

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1907

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

42-ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ-42

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αίστολαί τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὑπὸ Χ. Ἀννίνου . . .	Σελ. 577
Ἀπομνημονεύματα Ἀνδρέου Συγγρού (τέλος) . . .	• 589
Ἡ πρόγνωσις τοῦ καιροῦ ὑπὸ Δ. Αἰγινήτου (τέλος) . . .	• 608
Ἐντυπώσεις μετανάστου : Εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀμερικῆς ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου . . .	• 617
Ἐπιστημονικά Σημειώματα ὑπὸ Θ. Χ. Φλωρῆ . . .	• 627
Χρονικά . . .	• 630
Ἀναγνωστήριον : Ἐξένα περιοδικά—Νέα βιβλία . . .	• 632

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΟΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

42 - ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ - 42

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ 1 ΔΡΑΧΜΗ

Τὸ 10^{ον} τεῦχος τοῦ 1908 θὰ ἀποσταλῇ εἰς μόνους τοὺς καταβάλλοντας τὴν συνδρομὴν τῶν
ἀπὸ ἀριθμοῦ 57 καὶ 58 τοῦ 15 Ἰανουαρίου.

ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΤΑΣΙΑΝ ΤΗΣ Α. Β. Υ. ΤΗΣ ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΣΟΦΙΑΣ
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ
ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
Πρόεδρος Α. ΒΙΚΕΛΑΣ, Α. ΛΙΓΙΝΗΤΗΣ αντιπρόεδρος, Μ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ
Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ, ΑΡ. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ, Π. Ε. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ, Α. ΜΑΤΣΙΣ
Ε. ΡΩΜΑΝΟΣ, Γ. Σ. ΣΤΡΕΪΤ, Γραμματεὺς Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ
ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΟΤΕΑ

Διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην δραχ. 10
Διὰ τὰς λοιπὰς χώρας φράγκα χρυσῶ 12

Ἐκαστον τεύχος χωριστὰ πωλεῖται δρ. 1 εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Κρήτην — φρ. χρ. 1,20 εἰς τὰς λοιπὰς χώρας.

Ἡ "ΜΕΛΕΤΗ", ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς τεύχη ἐκ σελίδων 64, κατὰ δὲ τοὺς θερινοὺς μῆνας, Ἰούνιον—Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον—Σεπτέμβριον, ἐκδίδεται ἀνὰ ἓν τεύχος, ὥστε ἕκαστος ἐτήσιος τόμος ἀποτελεῖται ἐκ δέκα τευχῶν, ἥτοι 640 σελίδων.

Αἱ συνδρομαὶ τῆς "ΜΕΛΕΤΗΣ", καταβάλλονται εἰς τὰ Γραφεῖα τοῦ Συλλόγου ἢ ἀποστέλλονται ἀπ' ὀνόματι αὐτοῦ διὰ συστημένων ἐπιστολῶν, ταχυδρομικῶν ἢ τραπεζικῶν ἐπιταγῶν καὶ χαρτονομισμάτων Γαλλίας, Ἀγγλίας, Γερμανίας, Αἰταρίας, Ἰταλίας, Ρωσίας, Ἀμερικής.

ΠΡΟΣΕΧΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ "ΜΕΛΕΤΗΣ",

Κωνσταντίνου Παλαιολόγου θάνατος, τάφος καὶ σπιάθη, ἱστορικὴ μελέτη ὑπὸ Σ. Α. Σιδερίδου.—Ἡ πρώτη ἐν Βενετίᾳ Ἑλληνικὴ Τυπογραφία 1499-1899 ὑπὸ Κ. Σάβα.—Ἡ Ὁρεοθεραπεία ὑπὸ Θ. Φλωρᾶ.—Ἡ Ἀρχαία λογία ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ 1907 ὑπὸ Γ. Σωτηριάδου.—Νέα σειρά Ἐντυπώσεων Μεταστάτου ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου.—Τὰ Δάκρυα ὑπὸ Α. Π. Κουρτίδου.

ΤΑ ΩΦΕΛΙΜΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἀπὸ τοῦ 1907 ἐκδίδονται 6 βιβλία ἐτησίως. Συνδρομὴ αὐτῶν διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην δρ. 2 — διὰ τὰς λοιπὰς χώρας φρ. χρ. 3.

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς "ΜΕΛΕΤΗΣ", λαμβάνουν δωρεὰν καὶ τὰ Ὠφέλιμα Βιβλία.

ΠΕΡΙΛΗΨΙΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ

προμηθευομένων ὑπὸ τοῦ Ἑκπαιδευτικοῦ Μουσείου, Ἀριθ. 2, περιέχων τὰ εἰς τὴν Σκοπευτικὴν Ἀσκήσιν χρήσιμα:

ΣΚΟΠΕΥΤΙΚΑ ΟΠΛΑ — ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΠΛΩΝ
ΒΑΗΜΑΤΑ — ΣΚΟΠΕΥΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

μετὰ πολλῶν εἰκόνων καὶ σχημάτων.

Ἀποστέλλεται ΔΩΡΕΑΝ πρὸς πάντα ζητοῦντα ἀντίτυπον παρὰ τῶν Γραφείων τοῦ Συλλόγου πρὸς Διάδοσιν Ὠφελίμων Βιβλίων.

ΑΙ ΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Τὸ ὕφασμα χακί¹, διὰ τοῦ ὁποῖου, κατ' ἀπομίμησιν τῶν πρακτικωτάτων Ἰαπώνων, ἐνεδύθησαν εἰς τὰς γενικὰς ἀσκήσεις τοῦ παρελθόντος φθινοπώρου οἱ κληθέντες ἄνδρες τῆς ἐφεδρείας καὶ τὸ ὅποσον, μετὰ τὴν ἀποδειχθεῖσαν ἐπιτυχίαν, μέλλει νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βᾶσις τοῦ ἱματισμοῦ τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ, ἀποτελεῖ τὴν τελευταίαν φάσιν μακρᾶς σειρᾶς μεταρρυθμίσεων, ἐφαρμοσθεισῶν κατὰ καιροὺς εἰς τὴν ἐλληνικὴν στρατιωτικὴν στολήν. Ἡ ἀπαρίθμησις τῶν γενομένων εἰς αὐτὴν μεταβολῶν, ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, δὲν εἶναι εὐχερής, ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἐπαρκῶν στοιχείων, ὅτινα ἀλλαχοῦ κρίνεται καλὸν νὰ διασφύζωνται καὶ νὰ διατηρῶνται ἐντὸς εἰδικῶν μουσείων, ὅχι μόνον χάριν τῆς περιεργείας τῶν μεταγενεστέρων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς τέχνης, ἥ ὅποια πολλάκις αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην αὐτῶν πρὸς ἀναπαράστασιν ἱστορικῶν σκηνῶν. Ἐν τούτοις αἱ ἐπόμεναι σημειώσεις συλλεγεῖσαι ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν ὀλίγων περὶ τοῦ θέματος τούτου πηγῶν καὶ ἀναφερόμεναι κυρίως εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ τακτικοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ δύνανται νὰ χρησιμεύσουν, ἂν μὴ τι ἄλλο, τοῦλάχιστον εἰς τὴν παρόρμησιν τῶν εἰδημογεστέρων πρὸς ἐξέτασιν ζητήματος, μὴ ἀμολογούντος ἱστορικοῦ ἐνδιαφέροντος.

Ἡ πρώτη νύξις περὶ στρατοῦ ἐλληνικοῦ καὶ περὶ τοῦ εἶδους τῆς στολῆς καὶ τοῦ ὅπλισμοῦ τοῦ ἀπαντᾷ εἰς χρόνους προγενεστέρους τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἑθνους, εἰς χρόνους καθ' οὓς ἡ ὑπαρξὶς αὐτονόμου Ἑλληνικοῦ Κράτους ἦτο πόθος ἀκόμη

¹ Εἰς τοὺς καταλόγους τῶν γαλλικῶν ἐργοστασιῶν, τὸ χρῶμα τοῦ ὕφασματος τούτου γράφεται κακί, καὶ εἰς τοὺς γερμανικοὺς klinke ἴσως παρ' ἡμῶν χάριν εὐφωνίας ἐδασύθη ἡ πρώτη συλλαβὴ τῆς λέξεως.

Ιερὸς καὶ ὄνειρον τῆς θερμῆς φιλοπατρίας. Ἡ ἰδέα ἐπεφοίτησεν εἰς τὴν φλογερὰν φαντασίαν τοῦ ἐνδόξου πρωτομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας Ρήγα τοῦ Φεραίου. Ὀνειροπολῶν τὴν προσεχῇ τοῦ ἔθνους ἀπελευθέρωσιν, πλὴν τῶν θουρίων του καὶ τῶν ἄλλων πατριωτικῶν συγγραφῶν, δι' ὧν ὑπεξέκαιε τὸν ἐνθουσιασμόν τῶν ὁμοεθνῶν του, συνέταξεν εἰδὸς τι πολιτικοῦ κανονισμοῦ ἢ Συντάγματος τῆς μελλούσης Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας. Τὸ ἔγγραφον ἐκεῖνο συντεταγμένον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, τῶν ὁποίων ἐνθους ὁπαδὸς ἦτο ὁ νεώτερος τῆς Ἑλλάδος Τυρταῖος, ἐπεγράφετο: Ρήγα τοῦ Φιλοπάτριδος Νέα πολιτικὴ διοίκησις τῶν κατοίκων τῆς Ρούμελης, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῶν Μεσογείων Νήσων καὶ τῆς Βλαχομπογδανίας, ὑπὲρ τῶν Νόμων, Ἐλευθερία, Ἰσοτιμία, Ἀδελφότης καὶ τῆς Πατρίδος¹. Τὸ κεφάλαιον αὐτοῦ «περὶ τῶν δυνάμεων τῆς Δημοκρατίας» περιέχει τὰ ἑξῆς ἄρθρα:

»Ἀρθρ. 107. Ἡ γενικὴ δύναμις τῆς Δημοκρατίας συνίσταται εἰς ὁλόκληρον τὸ ἔθνος.

»Ἀρθρ. 108. Ἡ Δημοκρατία βασιλεῦσιν μὲ τὰ ἔξοδά της ἐν καιρῷ πολέμου καὶ εἰρήνης μίαν ἀρματωμένην δύναμιν εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν.

»Ἀρθρ. 109. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἶναι στρατιῶται, ὅλοι πρέπει νὰ γυμνάζωνται εἰς τὰ ὅπλα καὶ νὰ ῥίχνουν εἰς τὸ σημάδι ὅλοι πρέπει νὰ μανθάνουν τὴν τακτικὴν ὥς καὶ αἱ Ἑλληνίδες βαστοῦν μισράκια (;) εἰς τὸ χέρι, ἂν δὲν εἶναι ἐπιτήδεια εἰς τὸ τουφέκι.

»Ἀρθρ. 110. Δὲν πρέπει νὰ εἶναι κανένας πρωτοστάτης, ἤγουν νὰ ἔχη ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς Δημοκρατίας γῆς καὶ θαλάσσης εἰς τὸ χέρι του.

»Ἀρθρ. 111. Ἡ διαφορὰ τῶν πολεμικῶν βαθμῶν (ἤγουν χιλιάρχος, στρατηγός) ὅπου ἔχουν οἱ ἀξιωματικοί, τὰ ξεχωριστὰ σημεῖά των καὶ ἡ ὑποταγὴ τῶν ἀπλῶν στρατιωτῶν εἶναι

μόνον ἐνὸς διαρκεῖ ἡ δούλευσις τοῦ πολέμου, καθὼς τελειώσῃ ὅμως εἶναι ὅλοι ἴσοι καὶ ἀδελφοί.

»Ἀρθρ. 112. Ἡ δημόσιος δύναμις ὅπου εἶναι διωρισμένη νὰ βασιλεῦσιν εἰρήνην καὶ τὴν εὐταξίαν μέσα εἰς τὴν Δημοκρατίαν ἐνεργεῖ μόνον κατὰ τὴν ἔγγραφον ζήτησιν τῶν νομίμως θεσπισμένων διοικητῶν.

»Ἀρθρ. 113. Ἡ δημόσιος δύναμις διωρισμένη ἐναντίον τῶν ἔξω ἐχθρῶν τῆς πατρίδος ἐνεργεῖ κατὰ τὰς προσταγὰς τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Διοικητοῦ.

»Ἀρθρ. 114. Κανένας σῶμα ἀρματωμένων ἀνθρώπων δὲν ἔχει τὴν ἀδελφὴν νὰ βουλευέται μήτε νὰ προσταῇ, ἀλλὰ μόνον νὰ ἐκτελῇ τὰ προσταττόμενα δι' ἔγγραφον προσταγῆς τῶν διοικητῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ γενικοῦ ὀργανισμοῦ, τοῦ προορισμοῦ καὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἐθνικοῦ στρατοῦ. Εἰδικώτερον δὲ εἰς τὸ ἐπακολουθοῦν τὸν ὀργανισμόν παράρτημα ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς:

«Ἡ σημαία ὅπου βάνεται εἰς τὰ μπαράκια καὶ παντιέροις τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας εἶναι ἐν ῥόπαλον τοῦ Ἱεραικίου μὲ τρεῖς σταυροὺς ἐπάνω· τὰ δὲ μπαράκια καὶ ἡ παντιέροις εἶναι τρίχροα, ἀπὸ μαῦρον, ἄσπρον καὶ κόκκινον, τὸ κόκκινον ἐπάνω, τὸ ἄσπρον εἰς τὴν μέσην καὶ τὸ μαῦρον κάτω.

»Τὸ κόκκινον σημαίνει τὴν αὐτοκρατορικὴν πορφύραν καὶ αὐτεξουσιότητα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ· τὸ ἐμεταχειρίζοντο οἱ προσιπτορές μας ὥς ἔνδυμα πολέμου, θέλοντες νὰ μὴ φαίνονται αἱ πληγαὶ ὅπου ἔτρεχον αἷμα, διὰ νὰ μὴ δειλιῶσιν οἱ στρατιῶται.

»Τὸ ἄσπρον σημαίνει τὴν ἀθωότητα τῆς δικαίας ἡμῶν ἀφορμῆς κατὰ τῆς τυραννίας.

»Τὸ μαῦρον σημαίνει τὸν ὑπὲρ πατρίδος καὶ ἐλευθερίας ἡμῶν θάνατον.

»Ὅλοι οἱ Ἕλληνες στρατιῶται φοροῦν εἰς τὸ κεφάλι περικεφαλαίαν.

»Ὅλοι οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ἔχουν μίαν μπαγιονέταν, τὴν ὁποίαν φοροῦν εἰς τὴν μέσην των ὡσὰν χαντζιάρη, καὶ ἐν καιρῷ ἀνάγκης ἢ παρρησίας τὴν περνοῦν εἰς τὸ τουφέκι των.

¹ Κατὰ τὸν ἱστοριογράφον Π. Χιώτην, πρῶτον δημοσιεύσαντα τὸ ἔγγραφον εἰς τὸ Θ' καὶ Γ' φυλλάδιον τοῦ Α' τόμου τοῦ περιοδικοῦ «Παρθενῶνος», ὁ κανονισμὸς οὗτος κρυφίως ἐξετυπώθη καὶ διανεμήθη εἰς τοὺς ἐταίρους τοῦ Ρήγα. Εὑρέθη δὲ ἐν ἀντιγράφῳ μεταξὺ τῶν ἔγγράφων τοῦ καθηγητοῦ Ν. Μανιάκη.

»Τὸ φόρεμα τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν εἶναι τὸ ἡρωϊκόν, μαῦρον ἄντερί, ἄσπρον ὑποκάμισον καὶ κόκκινα χολέβια ἢ κάλτζαις.

»Κάθε Ἕλληρ καὶ Ἑλληνίς, ὁμοίως καὶ κάθε κάτοικος τῆς Δημοκρατίας ταύτης, πρέπει νὰ φορῇ εἰς τὴν περικεφαλαίαν του ἢ τὴν σκούφιάν του ἓν παρόμοιον ῥόπαλον, καθὼς εἶναι εἰς τὴν ἀρχήν, γραμμέρον ἢ κεκτιμένον εἰς ἄσπρον πανί, ἢ ἄς εἶναι καὶ ἀπὸ πάφιλον· τοῦτο εἶναι τὸ σημεῖον τοῦ νὰ γνωρίζονται οἱ ἐλεύθεροι δημοκράται καὶ ἰσότιμοι ἀδελφοί.

Δὲν ἦτο πεπρωμένον εἰς τὸν ἀθάνατον κήρυκα τῆς Ἑλευθερίας νὰ ἴδῃ τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ εὐγενοῦς του οὐείρου. Ἀλλ' ὁ σπόρος ὃν ἔσπειρε, κατὰ τὴν ἀλησιμόνητον προφητικὴν του ῥῆσιν, ἐκαρποφόρησε καὶ ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τοῦ Ρήγα τὸ σάλπισμα τοῦ Ὑψηλάντου προσεκάλει πανταχόθεν καὶ συνεκέντρον παρὰ τὸν Προῦθον τοὺς νεαροὺς καὶ ἀκρίμους προμάχους τῆς ἀναγεννωμένης Πατρίδος. Ἰ γνωστὴ εἶναι ἡ στολή, τὴν ὅποیان περιεβλήθη τὸ πρῶτον συσταθὲν ἐξ Ἑλλήνων τακτικὸν στρατιωτικὸν σῶμα, ὃ ἐν Δραγατσάνῃ περισθεῖς Ἱερὸς Λόχος, μαύρη τὸ χρώμα, παρεμφερῆς πρὸς τὰς ἐν χρήσει τότε εἰς τοὺς γερμανικοὺς στρατοὺς, μὲ τὰ παχέα βραδεμβούργια σειρήτια εἰς τὸ ἐπιστήθιον, μὲ τὸ ὀρθινὸν ἄνευ γείσου κράνος καὶ τὸ νεκρώσιμον αὐτοῦ ἐξ ἑνὸς κρανίου καὶ ὀστέων ἐμβόλημα καὶ τὴν καταπίπτουσαν λοφίαν. Λυπηρὸν ὅτι δὲν διεσώθη οὔτε μία ἐκ τῶν στολῶν ἐκείνων, ἵνα κατατεθῇ ὡς ἱερὸν μνημεῖον εἰς τὸ μετ' εὐλαθείας καταρτισθὲν καὶ ὀλονὲν πλουτιζόμενον ἐξ ἰδιωτικῆς προνοίας Ἱστορικὸν καὶ Ἑθνολογικὸν Μουσεῖον, καὶ νὰ παραμείνῃ ἐκεῖ ὡς προσκύνημα καὶ ὡς αἰώνιος ἀνάμνησις τοῦ ἡρωϊσμοῦ τῆς ἐνθουσιώδους νεότητος, ἣτις ἀνεγένωσε τὰ τρόπαια τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τῆς Ναυμαχίας. Σφύζεται ὁμως πιστὴ ἡ ἀπεικόνισις αὐτῆς εἰς ἓνα τῶν πινάκων τοῦ ζωγράφου Hess, δι' ὃν κατ' ἐμπνευσιν τοῦ ἀοιδίμου Βασιλέως τῆς Βαυαρίας ἐκοσμήθη ἡ ἐν Μονάχῃ Στά.

»Οτε ἐξεργάγη ἡ Ἑλληνικὴ Ἑπανάστασις, ἀγύμναστοι καὶ ἀσύντακτοι ἦσαν οἱ πρῶτοι πρόμαχοι τῆς Ἑλευθερίας, ἐξαιρέσει

τῶν ὀρεσιδίων καὶ ἐμπειροπολέμιον Κλεφτῶν καὶ Ἀρματωλῶν. Οὔτε ὅπλα καθ' εἶχον ἐπαρκῆ, εἶναι γνωστὸν δὲ τὸ ἀνέκδοτον τοῦ Κολοκοτρώνη προτρέψαντος τὸν παρακολουθήσαντα αὐτὸν ῥωμαλέον ποιμένα ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ μόνον αὐτοῦ πολεμικὸν ἐφόδιον, τὴν ποιμενικὴν του ῥάβδον διὰ τοῦ ὅπλου τοῦ πρώτου ἐχθροῦ, ὃν ἤθελε φονεύσῃ. Βραδύτερον τὰ ἄτακτα ταῦτα σώματα ἔλαβον ὀργανισμόν τινα, ὡς γράφει ὁ ἱστορικὸς τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ τῆς Ἑλλάδος Βυζάντιος¹, καὶ κατέστησαν μαχιμώτερα· «ὅλοι δὲ σχεδὸν ὠπλίσθησαν μὲ ἐν τουφέκιον ἀλθανικόν, μὲ μίαν πιστόλαν, καὶ ἄλλοι μὲ δύο, καὶ μ' ἐν ξίφος ἢ μὲ μίαν μάχαιραν (γιαταγάνι), τὸ δὲ ἐπικρατοῦν φόρεμα ἦτο ἡ φουστανέλλα». — «Ἀλλ' ἐπειδὴ», ἐπάγεται ὁ εἰρημένος ἱστορικὸς, «τὰ στρατεύματα ταῦτα ἐσύγκειντο μόνον ἀπὸ πεζικόν, τοῦ ὁποίου ὁ σχηματισμὸς καὶ ὁ ὀπλισμὸς ἦσαν κατὰ πολλὰ ἀκατάλληλος διὰ τὰς προσβολὰς τοῦ ἱππικοῦ τῶν Τούρκων, ὁ τρόπος τοῦ μάχεσθαι ἐξηκολούθει πάντοτε νὰ εἶναι ἐντὸς τῶν χαρὰς κυριότητων· ὥστε κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν ὅχι μόνον ἡ τακτικὴ ἠγνοεῖτο παντάπασιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκ τοῦ συστάδην μάχη ἦτο σχεδὸν ἀδύνατος».

Ὁ πρῶτος θεμελιωτὴς τοῦ τακτικοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὑπῆρξεν ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀφίξιν του εἰς Ἑλλάδα κατ' Ἰούνιον τοῦ 1821, ἀνακηρυχθεὶς ἀρχιστράτηγος τῶν ἐν τῇ στρατοπέδῳ τῶν Βερβένων συνηγμένων ἑλληνικῶν ἑπλῶν, ἐξέδωκε προκήρυξιν περὶ συστάσεως σώματος τακτικοῦ, φροντίσας νὰ μεταφέρῃ διὰ πλοίου ναυλωθέντος ἐκ Γεργέστης πάντα τὸν ἀναγκαζοῦντα διὰ τὸν ὀπλισμὸν καὶ τὸν ἱματισμὸν αὐτοῦ. Τὸ πλοῖον κατέπλευσεν εἰς Καλάμιας, ἐπέβαινε δὲ αὐτοῦ ὁ συνταγματάρχης Βαλέστρας, Γάλλος ἐκ Μασσαλίας, ἀλλ' ἰταλικῆς πειθάνως καταγωγῆς, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ὀνόματος, διατρέψας ἄλλοτε ἐπὶ ἔτη ἐν Χανίοις τῆς Κρήτης, ὅπου ὁ πατήρ του διέμεγεν ἐμπορευόμενος, χρηματίσας δὲ ἀξιωματικὸς εἰς τὸν γαλλικὸν στρατὸν ἐπὶ Ναπολέοντος. Οὗτος ἦτο ὁ ἀναλαβὼν

¹ Χρίστου Σ. Βυζαντίου: Ἱστορία τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς πρώτης συστάσεως του κατὰ τὸ 1821 μέχρι τοῦ 1882. Ἐν Ἀθήναις 1887.

τὸν καταρτισμὸν τοῦ πρώτου τακτικοῦ σώματος ἐν Καλάμαις, εἰς ὃν ἔσπευσαν νὰ καταταχθοῦν κυρίως οἱ ἐκ τῆς ἁλλοδαπῆς προσδραμόντες εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος νεαροὶ Ἕλληνες. Ἐξ αὐτῶν ὁ Βαλέστρας ἐσχημάτισε τρεῖς λόχους, ἔχοντας δύναμιν διακοσίων πεντήκοντα ἀνδρῶν ἐν συνόλῳ μετὰ τῶν ἀναγκαίων βαθμοφόρων καὶ μετ' ἰδιαιτέρας τριχρόου σημαίας. Ἡ στολὴ τῶν ὁπλιτῶν συνίστατο εἰς ἓν ἱματίδιον, μίαν ἀναξυρίδα ἐκ πανίου καὶ μίαν σκούφιαν μὲ ἐθνόσημον τρίχρουν, ὁ δὲ ὁπλισμὸς καὶ ἡ ἀποσκευὴ εἰς ἓν λογχοφόρον τυφέκιον καὶ μίαν πυριτοθήκην. Προγυμναστῆς τοῦ σώματος διωρίσθη ὁ μετ' ὀλίγον ἀφίχθεις αὐτόθι φιλέλλην Γκουβερνάτης, Ἰταλὸς καὶ οὗτος ἐκ Σαρδηνίας, διατελέσας λοχαγὸς εἰς τὴν ἰταλικὴν φρουρὰν τοῦ Ναπολέοντος, ἐκγυμνάζων δὲ κατὰ τὴν γαλλικὴν τακτικὴν καὶ τοὺς ἀνδρας καὶ τοὺς ἀξιωματικούς, οἵτινες ἦσαν παντελῶς ἄδαεῖς. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως παρείχον ἐξ ἰδίων κατάλυμα καὶ τροφὴν εἰς τοὺς στρατιώτας, διότι οὔτε μισθὸς τις οὔτε σιτηρέσιον παρείχετο αὐτοῖς. Τὸ πρῶτον τοῦτο τακτικόν, ἐνισχυθὲν κατόπιν καὶ διὰ μικροῦ πυροβολικοῦ, διοργανωθέντος κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τριπόλεως ὑπὸ τοῦ γάλλου ἀξιωματικοῦ Βουτιέ, ἐξετέλεσε μετὰ πολλῆς ἀνδρείας τὸ καθήκον του, ματαιώσαν ἐν Καλάμαις μελετωμένην ἀπόδασιν τοῦ ἐχθροῦ, ἀγωνισθὲν δὲ γενναίως ἐν Τριπόλει, ἐν Ναυπλίῳ καὶ ἐν Κορίνθῳ. Περιελθὼν ὁμῶς εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν δι' ἔλλειψιν τῶν ἐπιτηδείων καὶ ἐγκαταλειφθὲν εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην πόλιν, σχεδὸν διελύθη. Τινὲς τῶν τακτικῶν μετέσχον τῆς εἰς Κρήτην ἀτυχοῦς ἐκστρατείας, ἐνθα ἐφονεύθη καὶ ὁ γενναῖος αὐτῶν ἀρχηγὸς Βαλέστρας.

Ἐκ τῆς ὀλοσχεροῦς διαλύσεως ἔσωσε τὸ σῶμα ὁ Μαυροκορδατός, ἀναθέσας τὸν διοργανισμὸν του εἰς τὸν φιλέλληνα ἰταλὸν συνταγματάρχην Ταρέλλαν, τὸν ἡρωϊκῶς πεσόντα ἐν Πέτῃ, φροντίσας δὲ καὶ περὶ τῆς συντηρήσεώς του. Εἰς ἕκαστον στρατιώτην ὥρίσθη μισθὸς ἐκ δεκατεσσάρων γροσίων κατὰ μῆνα, ἰσοδυναμούντων πρὸς δύο καὶ ἡμίσι ἰσπανικὰ δίστηλα, σιτηρέσιον δὲ ἐκ τριακοσίων δραμίων ἄρτου καθ' ἑκάστην, ἑκατὸν δραμίων κρέατος, εἰκοσιπέντε δραμίων ὀρύζης καὶ πεντήκοντα δραμίων οἴνου. Πρὸς τούτοις διὰ ψηφίσματος τῆς Κυβερνήσεως ἀπεφασίσθη νὰ παραχωρηθῶσιν εἰς ἕκαστον τῶν ἀνδρῶν, μετὰ τὴν

ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, τόσα στρέμματα καλλιεργησίμου γῆς, ὅσοι θὰ ἦσαν οἱ μῆνες τῆς ὑπηρεσίας του. Τὸ ἀναδιοργανωθὲν σῶμα, περιλαμβάνον ἐν ὅλῳ 550 ἀνδρας, διηρέθη εἰς δύο τάγματα πεζικοῦ, εἰς ἃ ἐδόθησαν παρὰ τῆς Διοικήσεως καὶ δύο σημαῖαι κυανόλευκοι—αἱ πρῶται ἀληθῶς ἑλληνικαὶ σημαῖαι, διασφριζόμεναι μὲχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ βασιλέως Ὀθωνος—καὶ εἰς ἓνα λόχον πυροβολικοῦ μετὰ δύο τηλεδόλων. Ὁ ὁπλισμὸς του διετηρεῖτο ὁ αὐτός, ἀλλ' ὁ ἱματισμὸς του «ἦτο πολλὰ ἄθλιος», γράφει ὁ Βυζάντιος, «διότι δὲν ὑπῆρχε κανὲν ὁμοιόμορφον». Ἀντισυνταγματάρχης αὐτοῦ διωρίσθη ὁ Γκουβερνάτης, μετὰ τοῦ τακτικοῦ δὲ συνέπραττε καὶ ὁ λόχος τῶν Φιλελλήνων ὑπὸ τὸν Ἰταλὸν συνταγματάρχην Δάνιαν, ὅστις εὗρεν ἐπίσης ἡρωϊκὸν θάνατον ἐν Πέτῃ. Μετὰ τὴν αὐτόθι πανωλερίαν, τὰ λείψανα τοῦ τακτικοῦ μετέβησαν εἰς Ἀθήνας ἐν ἐλευσινῇ καταστάσει, ἔπειτα εἰς Μέγαρον καὶ κατόπιν εἰς Ναύπλιον, ὅπου μετὰ τινος περὶ ἀνασυστάσεως ἀποπειρας διελύθη. Περὶ ἐργος λεπτομέρεια ἀναφέρεται καὶ ἡ ἐξῆς: οἱ κάτοικοι τῆς Ἀμφίσσης, ὅτε διήρχοντο ἐκεῖθεν κατὰ τὴν ὑποχώρησίν των οἱ τακτικοί, ὑπεσχέθησαν νὰ χορηγήσωσιν εἰς ἕκαστον στρατιώτην μίαν καπὸταν καὶ μισθὸν εἴκοσι γροσίων κατὰ μῆνα, ὅπως πεισθῶσι νὰ μείνωσιν ἐκεῖ καὶ νὰ ὑπερασπίσωσι τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς ἐπικειμένης ἐχθρικῆς εἰσβολῆς· ἀλλ' ἠθέλησαν τὴν ὑπόσχεσίν των καὶ οἱ τακτικοί, πιεζόμενοι ἐκ τῆς ἀνάγκης, ἠναγκάσθησαν μετὰ τινος ἡμέρας ν' ἀπέλθουν.

» » »

Τὸ τακτικὸν σῶμα ἀνεσυστήθη κατὰ διαφόρους καιροὺς κατόπιν· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τὰς παρούσας βραχεῖας σημειώσεις δὲν προτιθέμεθα ν' ἀφηγηθῶμεν τὰς περιπετείας αὐτοῦ καὶ τὴν ἐν γένει κατὰ τὸν Ἀγῶνα ὁρᾶσίν του, περιοριζόμεθα εἰς πληροφορίας τινάς, σχετικὰς πρὸς τὸν ἑκάστοτε ἱματισμὸν καὶ ὁπλισμὸν αὐτοῦ.

Ὅτε ἐπὶ τῆς προεδρίας τοῦ Κουντουριώτου ἀναδιοργανώθη τὸ τακτικὸν ὑπὸ τὸν Ἰβῆριον, ὁ ἱματισμὸς του συνίστατο εἰς ἱματίδιον σαγιάκινον, κοντὴν φουστανέλλαν καὶ φέσιον. Ἐδόθη πρὸς τούτοις εἰς ἕκαστον στρατιώτην λινστολὴ καὶ ὑπόδησις· ὡς μισθὸς δὲ ὥρίσθη ἐν δίστηλον κατὰ μῆνα καὶ σιτηρέσιον

καθημερινὸν ἐκ δώδεκα λεπτῶν δι' ὄψον καὶ τριακοσίων δραμίων ἄρτου. Ὅτε ἀνέλαθε τὴν διοίκησιν ὁ Φαβιέρος, διὰ προκηρύξεως αὐτοῦ ἀπὸ 19 Ὀκτωβρίου 1825 ὥριζεν ὡς ἐξῆς τὰ παρεχόμενα εἰς τοὺς ἄνδρας ἐφόδια:

Κάθε στρατιώτης τοῦ πεζικοῦ εὐθὺς ὅπου ἐμβῇ εἰς τὸ σῶμα, λαμβάνει ἐνδυμασίαν μὲν ἐν μιτάνι τζόχινον ἄσπρον, δύο βρακιά πάνινα ἄσπρα διὰ τὸ καλοκαῖρι, ἐν τζόχινον διὰ τὸν χειμῶνα, ἐν φέσι κόκκινον, μίαν ζώνην γαλάζιαν, ἐν ζευγάρι παπούτσια, καὶ νὰ καινουριώνωνται ὅσαις φοραῖς παλαιώνουν, ἐτι ἐν ζευγάρι κάλτσαις, μίαν καπόταν, ἐν λουρὶ διὰ τὰ βαστάει τὴν καπόταν εἰς τὸν ὦμον· ὅπλα δὲ ἐν τουφέκι μὲ τὴν λόγχην, ἐν ζευγάρι μπαλάσκαις· τροφὴν δὲ 300 δράμια ψωμὶ τὴν ἡμέραν, 15 λεπτὰ σιτηρέσιον πληρωμένον καθ' ἡμέραν διὰ τὰ ἔχει τὸ κρέας τοῦ, τὸ κρασί του κλπ., μισθὸν δὲ 16 γρόσια τὸν μῆνα, τὰ ὅποια νὰ πληρώνωνται καὶθε δέκα ἡμέρας κατ' ἀναλογίαν. Οἱ δεκανεῖς, ὑπαξιωματικοί, ἀξιωματικοὶ λαμβάνουν καὶ πληρωμὴν κατὰ τὸν βαθμὸν των. Ὁ λοχαγὸς λαμβάνει δύο ψωμῖα, δύο σιτηρέσια καὶ 150 γρόσια τὸν μῆνα. Τὸ ἵππικὸν καὶ πυροβολικὸν λαμβάνει μισθὸν μεγαλείτερον, ἐπειδὴ καὶ τὸ χρέος αὐτῶν εἶναι κοπιωσιμώτερον· οἱ μὲν ἵππεις λαμβάνουν 25 γρόσια μηνιαίον, οἱ δὲ πυροβολισταὶ 20 γρόσια εἶναι ξεχωριστὰ τὰ πλυστικά, τὸ λάδι καὶ τὰ ξύλα, τὰ ὅποια πληρώνονται ἀπὸ τὸ ἴδιον σῶμα.

Ἐπειδὴ ἡ συρροὴ τῶν κατατασσομένων ἦτο μεγάλη καὶ τὰ μέσα πενιχρά, ἡ ὁμοιομορφία τοῦ ἱματισμοῦ καὶ τοῦ ὅπλισμοῦ φαίνεται ὅτι δὲν ἦτο ἄμεμπτος. Ἐδίδετο δέ, ὡς λέγει ὁ ρηθεὶς τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἱστοριογράφος, εἰς τοὺς προσερχομένους ἐν ἱματίδιον σαγιάκινον, μία ἀναξυρὶς ἀπὸ λευκὸν μάλλινον ὕφασμα καὶ ἐν φέσι, «ἐσυγχωρεῖτο δὲ καὶ ἡ φουστανέλλα εἰς τοὺς ἔχοντας»· οἱ ἀξιωματικοὶ ἔφερον ἐν μιτάνι (ἱματίδιον τουρκικόν), γελέκι ἄσπρον μὲ μελανόχροα στολίδια, φουστανέλλαν καὶ φέσι· ὁ δὲ ὅπλισμός των συνίστατο εἰς ἐν ξίφος τουρκικόν, τὸ δὲ σημεῖον ὑπηρεσίας εἰς μίαν ζώνην κυανθῆν.

Ἡ δύναμις τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1825 ἀνῆρχετο εἰς τρεῖς χιλιάδας καὶ διακοσίους πεζοὺς, διηρημένους εἰς τρία τάγματα ἐξ ὀκτὼ λόχων καὶ εἰς ἐν τάγμα ἡμιτε-

λες ἐκ τριῶν λόχων, εἰς τρεῖς ἱλας ἵππικοῦ ἐξ ὀγδοήκοντα ἀνδρῶν καὶ εἰς ἓνα λόχον πυροβολικοῦ ἐκ διακοσίων πυροβολητῶν. Ἡ μία τῶν ἱλῶν τοῦ ἵππικοῦ συνίστατο ἐκ λογχιστῶν, ἡ ἑτέρα ἐκ καραβινοφόρων καὶ τῆς τρίτης οἱ ἄνδρες ἦσαν ἄνιπποι, καλούμενοι διὰ τοῦτο μὲ τὸ περίεργον καὶ ἀστεῖον ὄνομα «Ἀποστολικοί». Ὁ πρῶτος διοργανώσας τὸ ἵππικὸν καὶ ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν αὐτοῦ ἦτο ὁ Ἰάλλος ἱλαρχος Ρενιώ· εἶχε δὲ τὸ σῶμα τοῦτο καὶ ἰδιαιτέραν σημαίαν, κεντηθεῖσαν ἀπὸ τὰς νεάνιδας τῶν Παρισίων, ἣτις ἀπωλέσθη δυστυχῶς κατὰ τινὰ ἀτυχῆ ἱππομαχίαν, γενομένην κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Κάρυστου. Ὁ τακτικὸς στρατὸς ἀπέκτησε καὶ στρατιωτικὴν μουσικήν, ἐξ ἀλλοδαπῶν κατὰ τὸ πλεῖστον συγκειμένην καὶ νεωστὶ τότε συστηθεῖσαν. Ἡ ἐπιμελητεία καὶ ἡ ὑγειονομικὴ ὑπηρεσία ἦσαν ἀτελέστατα διοργανωμένοι.

Ὁ Φαβιέρος ὀργάνωσε καὶ σῶμα ἐλαφρόν, λεγόμενον τῶν Σταυροφόρων, διοικούμενον ὑπὸ τοῦ Σέρβου ὀπλαρχηγοῦ Στέφου. Οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἦσαν ἐνδεδυμένοι καὶ ὀπλισμένοι ὅπως οἱ ἄτακτοι, ἔφερον δὲ μόνον πρὸς διάκρισιν ἐπὶ τοῦ στήθους μικρὸν σταυρὸν ἀπὸ μελιτόχρου τσόχαν· καὶ ὑπεχρεοῦντο νὰ παρευρίσκωνται μετὰ τῶν τακτικῶν εἰς τὰς γενικάς ἐπιθεωρήσεις, ἔχοντες καὶ ἰδιαιτέραν σημαίαν.

Ὁ κατάρτισμός τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ τόσον εὐηρέστησεν, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ὁ λεοντόθυμος Γκούρας, ὅτε εἶδε τὸ στράτευμα εἰς Ἀθήνας, ἐζήτησε προθυμιαστὴν ὥπως ἀσκηθῇ καὶ αὐτὸς, παρεχίωρησε δὲ ὁ Φαβιέρος ἓνα λοχαγὸν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Τὸ παράδειγμα τοῦ Γκούρα ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι ὀπλαρχηγοὶ ἐκ τῶν ἐπιφανῶν, ὡς ὁ Μακρυγιάννης, ὁ Ρούκης, ὁ Μαμαούρης, ὁ Καλλέργης. Ἦν τούτοις παρὰ τῇ λαῶν ἐνθουσιασμῶς δὲν ἦτο μέγας, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ἐξῆς περιστατικοῦ. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γενομένης εἰς τὸ Κράτος ἀπογραφῆς, εἰς τὴν νῆσον Αἴγιναν ἀνελθὼν γει νὰ χορηγῇ δύο νεοσυλλέκτους διὰ τὸ τακτικόν, καὶ ἐπειδὴ οἱ Αἰγινῆται ἐδυστρόπουν, ὁ Φαβιέρος ἠναγκάσθη νὰ πέμψῃ ἐκεῖ δύο λόχους στρατιωτῶν. Οἱ λόχοι ἔμειναν εἰς τὴν νῆσον ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας, συντηρούμενοι καταναγκαστικῶς ὑπὸ τῶν Αἰγινητῶν, οἵτινες κατέβαλλαν ἀνὰ μίαν δραχμὴν καθ' ἡμέραν

δι' ἑκαστον στρατιώτην, ἕως οὗ καταπονηθέντες παρέδωκαν τοὺς δύο νεοσυλλέκτους. Διὰ τῶν αὐτῶν καταναγκαστικῶν μέσων ἐγίνετο ἡ στρατολογία καὶ ἐν Πελοποννήσῳ.

Μετὰ τὴν ἀτυχῆ ἐκστρατείαν τῆς Καρύστου, ὁ φθαρὲς ἱματισμὸς καὶ ὄπλισμός τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἀνενεώθη καὶ ἐτελειοποιήθη διὰ τῆς γενομένης ἐκ Λονδίνου ἀποστολῆς ἀφθόνων στρατιωτικῶν εἰδῶν. Διενεμήθησαν τότε εἰς τοὺς ἄνδρας ἱματίδια ἐξ ἐρέας κυανᾶ καὶ ἀναξυρίδες σιδηρόχροοι καὶ κράνη ἀγγλικά καὶ ὑποδήματα καὶ ἐσωτερικά ἐνδύματα εὐρωπαϊκῆς κατασκευῆς, καὶ λογχοφόρα ὅπλα καὶ ξίφη καὶ πυριτοθῆκαι μετὰ τῶν ἀορτήρων των. Αἱ στολαὶ τῶν ἀξιωματικῶν ἦσαν ὅμοιαι πρὸς τὰς τῶν ὀπλιτῶν, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἔφερον λευκὰ χρυσοποίκιλτα σειρήτια εἰς τὸ στῆθος καὶ παρόμοια λευκὰ σειρήτια, ἐνδεικτικά τοῦ βαθμοῦ των εἰς τὰς χειρῖδας. Διὰ πρώτην φοράν τότε ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς περιεβλήθη ἀληθῶς εὐρωπαϊκὴν στολήν.

Μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Κυβερνήτου καὶ τὴν παραίτησιν τοῦ Φαδιέρου, τὴν διοίκησιν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἀνέλαθεν ὁ βαυαρὸς συνταγματάρχης "Εὐδεκ, κατὰ Μάϊον τοῦ 1828. Νέον σύστημα ὀργανισμοῦ εἰσῆχθη τότε εἰς τὸ στράτευμα καὶ νέα στολή, ὅμοια περίπου πρὸς τὴν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, τῇ εἰσηγήσει καὶ τῇ χρηματικῇ βοηθείᾳ τῆς Γαλλίας, τῆς ὁποίας τὰ στρατεύματα ὑπὸ τὸν Μαιζῶνα ἀπεδιβάζοντο μετ' ὀλίγον εἰς Πελοπόννησον. Οἱ μισθοὶ τῶν ἀξιωματικῶν ἡυξήθησαν, προσδιωρίσθη δὲ εἰς ἑκαστον αὐτῶν ἐπίδομα ἐξ 150 δραχμῶν ἔτησίως χάριν τοῦ ἱματισμοῦ των. Ὅτε διωργανώθησαν ἐν Ναυπλίῳ τὰ διάφορα σώματα καὶ αἱ διάφοροι στρατιωτικαὶ ὑπηρεσίαι, ἐν οἷς καὶ ἡ τοῦ μηχανικοῦ, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν εἰδικῶν γάλλων ἀξιωματικῶν. Τὴν διοίκησιν ἀνέλαβε μετ' ὀλίγον ὁ γάλλος ὑποστράτηγος Γρεζέλ, ἔπειτα δ' ἐπέμφθη ἐκ Γαλλίας πρὸς διοργάνωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὁ συνταγματάρχης Γεράρδος, ὅστις ἐπεχείρησε νὰ μεταβάλῃ εἰς τακτικὰ τὰ ὑφιστάμενα ἄτακτα σώματα. Τὸ πρῶτον συστηθὲν ἐκ τούτων τάγμα (κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1830) ὠνομάσθη Ὑπικόν, κατηρτίσθη δὲ ἐξ ἀνδρῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν τῶν τε ἀτάκτων σωμάτων καὶ οὗ τακτικοῦ στρατεύματος· ἔφερεν ὡς στολήν τὴν φουστα-

νέλλαν καὶ ὡς ὅπλον τυφέκιον λογχοφόρον μετὰ δύο μικρῶν πυριτοθηκῶν. Ὁ Γεράρδος, γενόμενος ὑποστράτηγος, ἀνέλαβε μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Γρεζέλ τὴν γενικὴν διοίκησιν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ. Ἀλλ' ἐνεκα τῶν ὀλιβερῶν πολιτικῶν συμβάντων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁ τακτικὸς στρατὸς ἀμεληθεὶς περιήλθεν εἰς παρακμὴν καὶ πλήρη παράλυσιν, ἀφ' ἧς εἰς μάτην ἐπεχείρησε νὰ τὸν ἐξαγάγῃ ὁ διαδεχθεὶς τὸν Γεράρδον τελευταῖος ἀρχηγὸς αὐτοῦ Γάλλος συνταγματάρχης Γραλλιάρ. Ἡ Ἀντιβασιλεία μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ὀθωνος συνεκάλεσε πάντα τὰ τακτικὰ σώματα εἰς Ναύπλιον καὶ διέλυσεν αὐτά, τάξασα εἰς διαθεσιμότητα τοὺς ἀξιωματικούς των καὶ καταργήσασα τοὺς βαθμούς, ὅσους εἶχον λάβῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κυβερνήτου.

Ἡ ἀναδιοργάνωσις τοῦ στρατοῦ ἐπὶ σοβαρωτέρων πλέον βάσεων καὶ μετὰ μείζονος τάξεως καὶ προσοχῆς γενομένη ἐκ νέου ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὀθωνος εἶχεν ὡς ὑπόδειγμα τὸν βαυαρικὸν στρατὸν, μολρα τοῦ ὁποίου εἶχε κατέλθῃ ἤδη μετὰ τοῦ νεαροῦ βασιλέως εἰς τὴν Ἑλλάδα. Γερμανικὸν ἦτο ἐν γένει τὸ σύστημα τοῦ καταρτισμοῦ του, τῶν ἀσκήσεών του, τοῦ ὀπλισμοῦ καὶ τοῦ ἱματισμοῦ του. Μόνον περὶ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης περιόδου ἤρχισε νὰ ἐπικρατῇ ἡ γαλλικὴ μέθοδος καὶ τὸ γαλλικὸν ἐν γένει πνεῦμα.

Ἦσαν δ' αἱ στολαὶ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τότε πολυτελεστεραι καὶ ἐπιδεικτικώτεραι. Οἱ πρεσβύτεροι ἐνθυμοῦνται ἀκόμη τὰ κυανᾶ ἱμάτια καὶ τὰς ὁμοιοχρόους ἀναξυρίδας τοῦ πεζικοῦ μετὰ τὰ ὑψηλὰ δερμάτινα καλύμματα τῆς κεφαλῆς (shako), τὰς εὐρέας ἀπλᾶς ἢ κροσσωτὰς ἐπιμηίδας τῶν ἀξιωματικῶν, τοὺς λευκοὺς μανδύας καὶ τὰ στίλβοντα πολωνικὰ κράνη καὶ τὰ δόρατα τοῦ ἵππικοῦ, τὰ πλούσια λευκὰ σειρήτια καὶ ἀμφιμασχάλια τῶν χωροφυλάκων καὶ τὰς μαλλίνας ἐπωμίδας των, τὰς βαρεῖας ὀρειχαλκίνας περικεφαλαιάς τῶν σκαπανέων, τὰ κυματίζοντα πολύχροα καὶ παχέα λοφία καὶ τόσα ἄλλα. Ὁ βαρὺς ὀπλισμὸς, ἡ μακροχρόνιος θητεία, ἡ αὐστηρὰ πειθαρχία καὶ αἱ κοπιώδεις ἀσκήσεις δὲν ἐνέπνεον εὐαρέστους ἐντυπώσεις εἰς τὸν λαόν, παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἡ στράτευσις ἐθεωρεῖτο ὡς ἀγγα-

ρεία. Ἀπόρροια δὲ τῶν αἰσθημάτων τούτων ἦτο καὶ τὸ εἰς παλαιότερους χρόνους ἀδόμενον λαϊκὸν ᾄσμα :

Δὲν μὲ κλαῖς, καὶ μένη μάννα,
Ποῦ μ' ἐγράψαν τακτικὸ
Καὶ μοῦ βάλαν μπαγιονέτα,
Καὶ μπαλάσκα σ' τὸ πλευρό!

Εἰς τὰς λεπτομερείας τοῦ ἱματισμοῦ ἐπὶ ἡλθον ἀναρίθμητοι μεταβολαί, τείνουνσαι (πλὴν τῆς μεγάλης στολῆς τῶν ἀξιωματικῶν γενομένης μᾶλλον ἐπιδεικτικῆς) εἰς τὴν ἀπλούστευσιν τῆς περιττῆς ἐπιδείξεως, τὴν εὐκολίαν τῶν κινήσεων καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ἀνδρῶν ἐν πολέμῳ, συμφώνως πρὸς τοὺς δημιουργούμενους ἐκάστοτε ὅρους τῆς νεωτέρας τακτικῆς καὶ πρὸς τὰ διδάγματα τῆς πείρας, ἰδίως κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Οὕτω τὸ γαλλικὸν χαμηλὸν πηλήκιον ἀντικατέστησε τὸ ὑψηλὸν καὶ βαρὺ κράνος περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου, αἱ πλατεῖαι καὶ πολυτελεῖς ἐπωμίδες κατηργήθησαν, τὰ σημεῖα τοῦ βαθμοῦ τῶν ἀξιωματικῶν μετεφέρθησαν ἀπὸ τὰς χειρῖδας εἰς τὸ περιλαίμιον, ἐβραχύνθησαν τὰ λοφία, ἡλαττώθησαν τὰ ποικίλματα καὶ διάφοροι ἄλλαι ἀπλοποιήσεις ἐγένοντο, τῶν ὁποίων, ὥς εἶπα ἐν ἀρχῇ, νεωτάτη φάσις εἶναι τὸ ὕψωμα χαί.

Χ. ΑΝΝΙΝΟΣ

ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ

ΑΝΔΡΕΟΥ ΣΥΓΓΡΟΥ¹

ΚΗ²

Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον ἢ Μάιον τοῦ ἔτους 1851 ἐπερίμενον τὸν ἀδελφόν μου ἐπιστρέφοντα ἐκ Γαλλίας, ἱατρὸν μετὰ σπουδᾶς ἐπιτυχεστάτας θεωρητικᾶς ἐν Μποριπελλιῇ καὶ πρακτικᾶς ἐν Παρισίοις.

Τὸν περιέμενον ἀνυπομόνως, ἐννοεῖται, μετὰ τῆς ἐλπίδος ὅτι θέλει μείνῃ καὶ ἐξασκήσῃ τὸ ἐπάγγελμά του ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ δὲν θέλω πλέον οὐδέποτε χωρισθῇ αὐτοῦ.

¹ Ἄλλως μοι ἐπέπρωτο καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

² Ἐφθασε πραγματικῶς πλήρης ζωῆς καὶ ὑγείας καὶ προθυμίας πρὸς ἐργασίαν μετὰ πεποιθήσεως, ἀλλ' ἐλλείψεως τοῦ χαρακτήρος, ὅστις ἦτο ἀπαραίτητος πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ ἱατρικοῦ ἐπαγγέλματος ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἐχρειάζετο δόσις ῥαδιουργικοῦ πνεύματος, θωπεῖται καὶ ὑποκλίσεις εἰς τοὺς ἀρχαιοτέρους καὶ ἐγνωσμένους ὅπωςδήποτε ἱατρούς, ἀκόμῃ καὶ εἰς φαρμακοποιούς, οἱ ὅποιοι εἶχον τὰ μέσα συστάσεως ἱατρῶν, πρὸς οὓς ἦν συνεπάθουν. Ὁ δὲ ἀδελφός μου ἔλα τὰ μέσα ταῦτα προῶδου ἀπηχθάνετο, περιμένων αὐτὴν ἐκ μόνῃς τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἱκανότητός του, οὕτως ὥστε ἡ πρόοδος ἔβαινε λίαν βραδέως.

Ὁ διευθύνων τότε τὸ κατὰστημά μας ἐν Γαλαζίῳ Δημήτριος Κλήμης, ἀρχαῖος ἐπίσης φίλος τῆς οἰκογενείας μας, τοῦ ἔγραφε παρακινῶν αὐτὸν νὰ μεταβῇ εἰς Ρουμανίαν πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ

¹ Συνέχεια ἐκ σελ. 586.

² Τὰ κεφάλαια ΚΤ' καὶ ΚΖ' παρελείφθησαν.

ἐπαγγέλματός του, προλέγων τὴν ἐκεῖ πρόοδον ταχέϊαν, εἰς τρόπον ὥστε μοι ἐδήλωσε τὴν περὶ τούτου ἀπόφασίν του καὶ κατ' οὐδὲν ἰσχυσαν αἱ παρακλήσεις μου, οἱ ὀρῆνοί μου, αἱ ὑποσχέσεις μου· μ' ἀφῆκεν, ἀνεχώρησεν, ὁ σκοπὸς του ἐπέτυχεν, ἀλλ' ἐγὼ φεῦ! δὲν τὸν ἐπανεῖδον πλέον.

Κατὰ τὸν μῆνα Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ ἀδελφοῦ μου διὰ Ρουμανίαν, ἡμέραν τινά, ὀλίγον πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, ἦλθεν εἰς τὸ γραφεῖόν μου ὁ Δημήτριος Κατινάκης, νέος τότε ὀλίγον ἴσως πρεσβύτερος ἐμοῦ, γραμματεῦν παρὰ παρακειμένῳ γραφείῳ τοῦ καταστήματος Ψύχα. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δ. Κατινάκη Μιλτιάδης ὑπηρέτει τότε παρ' ἐμοὶ ὡς μαθητευόμενος, ὡς ἐκ τούτου ἡ σχέσις. Ὁ Δημήτριος μοι ἐπρότεινε νὰ μεταβῶμεν εἰς θαλάσσιον λουτρόν, μᾶλλον κολύμβημα, νὰ μεταβῶμεν διὰ λέμβου εἰς παραλίαν κατὰ τὸν Δολμὰ Βαξὲ καὶ ἐκ τῆς λέμβου νὰ ριφθῶμεν εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς αὐτὴν δὲ νὰ ἐπιβῶμεν ἐκ νέου καὶ ἐνδυσθῶμεν κλπ.

— Γνωρίζεις ὅμως νὰ κολυμβᾷς καλῶς; τὸν ἠρώτησα, ἐκεῖ τὰ νερὰ εἶναι βαθειά.

— Βεβαίως, μοι ἀπεκρίθη. Ἐγώ, ἐννοεῖται, ὡς Συριανὸν παιδί ἐκολύμβων πεπειραμένως. Συνήνεσα καὶ ἐπεχειρήσαμεν ἀμέσως τὴν κολυμβητικὴν ἐκείνην ἐκδρομὴν.

Ὁ Κατινάκης ἀνυπομονῶν ἐξεδύθη ταχέως καὶ πρὶν ἢ ἀκόμη ἐκδυθῶ ἐγώ, ὁ ἄλλως τε πάντοτε περὶ τὰ τοιαῦτα ἀκόμη καὶ σήμερον βραδύς, ἅμα ἐπλησιάζσαμεν εἰς τὸν πρὸς ὄν ὄρον, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν μετὰ θάρρους ὅλως ἐξησκημένου κολυμβητοῦ, ἡμὴν δὲ καὶ ἐγὼ σχεδὸν ἑτοιμος, ὁπότε αἰφνης τὸν ἀκούω κράζοντα:

— Σῶσέ με, πρόφθασε, πιάσε με, ἐκουράσθηκα καὶ δὲν εὕρισκω πάτον!

Ἐρρίφθη ἀμέσως εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπλευσα πρὸς αὐτόν, ἐπρόλαβα δὲ νὰ τῷ εἶπω:

— Πρόσεξε μὴ μὲ πιάσης πουθενά!

Ἄλλ' ἐκεῖνος ἀπ' ἐναντίας περιετύλιξε τὰς χεῖρας του περὶ τὸν λαιμόν μου καὶ τὰ σκέλη του περὶ τὰ ἰδικά μου καὶ οὕτω πως συνεβυθίσθημεν.

Ἐν τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης, ἐφ' ὅσον εἶχον δυνάμεις, προσε-

πάθησα νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας του, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθουν, οὕτως ὥστε ἀπελπισθεὶς ἀφέθην καὶ μόλις ἔλαβον τὸν καιρὸν νὰ σκεφθῶ τὸ «τετέλεσται», ἤρχισα νὰ ἀναισθητῶ καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀγωνίας ἢ στενοχωρίας νὰ προβαίνω εἰς τὸν πνιγμὸν ἐν ἡδυτάτῃ ψυχικῇ γαλήνῃ.

Φαίνεται ὅτι ὁ Κατινάκης εἶχεν ἀποκάμῃ πρὸ ἐμοῦ καὶ κατὰ συνέπειαν ἀπέσπασε τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ἀπ' ἐμοῦ, ἐγὼ δὲ ἐκ τῆς ἔξεως τοῦ κολυμβᾶν, ἐκίνησα τοὺς πόδας αὐτομάτως πρὸς ἀνάδυσιν καὶ ὑψώθην μὲν πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, δὲν εἶχον ὅμως δυνάμεις διὰ νὰ ὑψωθῶ καὶ ὑπὲρ αὐτὴν, ἀλλὰ κατὰ θέλαν εὐδοκίαν ἐκείνην τὴν στιγμὴν διέβαινον ἐπὶ ἀκατίου νέος τότε ἐπίσης, ὁ Ἰωάννης Ψαρᾶς ἐκ Λεωνιδίου, ὑπάλληλος μικροτραπεζίτου τινὸς Ἀντωνίου Πάλλη, προστατευομένου τοῦ καταστήματός μας. Ὁ Ψαρᾶς εἶχεν ἰδῆ ἐμὲ καὶ τὸν Κατινάκην ἀπερχομένους τοῦ γραφείου πρὸς κολύμβημα. Εἶδε πλησιάζων ἄνθρωπον εὕρισκόμενον εἰς τὴν ἀνέφερα θέσιν, εἶδεν ἐπιπλεύουσας τὰς φαβορίτας μου — ὁ τρόπος οὗτος τοῦ φέρειν τὸ γένειον ἦτο τότε λίαν συνήθης παρὰ τοῖς νέοις, ἐγὼ δὲ ἔτρεφον γένειον καὶ μύστακα, ὧν καὶ εἰς τοῦτο πρόωρος ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν 18 ἐτῶν — καὶ ἀμέσως ἔκραξεν «ὁ Ἀνδρῖκος πνίγεται» καὶ ριφθεὶς ἀκαριαίως εἰς τὴν θάλασσαν μὲ ἀνέσυρεν ἡμιθανῆ. Ἀνέλαβον ὅμως εὐτυχῶς, ἅμα ἦλθον εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, ἀρκοῦντως, ὥστε νὰ τῷ εἶπω:

— Βούτα ἀμέσως, ὁ Κατινάκης εἶναι κάτω! καὶ ἐπλευσα πρὸς τὴν ξηρὰν ὀλίγιστα βήματα ἀπέχουσας.

Ἰσκέλλεν μὲ ἀνέσυραν οἱ ἐν τῇ ὕλῃ ἰστάμενοι Ὀθωμανοὶ καὶ Ἀρμένιοι, οἵτινες ἐλλείρουσαν τὰ συμβαίνοντα ἐν πλήρει ἀπαθείᾳ καὶ χωρὶς εἰς τὸ ἐλάχιστον βῆμα νὰ προβῶσι πρὸς σωτηρίαν δύο πνιγομένων! Πόθος, ἀγνοία τοῦ κολυμβᾶν, ἀνατολικὴ ἀπαθεία ἢ ἀπόλυτος πλῆστις εἰς τὸ πεπρωμένον; Ὑλὴ ψυχολογικῆς μελέτης, δι' ἣν κηρύσσομαι ἀναρμιόδιος.

Ἰσκαθίσθη ἐπὶ μιᾷς πέτρας εὐρεθείσης ἐκεῖ, κάκιστα ἔχων μὲ κατέλαβεν ἀμέσως δεινὴ κεφαλαλγία, πόνοι τῶν μηνίγγων, χαλάρωσις τῶν δυνάμεων καὶ τὰ συμπτώματα ἐν γένει τῶν ἐξ ἀσφυξίας συνερχομένων. Μοὶ προσηνέχθησαν ἀπὸ τοῦ ἀκατίου τὰ ἐνδύματά μου, ἐνεδύθη ὅπως ὅπως, προσεκομίσθη ἐν «Χιν-

τόδε» καὶ ἐρρίφθην ἐντὸς αὐτοῦ διατάξας νὰ σταματήσῃ ἐνώπιον τοῦ πρώτου κατὰ τὴν ὁδὸν ἡμῶν φαρμακείου, ὅπου ἤλπιζον νὰ εὔρω ἱατρόν, ἐν ἑλλείψει δὲ τούτου νὰ βοηθηθῶ κάπως ἀπὸ τὰς γνώσεις τοῦ φαρμακοποιοῦ. Ἰατρὸν δὲν εὔρον πρόχειρον καὶ ὁ φαρμακοποιὸς μοὶ ἐσύστησε τὴν πόσιν φαρμάκου, τὸ ὅποῖον προχείρως ἤτοίμασε. Κάπως δι' αὐτοῦ συνήλθον καὶ ἔσχον τὴν δύναμιν νὰ φθάσω εἰς τὴν κατοικίαν μου εἰς τὸ Σταυροδρόμιον, ὅπου ὁ ἀδελφός μου μὲ ἐξήτασεν, εὔρεν εὐτυχῶς τὴν κατάστασίν μου ἀκίνδυνον, μοὶ διέταξε μόνον ἀπόλυτον ἡσυχίαν ἐν τῇ κλίνῃ, ἐπιφυλαττόμενος μετὰ τὸν ὕπνον νὰ μ' ἐξετάσῃ ἐκ νέου.

Ἐκοιμήθην πολὺ καλὰ καθ' ὅλην τὴν νύκτα καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἠγέρεθην ἐντελῶς, εὐ ἔχων καὶ ὥς νὰ μὴ εἶχε συμβῇ τίποτε.

Δὲν συνέβη ὁμῶς τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὸν Κατινάκη· οὗτος ἀνεσύρθη τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ἐντελῶς ἀναίσθητος καὶ ἐπὶ ὥραν ὀλόκληρον ἔμεινεν οὕτω, καίπερ βοηθούμενος ὑπὸ ἱατροῦ ἐπιστήμονος, διαβαίνοντος ἐκεῖθεν κατὰ τύχην καὶ προσελθόντος εἰς βοήθειαν.

Μόλις μετὰ μίαν ὥραν ἔδωκε δείγματα ζωῆς· μετεφέρθη καὶ αὐτὸς εἰς Τατάουλα, ὅπου κατῴκει, ἔμεινε κλινήρης ἐπὶ μῆνα παλαιὸν μετὰ ζωῆς καὶ θανάτου ἐπὶ πολλὰς ἐκ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἀσθενείας του, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὅχι μόνον ἐθεραπεύθη, ἀλλὰ κατὰ τὸ λέγειν τοῦ ἱατροῦ του, τὸ ὅποῖον μόνον οἱ ἱατροὶ δύνανται νὰ κρίνωσι κατὰ πόσον εἶναι βάσιμον, ὁ ἀντιπερισπασμὸς ἐκεῖνος δὲν ἠξέεῦρω πῶς τὸν ἀπῆλλαξε πνευμονικῆς παθήσεως, ὅφ' ἧς ἠπειλεῖτο ν' ἀποθάνῃ ταχέως φθισικός! Ἐν παρόδῳ ὁ Κατινάκης προσελήφθη μετέπειτα ὡς ὑπάλληλος ἐν Λονδίνῳ τοῦ καταστήματος τοῦ Σκυλίτση (Στεφάνοδικ), παρητήθη μετὰ τινὰ καιρὸν, ἐπεχείρησε τὴν μεσιτείαν συναλλαγμάτων ἐκεῖ, βαθμηδὸν ἐξετιμήθη, διωρίσθη διευθυντῆς Τραπεζῆς τινὸς ἐν Λονδίνῳ συσταθείσης ὑπὸ τῶν ἐκεῖ ὁμογενῶν, ἀνέπτυξεν ἱκανότητα οὐ τὴν τυχοῦσαν, συνεδύασε τραπεζιτικὰς ἐπιχειρήσεις δι' ἴδιον λογαριασμόν, παρητήθη ἔπειτα καὶ τῆς διευθύνσεως τῆς Τραπεζῆς ἐκεῖνης, τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῆς διαφόρων τραπεζιτικῶν συνδυασμῶν καὶ τέλος πρὸ δύο ἢ τριῶν ἐτῶν ἀπέθανε πλούσιος, πατήρ πολυαρίθμου οἰκογενείας.

Δυστυχῶς, ἐπειδὴ εἶχε νυμφευθῇ Ἀγγλίδα, τὰ τέκνα αὐτοῦ ἀπέβαλον πᾶν ἑλληνικὸν καὶ οὔτε τὴν ἑλληνικὴν γνωρίζουσιν. Ὡς δὲ συμβαίνει καὶ θέλει συμβαίῃ εἰς τοὺς Ἑλληνας σχεδὸν ἀνεξαίρετως, ὅχι μόνον τοὺς νυμφευομένους μετ' ἁλλοδαπῶν ἐν τῇ ἁλλοδαπῇ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς μεθ' Ἑλληνίδων νυμφευομένους, ἀλλ' ἐγκατεστημένους πολυχρονίως ἐν τῇ ξένῃ, μετὰ τὴν πρώτην γενεάν, οἱ κατιόντες καὶ αὐτὴν τὴν Ἑλληνικὴν καταγωγὴν τῶν ἀρνοῦνται.

Πολλάκις ἐπὶ τοῦ προκειμένου γεγονότος τοῦ λίαν ἐπισημίον εἰς τὸν Ἑλληνισμόν, ἐν γένει, ἐμελέτησα καὶ πολλάκις ἐδοκίμασα εὐρισκόμενος ἐν Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ ἀκόμη καὶ Αὔστρίᾳ νὰ πείσω τινὰς ἐκείνων, μεθ' ὧν ἐτύγχανον σχετιζόμενος, ὅτι καὶ ἠθικῶς καὶ ὀλικῶς ἀκόμη τοῖς συμφέρει ν' ἀποστέλλωσι τὰ τέκνα τῶν πρὸς ἀνατροπὴν καὶ ἐκπαίδευσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, αὐτοὶ δὲ οὗτοι ἔμα σχηματίσωσι τὴν δέουσαν ἐκίστην κατὰ τὰς ἰδέας τοῦ περιουσίαν νὰ μεταναστεύωσιν εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα, ὅπου καὶ ὀλικῶς θὰ δύνανται ἐργαζόμενοι βοηθεῖν τῶν γνώσεων, ἅς ἀπέκτησαν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, νὰ ὠφεληθῶσι, καὶ ἠθικῶς τυγχάνοντες διακρίσεων καὶ τιμῶν, ἅς λίαν δύσκολον ἢ μᾶλλον ἀδύνατον θὰ εἶναι ν' ἀποκτήσωσιν ἐν τῇ ἁλλοδαπῇ.

Κατ' ἀρχὰς κάπως ἐπέτυχον ἐν τῇ προσηλυτισμῷ μου οὕτως εἰπεῖν τούτῳ, ἀλλὰ *chassez le naturel, il revient au galop*. Ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ὁ Ἕλλην ἠγάπα τὸν ἀποικισμόν καὶ τὴν μετανάστευσιν ἀνεπιστρεπτί. Ἐπεβάλλετο μὲν εἰς τὰς χώρας, ὅπου μετενάστευε διὰ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς μορφώσεώς του, ἀλλ' ἢ συνεχιστοῦτο μετὰ τῶν ἐγχωρίων καὶ οὕτω δι' ἐπιγαμιῶν, ἢ ἰδίαν ἀποικίαν ἀνεξάρτητον τοῦ κέντρου συνεκρότει.

Ὡς αἰτίαν τῆς ἀναστολῆς τοῦ ρεύματος τῆς ἐξ Ἑλλάδος μεταναστεύσεως προέβαλλον καὶ προβάλλουσι τὴν μὴ φιλόφρονα ὑποδοχὴν τῶν ὁμογενῶν τούτων ὑπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐν γένει καὶ τὴν ὀλικὴν ἐκ τῆς μεταναστεύσεως καταστροφὴν τῶν πρώτων θν ὅχι πάντων, ἀλλὰ βεβαίως τῶν πλείστων καὶ ἡ αἰτία αὕτη δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀπορριπτέα, ἀλλ' οὐ τοῦ παρόντος. Καὶ ἡ παρέκκλασις αὕτη ἴσως παρέλκει.

Ἰσπανερχόμενος εἰς τὸ εἰρημένον συμβάν μοι κατὰ τὸ κολύμβημα, ἐνθυμούμαι ὅτι τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς τῆς ἡμέρας

ἐκεῖνης εἶχον ὀνειρευθῆ, ὅτι ἱερεὺς εἰς τὸ δωμάτιόν μου εἰσελθὼν μὲ συνέλαβε, βιάζων με νὰ μὲ νυμφεύσῃ ἄκοντα μετ' ἀγνώστου μοι γυναικός, ἣτις τὸν ἠκολούθει. Ἐγὼ προσεπάθουν νὰ τῇ διαφύγῃ καὶ ἐπὶ τέλους τὸ κατώρθωσα, φεύγων δὲ δρομαίως τοῦ δωματίου τῇ ἔλεγον: «Σήμερον δὲν μὲ νυμφεύεις, μετὰ ἑξ μηνῶν νὰ ἴδοῦμεν».

Δὲν εἶχον δώσῃ προσοχὴν ἀμέσως τὴν ἐπιούσαν εἰς τὸ ὄνειρον ἐκεῖνο, μετὰ τὸ συμβεβηκὸς ὅμως τὸ ἐνεθυμήθην καὶ ἠρώτησα φίλην μου γραῖαν, χήραν ἱατροῦ, ἣτις ὅχι μόνον ἐπίσταται εἰς τὰ ὄνειρα, ἀλλ' εἶχε καὶ τὴν ἀπόκτησιν γνώσεων περὶ τῆς ἑρμηνείας αὐτῶν, πῶς ἐξηγεῖ τὸ ὄνειρόν μου ἐκεῖνο. Αὕτη μοι εἶπε μετ' ἀπολύτου πεποιθήσεως:

— Παπᾶς θὰ εἰπῇ ἄγγελος ποῦ παίρνει ταῖς ψυχαῖς, πανδρεῖά θὰ εἰπῇ θάνατος· αὐτὴ τῇ φορὰ τοῦ 'φυγες, πρόσεξε καλὰ καὶ φυλάξου νὰ μπορέσης μετὰ ἑξ μηνῶν νὰ τοῦ ξαναφύγῃς.

Ἐσημείωσα τὴν ἡμέραν καὶ δὲν ἔδωκα μὲν ἀπόλυτον πίστιν εἰς τὴν πρόρρησιν τῆς ὀνειροκριτρίας, ἀλλὰ κάπως τὴν ἐσυλλογιζόμην. Μετὰ πέντε μηνῶν ἠσθάνθην ἀδιαθεσίαν ἀπὸ ἐκείνας, ὅσας αἱ νευροπαθεῖς μάλιστα κρᾶσεις (ὅπως ἦτο ἀνέκαθεν καὶ εἶναι ἡ ἰδική μου) δὲν ἠξεύρουσιν οὔτε πῶς νὰ διατυπώσωσι πρὸς τοὺς ἱατροὺς, ὧν ζητοῦσι τὴν βοήθειαν. Αἱ δυνάμεις μου ἐξηντλοῦντο βαθμηδόν, εἰς βαθμὸν ὥστε καὶ ἡ ἐργασία ἡ γραφικὴ μοι ἀπέβαινε λίαν δύσκολος.

Τροφῆς εἶχον ἀπέχθειαν καὶ τὴν ὀλίγην, ἣν μετὰ τῆς βίας ἐλάμβανον, ἀτελῶς ἐχώνευον καὶ ἐν τούτοις ὁ ἱατρός μου δὲν εὕρισκεν εἰς ἐμέ, ὡς ἔλεγεν, ἀσθένειαν.

Περιήλθον εἰς κατὰστασιν μαρασμοῦ καὶ μίαν ἑσπέραν μετὰ τὸ γεῦμα, ἀκριβῶς ἑξ μηνῶν ἡμέραν πρὸς ἡμέραν μετὰ τὸ ὄνειρον τὸ προαναφερθὲν, αἰσθάνθεις τὴν ἀναπνοὴν ἐκλείπουσαν, ἐρρίφθην ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ δὲν εἶχον τὴν δύναμιν οὔτε νὰ σημάνω τὸν κώδωνα πρὸς βοήθειαν. Ἡ «νοικοκυρά» μου μετὰ τινα ὥραν, μὴ βλέπουσά με παρόντα εἰς τὸ δωμάτιον, εἰς ὃ συνήρχοντο ὅλοι οἱ συγκατοικοὶ μετὰ τὸ γεῦμα, ἔχουσα μάλιστα παρατηρήσῃ, ὅτι καὶ κατὰ τοῦτο ἤμην «χλωμότερος» τοῦ συνήθους καὶ δὲν εἶχον φάγῃ σχεδὸν τίποτε, ἀνῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν μου καὶ εὐροῦσά με εἰς τοιαύτην κατὰστασιν ἐνόμισεν ὅτι εἶχα τελειώσῃ

καὶ ἔρρηξεν ἀγρίως φωνάς, τὰς ὁποίας ἐγὼ ἤκουον, ἀλλὰ δὲν εἶχον τὴν δύναμιν οὔτε νὰ κινηθῶ οὔτε λέξιν νὰ ἀρθρώσω.

Ἐπρεξάν δι' ἱατροὺς καὶ ὁ πρῶτος εὐρεθεὶς ἦτο εἰς νεωστὶ φθάσας ἐκ Παρισίων ἱατρός, Λαμπέρ ὀνόματι, ὅστις κατὰ σύμπτωσιν καὶ προλαβόντως μοι εἶχε συστηθῇ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ μου ὡς συμμαθητῆς του. Οὗτος μοι ἔδωκε τὰς πρώτας βοηθείας, ἀλλ' ἐβράδυνα πολὺ νὰ συνέλθω καὶ ἀρθρώσω λέξεις.

Τὸν ἤκουσα νὰ λέγῃ, ὅτι ἡ θέσις μου εἶναι λίαν σοβαρά, ἀλλ' ἐλπίζει. Ἀμέσως τὴν ἐπιούσαν ἐκάλεσε συμβούλιον ἄλλων ἱατρῶν ἐκ τῶν τότε ἐκεῖ διαπρεπόντων καὶ μοι ὥρίσθη εἶδος θεραπείας μακρᾶς καὶ ὀχληρᾶς, διότι πρὸ πάντων μοι ἀπηγορεύθη διανοητικὴ ἐργασία καὶ πᾶσα σωματικὴ κόπωσις, ἐν ᾗ ἐγὼ εὕρισκόμην ἐν τῇ ἀνάγκῃ καὶ τῶν δύο νὰ καταχρῶμαι. Ἀλλὰ καὶ πάλιν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἦτο μετὰ τρίμηνον θεραπείαν ν' ἀναρρώσω καὶ νὰ εἶμαι ἔτι ἀσθενικός, ἀλλ' ὅπως δήποτε νὰ ἐπαρκῶ εἰς τὰς πολλὰς μου ἐνασχολήσεις.

ΚΘ'

Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀσθενείας μου τὰ τοῦ καταστήματος κατὰ φυσικὸν λόγον ἐχώλαινον· καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ Σιδὸρ Στρατῆς εὕρισκετο ἐν τῇ ἀνάγκῃ νὰ τὸ ἀναφέρῃ εἰς τοὺς τοῦ κεντρικοῦ καταστήματος ἐν Μασσαλίᾳ. Ἡσθάνομην καὶ ἐγὼ τὴν ἀνάγκην βοηθοῦ, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἐνόουν ὅτι μοι συμφέρει τοῦλάχιστον νὰ μὴ ζητήσω καὶ ἐβιάζον ἐμαυτὸν ἐν τῇ ἐργασίᾳ. Ἀλλ' ἀπεφασίσθη ἐν Μασσαλίᾳ νὰ προσέλθῃ ἐκεῖθεν ἔστω καὶ προσωρινῶς εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ καταστήματος Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἕτερος τῶν ἐν Μασσαλίᾳ διευθυντῶν, ὁ Μιχαήλ Ἀγέλαστος, γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ Νικολάου Δαμιανοῦ, ὁ πρὶν ἐν Ἐργέστη διευθύνων, ὡς προεῖπον.

Τὸν Ἀγέλαστον αὐτὸν δὲν ἐγνώριζον ἢ ἐκ φήμης καὶ ἐκ τινων ἀφηγήσεων τῆς μητρὸς μου καὶ ἐξ ἀνταποκρίσεως. Ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πηγῶν δὲν εἶχον δυνήθῃ νὰ σχηματίσω πεποιοῦσιν διὰ τὴν ἐμπορικὴν αὐτοῦ μὲν μορφῶσιν καὶ ἱκανότητα, ἀλλ' εἰς τὸν ἑσχατον ἐμὲ τότε ἐν τοῖς πρώτοις, καὶ κατ' ἀνοχὴν διευθυντὴν δὲν «ἔπιπτε λόγος».

Ὁ Ἀγέλαστος, μᾶλλον τότε παρηλιξ ἢ μεσήλιξ, ἔφθασεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μόνος, ἀφήσας τὴν οἰκογένειάν του καὶ τὰς ἀνέσεις του εἰς τὴν Μασσαλίαν, καὶ κατήκησε καὶ αὐτὸς δωμάτιον μετ' οἰκοτροφίας εἰς «Φράγκισσαν» οἰκοκυράν. Ἐδείκνυε μεγάλην προθυμίαν πρὸς ἐργασίαν, ἐγὼ δὲ ἐτέθην εἰς τὰς διαταγὰς του ὡς προϋσταμένου.

Ἐζήτησεν ἀμέσως ν' ἀναλάβῃ τὴν μετὰ τῶν καταστημάτων τῆς Ἑταιρείας ἀνταπόκρισιν, καὶ τὴν τήρησιν τοῦ ταμείου πρὸς δὲ τὴν παράστασιν, καὶ τὴν «Μπόρσαν» καὶ ἐν γένει τὴν ἀνωτάτην διευθύνσιν, ἀλλ' ὅλα ταῦτα κατ' ἐπιφάνειαν ἀπαράλλακτα, ὅπως συνέδαινε κατ' ἀρχὰς μετὰ τοῦ Σιὸρ Στρατῆ, καθὼς προεῖπον, διέφερε δὲ ἡ θέσις μόνον κατὰ τοῦτο, ὅτι ὁ ἄκακος καὶ καλοκάγαθος Σιὸρ Στρατῆς δὲν ἐζήτηι νὰ ἐπιβάλληται ὡς ἱκανότης, ὅπως συνέδαινε μὲ τὸν Σιὸρ Μικέν.

Ἐδέησε νὰ τῷ συναθροίσω ὅλην τὴν ὕλην τῆς ἀνταποκρίσεως καὶ ἐκεῖνος βραδύς καὶ κακογράφος μοναδικὸς νὰ τὴν ἀντιγράψῃ. Ὡφειλον δὲ ἐγὼ νὰ προετοιμάζω τὴν ὕλην δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τῶν ταχυδρομείων (τότε διὰ τὴν Εὐρώπην ὑπῆρχον ταχυδρομεῖα ἀπαξ ἢ καὶ δις τὸ πολὺ τῆς ἐβδομάδος), ἐκεῖνος δὲ καταγινόμενος ἐν τῇ γραφείῳ, ἀνευ ὑπερβολῆς, ἀπὸ πρωῒας μέχρις ἑσπέρας, δὲν ἐπρόφθανε νὰ εἶναι ἑτοιμὸς ἐντελῶς κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἀναχωρήσεως τῶν ταχυδρομείων· ἔστιν ὅτε δὲ καὶ τὰ πρὸ τριῶν ἢ καὶ δύο ἡμερῶν γεγραμμένα ἐκ νεωτέρων συμβάντων ἢ εἰδήσεων συνέδαινε νὰ ἔχωσιν ἀνάγκην τροποποιήσεως.

Τὸ ταμεῖον ἐδοκίμασε νὰ τηρήσῃ ἐπὶ δύο ἡμέρας καί, εὐρὼν τὴν τρίτην ἡμέραν ἔλλειμμα σπουδαῖον (ἰδανικόν, ἐξ ἐσφαλμένης ἐγγραφῆς προελθόν), ἀφ' οὗ τῇ συνεργασίᾳ μου ἀνεκάλυψε τὴν πηγὴν του, μοι εἶπε:

— Εἴκοσι τέσσαρας ὥρας τώρα δὲν ἐκοιμήθηκα δι' αὐτὸ τὸ λάθος. Πάρε πίσω τὴν κάσσα σου!

Ἐννοεῖται ὅτι προθύμως τὴν «ἐπῆρα».

Μοι εἶπε κατὰ τὴν πρώτην φοράν νὰ τὸν συνοδεύσω καὶ τὸν εἰσάξω εἰς τὸ Χρηματιστήριον καὶ εἰς τοὺς μεσίτας. Ἐξέτελεσα τὴν διαταγὴν του, ἀλλ' ἐδέησε νὰ καθίσω πλησίον του ἢ μᾶλλον ὀπισθέν του καὶ νὰ τῷ ψιθυρίζω εἰς τὸ οὖς τὰς ἀπαντήσεις,

ὅς ἔπρεπε νὰ διδῇ εἰς τὰς προτάσεις τῶν μεσιτῶν, καὶ ἐν γένει εἰς πᾶν κλείσιμον συμφωνίας συναλλαγματικῆς πράξεως, ἐν ᾧ δὲ ἐνόμιζον ὅτι τοῦτο δὲν θέλει ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ μακρόν, ἀπ' ἐναντίας καθιερώθῃ ἢ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ βασίς ἀμφοτέρων εἰς τὸ Χρηματιστήριον, ὃ δὲ κόπος μου καθίστατο οὕτω διπλοῦς.

Ὡς πρὸς τὴν καθόλου διεύθυνσιν τῶν ἐργασιῶν, συνέδαινε περίπου τὸ αὐτό. Ὅχι μόνον τῆς Τουρκικῆς γλώσσης δὲν εἶχε γνῶσιν, ἀλλ' οὕτε τῆς Γαλλικῆς, ἣν δυσκόλως ἐνόει καὶ μετριώτατα ὠμίλει, ὥστε πρὸς πάντα προσερχόμενον εἰς τὸ γραφεῖον, μὴ ὁμιλοῦντα τὴν Ἑλληνικὴν, ἔπρεπεν ἐγὼ ν' ἀποτείνω τὸν λόγον καὶ νὰ ἐκτελῶ οὕτω χρέη καὶ διερμηνέως καὶ ἐξηγητοῦ ἐκάστης ὑποθέσεως. Ἐπειδὴ, ὡς εἶπον, ἦτο λίαν φιλεργὸς καὶ ἐφλέγετο ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ φανῇ χρήσιμος, μετέδαινε εἰς τὸ γραφεῖον ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου τακτικώτατα, ἀκόμη καὶ τὰς Κυριακάς καὶ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας, ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ ἀνέκαθεν καὶ σπουδαστῆς ἀκόμη ἐν Σύρῃ δὲν ἤμην «πρωῖνός», ἡγάπων δηλαδὴ τὸν πρωῖνὸν ὕπνον, πολὺ δὲ μᾶλλον κατὰ τὴν περὶ ὁδὸν ἐκείνην τῆς ἀναρρώσεώς μου, δὲν μετέδαινον εἰς τὸ γραφεῖον πολὺ ἐνωρίς.

Ὁ καυμένος ὁ Σιὸρ Μικὲς ἐστενοχωρεῖτο, ἠναγκασμένος ὢν νὰ μὲ περιμένῃ νὰ τῷ λύω προσπιπτούσας ἀπορίας του.

Βαρέως ἔφερε τὴν ὑποχρέωσιν ν' ἀποκρίνηται εἰς ὑπαλλήλους ἐρωτῶντας αὐτὸν περὶ μιᾶς ἢ ἄλλης ὑποθέσεως τί ποιητέον ἢ εἰς προσερχομένους μεσίτας ἢ καὶ πελάτας τοῦ καταστήματος «δὲν ἤλλ' ἀκόμη ὁ Ἀνδρῆκος», καὶ ποτε μετὰ τρόπου παραινετικοῦ μοι εἶπεν:

— Ἦ Ἀνδρῆκος μου, δὲν προσπαθεῖς νὰ καταβάλῃς ὀλίγον ἐνωρίτερα; αὐτὸ γιὰ μένα εἶναι βάσανο.

— Ὅ, τι ἄλλο θέλετε Σιὸρ Μικέ, τῇ ἀπεκρίθην, ὅα κάμω, ἀλλ' αὐτὸ, ὅπου μοῦ ζητεῖτε, εἶναι ἐκ τῆς κράσεώς μου, ἀδύνατον νὰ πράξω· καὶ οἱ γονεῖς μου πολὺ προσεπάθησαν νὰ μεταβάλουν τὴν συνήθειάν μου αὐτήν, τοῦ νὰ κοιμῶμαι ἀργὰ τὸ πρωῒ, ἀλλὰ παρητήθησαν ἰδόντες, ὅτι ἡ ἀσθενική μου κράσις τὸ ἀπαιτεῖ.

— Ἀφ' οὗ εἶναι ἔτσι, πολὺ καλὰ, μοι ἀπεκρίθη, ἀλλὰ διείδον ὅτι ἡ ἀπάντησίς μου ἐκείνη δὲν τὸν ἠὺχαρίστησεν.

Δέον νὰ ἐξομολογήθῃ ἐνταῦθα ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Σιὸρ Μικέ

ἐν Κωνσταντινουπόλει πολυειδῶς ἀντετάσσετο εἰς τὰς ἐπιθυμίας μου, συνηθίσαντος ἀπὸ δύο σχεδὸν ἐτῶν εἰς τὸν ἀνεξάρτητον βίον καὶ εἰς τὴν θέσιν ἡμιεπισήμου διευθυντοῦ, ἀποδλέποντος δέ, ἐννοεῖται, εἰς τὴν προαγωγὴν ἀπὸ ἡμιεπισήμου εἰς ἐπίσημον. Δὲν εὕρισκον δὲ ἐν τῇ φιλαυτίᾳ μου, ὅτι εἶχον ἄδικον, ἐπιθυμῶν νὰ πράττω φέρων καὶ τὴν εὐθύνην κατ' οὐσίαν, νὰ μὴ ἀνέχωμαι νὰ φαίνεται ὅτι πράττει ἄλλος.

Ὅπως δὴποτε, ἔπραξα τὸ ἁμάρτημα νὰ ἀφίνω κάποτε τὸν Σιδρ Μικὲν ἐν στενοχωρίᾳ περὶ πρακτέου τινὸς καὶ ἐν καθυστερήσει χρεῶν τινῶν τοῦ Διευθυντοῦ, παρατηρουμένη ὑπὸ τῶν συνεταίρων, καὶ πρὸ πάντων τοῦ Μισὲ Ζωρζῆ Πετροκοκλίνου, οὗτινος πάντοτε ἀνεγνώριζον τὴν ἐν πᾶσιν ὑπεροχὴν.

Τὸ ἐνόησεν ὁ Σιδρ Μικὲς, ἐπεθύμησε καὶ τὸν ἀνετον βίον τῆς Μασσαλίας καὶ τὰς οἰκιακὰς αὐτοῦ ἀνέσεις παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ του, καὶ ἐπέμεινε θέλων νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ ἐδήλωσεν, ὅτι, ἀφ' οὗ ἀνέλαβον τὴν ὑγείαν μου, δύναμαι ὡς καὶ πρὶν «νὰ ὑπάγω ἔμπρὸς με τὸν Σιδρ Στρατῆν».

Εἰς ἐμὲ εἶπε τὰ αὐτά, με παρεκάλεσε μόνον νὰ ἐπιμεληθῶ τὸν μαθητευόμενον τότε παρ' ἐμοὶ συγγενῇ του Μιλτιάδην Κατινάκην, ὃ καὶ τῷ ὑπεσχέθην καὶ ἐξετέλεσα

Οὕτω κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1852 ὁ Σιδρ Μικὲς ἀνεχώρησεν ἐπιστρέφων εἰς Μασσαλίαν καὶ ἐγὼ ἐπανῆλθον εἰς τὸ πρὸ τῆς ἀφίξεώς του εἰς Κωνσταντινούπολιν σημεῖον.

Ἐν τούτοις κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1851 μοι ἔτυχε πράξις ἐμπορικῆς σπουδαίας καὶ σχετικῶς ἐβελτίωσα τὰ οἰκονομικά μου. Τὸ κατάστημα εἶχεν ἐν Πύργῳ τῆς Μαύρης Θαλάσσης ἀνταποκριτὴν τὸν Κυριάκον Κορωνάιον (ἀδελφὸν τοῦ στρατηγοῦ Πάνου Κορωναίου, τότε λοχαγοῦ ἢ ταγματάρχου) ἄνθρωπον ἀκεραίου καὶ τιμίου χαρακτῆρος, ἱκανὸν δὲ καὶ εἰς τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας του, ἥτις συνίστατο εἰς τὴν πρόβλεψιν σιτηρῶν δι' ἴδιον λογαριασμὸν ἐντὸς τῶν στενῶν μέσων του καὶ ἐπὶ προμηθεῖα διὰ λογαριασμὸν φίλων (ἀνταποκριτῶν), μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ σπουδαιότερος, ἵνα μὴ εἴπω ὁ μόνος, ἦμην ἐγώ, δηλαδή τὸ κατάστημα Σ. Μ. Βοῦρος καὶ Σ^α. Ἀμοιβαίως εἰμεθα εὐχαριστημένοι ἐκ τῶν σχέσεων αὐτῶν, συνέπεσε δὲ ἐκεῖνος ἀσθενήσας νὰ μεταβῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς νοσηλείαν καὶ ἐπομένως νὰ ἔλθῃ εἰς

προσωπικὴν γνωριμίαν μετ' ἐμοῦ, σχετιζομένου ἄλλως τε μετὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνεταίρου του καὶ ἀδελφοῦ του Θεμιστοκλέους.

Μεταξὺ λόγων μοι εἶπεν, ὅτι ἐπιθυμεῖ προσωπικῶς νὰ μοι φανῇ εὐγνώμων, εἰσάγων με εἰς συμμετοχὴν ἐπιχειρήσεως, μικρᾶς μὲν καὶ ἀναξίας προσοχῆς διὰ τὸ κατάστημα, ὑπισχνουμένης ὁμῶς βέβαιον καθαρὸν κέρδος.

Ἡ πράξις αὕτη συνίστατο εἰς προαγορὰν σίτου κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐσοδείας εἰς ὠρισμένην τιμὴν διὰ προπληρωμῆς τοῦ τιμήματος πρὸς πλήρωσιν χρηματικῶν ἀναγκῶν δι' ἔξοδα τῆς συγκομιδῆς. Ἐγὼ ἐξ οἰκονομιῶν μου καὶ μικρῶν κερδῶν, ἅτινα μοι ἀπέφερον μικραὶ ἐμπορικαὶ πράξεις, συμφώνως τῇ προαναφερθείσῃ ἀδείᾳ, ἣν εἶχον λάβῃ παρὰ τοῦ προϊσταμένου μου, εἶχον ἤδη σχηματίσῃ κεφάλαιον ἐκ 40.000 γροσίων, ἐξ αὐτοῦ δὲ διὰ τὴν προμνημονευθεῖσαν πράξιν τὴν ἐξ ἡμισείας εταιρικὴν διέθεσα περὶ τὰς 25.000 καὶ οὕτω διὰ κεφαλαίου 50.000 γροσίων περίπου ὁ Κυριάκος Κορωνάιος ἐσχημάτισε φορτίον σίτου σκληροῦ ἐκ κοιλῶν Κωνσταντινουπόλεως 5.000, τὸ ἐφόρτωσε δὲ ἐπὶ πλοίου ὀθωμανικοῦ διοικουμένου ὑπὸ πλοιάρχου Ὀθωμανοῦ εἰς παραλαβὴν μου εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Σημειωτέον ὅτι τότε πολὺ ὀλιγώτερον ἢ σήμερον ἦσαν οἱ Τοῦρκοι πλοῖαρχοι μεμορφωμένοι ἢ καὶ ἀγράμματοι· ἐταξίδευον ἐκ πείρας καὶ ἀπὸ ξηρᾶς εἰς ξηρὰν ἀνευ τῆς ἐλαχίστης θεωρίας. Ἐν γένει δὲ περιωρίζοντο τὰ ταξιδιά των μόνον εἰς τὰ μέρη, εἰς ἃ εἶχον ἄλλοτε ταξιδεύσῃ καὶ ὅπου ὑπῆρχον ἀκταὶ χρησιμεύουσαι αὐτοῖς ὡς σημεῖα.

Ἄλλ' ἐπειδὴ οὐδέποτε ἐξετίθεντο εἰς ἀνοικτὸν πέλαγος, ἐταξίδευον βραδύτατα ἀλλ' ἀσφαλέστερον.

Κατὰ τὸ φθάσιμον τοῦ ἐν λόγῳ πλοίου ἐκ Πύργου εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐδέχθην προσφοράς, δι' ἣν ἡ ἐπετύγχανον κέρδος σπουδαιότατον σχετικῶς, ἀλλ' αἱ ἐξ ἱδρύσεως εἰδήσεις περὶ σιτηρῶν ἦσαν λίαν ἐνθαρρυντικαὶ καὶ ἐπεθύμουν νὰ δοκιμάσω τὴν τύχην τοῦ φορτίου πέραν τῆς ἀγορᾶς τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐπρότεινα τῇ πλοιάρχῳ δι' ἀναλόγου αὐξήσεως ναύλου (οἱ πτωχοὶ ὀλιγαρχέστατοι Τοῦρκοι ἤρκοοντο εἰς ναύλους πολὺ εὐτελεστέρας τῶν ἄλλων σημαίων), ἂν δύναται νὰ μεταφέρῃ

τὸ φορτίον εἰς Ζάκυνθον, ἐρωτήσας συνάμα αὐτὸν ἂν ἄλλοτε ἐταξίδευσεν ἐκεῖ.

— Ἐγὼ δὲν μετέδην, μοι εἶπεν, ἀλλὰ τὸ πλοῖον μετέδην.

Ὡσὼν τὸ πλοῖον νὰ ἦτο ζῶον καὶ ἐγνώριζε τὸν δρόμον! Μοι προσέθηκεν ὁμῶς, ὅτι ὁ ναύκληρός του εἶναι λίαν πεπειραμένος ναυτικός καὶ εἶχε ταξιδεύσῃ μέχρι Μελίτης.

Ἐξήτασα, ἂν αἱ ἀσφάλειαι δέχονται νὰ μοι ἀσφαλίσωσι τὸ ἐν λόγῳ φορτίον μέχρι Ζακύνθου διὰ τοῦ αὐτοῦ πλοίου καὶ, λαβὼν ἀπόκρισιν καταφατικήν, ἐνήργησα τὰ δέοντα καὶ τὸ πλοῖον ἀνεχώρησεν εἰς πάλαιαδὴν τοῦ ἐν Ζακύνθῳ Δημητρίου Καραμπίνη, τότε ἐκεῖ πρωτεύοντος ἐν μεγαλειπόροις σιτηρῶν καὶ τακτικοῦ ἀνταποκριτοῦ τοῦ καταστήματός μας, τὸ ὅποιον τῇ ἐπεμπε φορτία σίτου συνεχῶς πρὸς πώλησιν ἐπὶ προμηθεῖα.

Τῇ ἔγγραφᾳ συνιστῶν ἰδιαιτέραν μέριμναν διὰ τὸ μικρὸν ἐκεῖνο φορτίον ὡς ἐνδιαφέρον με προσωπικῶς. Ἡμέραι ἐν τούτοις καὶ ἐβδομάδες παρήρχοντο καὶ δι' ἐκάστου ταχυδρομείου ὁ Καραμπίνης μοι ἀνῆγγελλε νέας ὑψώσεις εἰς τὰς τιμὰς τῶν σίτων, ἀλλ' ἀπηλπίζετο μὴ βλέπων τὸ πλοῖον τοῦ Ἀλῆ Καπετὰν ἢ τοῦλάχιστον λαμβάνων εἶδῃσιν τινα ἔστιν καὶ κακὴν. Ἦρχισα καὶ ἐγὼ νὰ φοβῶμαι ὅτι ἀπωλέσθῃ αὐτανδρον, καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχον ἀσφάλισιν εἰμὶ τὸ πραγματικὸν αὐτοῦ τίμημα πρὸς τὰς τρεχούσας κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐξασφάλισεως τιμᾶς, ἐδυσθύμουν, διότι, ἀπολλυμένου τοῦ πλοίου, ἤθελον ἀπολέσῃ τὸ περαιτέρω τῆς ὠφελείας ἐκ τῆς μετέπειτα ὑπερτιμῆσεως τοῦ εἶδους.

Τέλος μετὰ δύο ὅλους μῆνας τὸ πλοῖον ἐφθασεν εἰς τὴν Ζάκυνθον σῶον καὶ ἀβλαδὲς καὶ ἐν ὥρᾳ τῆς ἀνωτάτης ὑπερτιμῆσεως τῶν σίτων. Ὁ τίμιος καὶ εὐσυνείδητος ἐμπορικὸς φίλος τὸ ἐπώλησε, καὶ ἐν συντόμῳ ἔλαβα καθαρὸν ποσὸν ἐκ τῆς πωλήσεως ὑπερτριπλάσιον τοῦ ἀρχικοῦ κεφαλαίου καὶ οὕτως ἐδιπλασίασα τὸ ὅλον τῆς τότε περιουσίας μου.

Μόνον ὅστις εἰργάσθῃ ὡς ἔμπορος δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἡδονὴν τοιούτου κέρδους ἐξ ἐμπορικῆς πράξεως τόσον μικρᾶς, ὡς ἐπίσης τὴν εὐτυχίαν, ἣν αἰσθάνεται ὁ νέος ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ σχηματισμοῦ περιουσίας ὅπωςδὴποτε, βλέπων διὰ μιᾶς τοιαύτην εὐτυχίαν.

Ὅλα εἶναι σχετικὰ ἐν τῇ κόσμῳ τούτῳ, σχετικὰ πρὸς τὴν

ἡλικίαν, πρὸς τὴν κοινωνικὴν θέσιν, πρὸς τὰς βιοτικὰς ἀνάγκας. Ἐγὼ δὲ τότε ἦγον τὸ 21^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας μου, ἡ φιλοδοξία μου περιορίζετο εἰς τὸ νὰ προσκαλῶμαι εἰς χοροὺς τῶν ἐγκρίτων καὶ αἱ βιοτικαὶ μου ἀνάγκαι ἐκτὸς τοῦ τρώγειν καὶ κοιμᾶσθαι σχετικῶς καλῶς, εἰς τὸ ἐνδύεσθαι ἀξιοπρεπῶς καὶ διασκεδάζειν συνεχῶς, ἀλλ' ὅχι πολυτελῶς.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1852, κατὰ Φεβρουάριον δηλαδή, εἶχον συντάξῃ (κλείσῃ) τὸν ἐτήσιον ἱσολογισμόν τοῦ καταστήματος διὰ τὸ παρελθὸν ἔτος 1851· οὗτος δὲ ἦτο ἀρκούντως εὐχάριστος.

(1) Σὺρ Στρατῆς, προκειμένου τότε περὶ ἀντιμισθίας μου, μοι εἶπεν, ὅτι ἀναγνωρίζει τὴν ἀξίαν τῶν ὑπηρεσιῶν μου καὶ σκέπτεται πῶς νὰ μὲ ἀνταμείψῃ ἐπαξίως, μὴ ἐπιτρεπομένου αὐτῇ ν' αὐξήσῃ τὴν μισθοδοσίαν μου ἄνω τῶν 30,000 γροσίων ἐτησίως, διότι μισθὸς ἀνώτερος τότε δὲν ἦτο γνωστὸς ἐν Κωνσταντινουπόλει, οὔτε παρὰ τῇ πρωτεύοντι τότε πάντων καταστήματι τῶν ἀδελφῶν Ράλλη.

Ἐγὼ τὸν ἡὐχαρίστησα καὶ παρεδέχθην τὸ ὀρθὸν τῆς ἰδέας του περὶ τοῦ ἀδυνάτου τῆς αὐξήσεως τῆς μισθοδοσίας μου, οὔτε τῇ ἀπέκρυψα, ὅτι ἐκ τῶν ἰδιαιτέρων μου μικρῶν ἐμπορικῶν πράξεων καὶ πῶς ὠφεληθῇ οὕτως, ὥστε νὰ εἶμαι ἐν συνόλῳ ὑλικῶς εὐχαριστημένος, ἀλλὰ τῇ προσέθηκα, ὅτι ἡ θέσις μου φαινομενικοῦ ὑπαλλήλου, πράγματι δὲ ἀπὸ διετίας διευθυντοῦ, εἶναι ψευδὴς καὶ καθ' ἐκάστην προσκόπτει εἰς δυσκολίας.

Εἶναι δὲ καὶ οὖσιμῶς ἀτακτος, διότι βαθυμῶδὸν καὶ κατ' ὀλίγον εἶχον φθίασῃ νὰ ὑπογράψω ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του, ἀλλ' ἐννοεῖται ἐν γνώσει του, ὅθιεν δι' ἐπιτροπικῆς, σπουδαιότατα ἔγγραφα, πρὸ πάντων συναλλάγματα καὶ ὡς ἐκδότης καὶ ὡς ἀποδέκτης, ἐν ᾧ αὐδεμίαν εἶχον πρὸς τοῦτο ἐπιτροπικὴν καὶ ἥμην ἐκτεθειμένος εἰς ἄρνησιν ἀναγνωρίσεως τῆς ὑπογραφῆς μου ὑπὸ τοῦ πρώτου τυχόντος εὐλόγως δυσπίστου, πράγμα τὸ ὅποιον καὶ τὴν ὑπόληψιν αὐτὴν τοῦ καταστήματος θὰ ἔβλαπτεν, ὅτι τοῦτο ἐν γνώσει ἀνέχεται τὴν τοιαύτην ἀταξίαν.

Τῇ εἶπον τέλος, ὅτι, καλακευομένης καὶ πῶς τῆς φιλοτιμίας μου, θέλω ἐνθαρρυνθῇ εἰς διπλασιασμόν τοῦ ζήλου μου, ὅτι ἤθελον προτιμήσῃ καὶ ὀλιγώτερα νὰ ἀπολαμβάνω τῶν μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης παραιτούμενος καὶ τοῦ μικροῦ ἰδιαιτέρου

ἐμπορίου μου, τέλος τῷ ὑπέδειξα εὐσχήμως, ὅτι καὶ εἰς αὐτὸν προσωπικῶς δὲν συμφέρει ἡ περίπτωσις, καθ' ἣν μὴ ὢν ὑποχρεωμένος διὰ συμφωνητικοῦ ἐπετύγχανον ἄλλως τὸ συμφέρον μου καὶ παρητούμην, ἔβαζε δὲ εἰς τὸ κεφάλι του κανένα ἄλλον Μισὲ Μικέν.

Νομίζω ὅτι ὁ τελευταῖος λόγος ἴσχυσε πολὺ καὶ ἀμέσως μοὶ εἶπε :

— Μὰ πῶς νομίζεις, ὅτι δύναται νὰ γίνη;

— Ἀπλούστατον, ἀπεκρίθην, καθεὶς ἐκ τῶν συντρόφων ἄς ἀποκόψη μικρότατον μέρος ἐκ τοῦ μεριδίου του καὶ ἄς τὸ παραχωρήσουν εἰς ἐμέ, καὶ ἂν κερδίσουν ὅλοι πολλά, λαμβάνω καὶ ἐγὼ ὀλίγα, καὶ ἂν δὲν ὑπάρξουν κέρδη, ὑπομονή, ἀρκεῖ νὰ μοὶ ἐξασφαλισθῶσι 12.000 γρόσια κατ' ἔτος δι' ἑξοδα τῆς συντηρήσεώς μου.

Πλήρης χαρᾶς ἐδέχθη τὴν πρότασίν μου καὶ μοὶ εἶπε :

— Θεώρει τὴν πρότασίν σου ἀποδεκτὴν γενομένην, καὶ ἂν τινες δὲν τὴν δεχθοῦν, ἐγὼ θέλω συμπληρώσῃ τὸ μερίδιόν σου ἐκ τοῦ ἰδικοῦ μου.

Ἐμαθὼν μεταγενεστέρως, ἀλλὰ μετὰ πέντε ἔτη, ὅτι ἡ παραδοχή μου ὡς γενικοῦ συνεταίρου εἶχε προαποφασισθῇ παρὰ πάντων καὶ τῷ εἶχον ἀναθέσῃ τὰς διαπραγματεύσεις, περιμένοντες τὰς ἀπαιτήσεις μου ἀνωτέρας τῶν παραχωρηθέντων μοι ὧρων, οἵτινες συνίσταντο εἰς γενικὴν συμμετοχὴν μου εἰς τὰ κέρδη, ἀλλὰ καὶ ζημίαις τῆς ὅλης ἐταιρείας κατὰ 4 % ἀπέναντι καταθέσεως ἐκ μέρους μου κεφαλαίου 40.000 φράγκων, διὰ τὰ ὅποια, καθ' ὅσον ἤθελον καθυστερήσῃ τὴν καταβολήν, θὰ ἐπλήρωνα τόκον ἐτήσιον 6 %. Ἀφ' ἑτέρου θὰ ἐλάμβανον ἐτησίως 12.000 γρόσια εἰς βάρος τῶν γενικῶν ἐξόδων τοῦ καταστήματος δι' ἑξοδα παραστάσεως (ἐπὶ τὸ εὐφημότερον).

Τὸ οὐσιωδέστερον δι' ἐμέ ἦτο ἡ παραδοχή μου ὡς συνεταίρου· θὰ ἐδημοσιεύετο δι' ἐγκυκλίου διδούσης μοι τὸ δικαίωμα τῆς υπογραφῆς ὅχι πλέον δι' ἐπιτροπικῆς, ἀλλ' ἀπ' εὐθείας ὡς «Ε. Μ. Βοῦρος καὶ Σ'».

Οὕτω τρέχων τὸ 22^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας μου, ἐγενόμην μεγάλεμπορος, συνέταιρος ἐταιρείας ἐκ τῶν σπουδαιότερων τῆς τότε ἐποχῆς.

Η ΠΡΟΓΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ *

ΑΙ ΑΡΧΑΙΑΙ ΠΡΟΓΝΩΣΕΙΣ

Ἡ πρόγνωσις τοῦ καιροῦ εἶναι παλαιὸν πρόβλημα, τοῦ ὁποῦ τὴν λύσιν εἰς μάτην ἐπεχείρησαν, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, οἱ φιλόσοφοι, οἱ ἀστρονόμοι καὶ οἱ φυσιοδίφαι ἐν γένει· ἔχνη τῆς προφητικῆς ταύτης τέχνης εὐρίσκομεν παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς. Οἱ Σῆναι, οἱ Ἰνδοί, οἱ Τάρταροι, οἱ Ἑβραῖοι, οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Χαλδαῖοι καὶ ἐν γένει οἱ γεωργικοί, οἱ ναυτικοί καὶ οἱ βουκολικοὶ λαοὶ παρετήρουν ἐπισταμένως τὸν οὐρανὸν καὶ συνῆγον ἐξ αὐτοῦ προγνώσεις τοῦ καιροῦ· παρὰ τοῖς Ἑβραίοις οἱ προφηταί, πλὴν ἄλλων πραγμάτων, προέλεγον καὶ τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολάς.

Ἡ κοινωνία ὁμῶς ἀνέκαθεν ἀπήτησε παρὰ τῶν ἀστρονόμων ἰδίως νὰ προλέγῃσι τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριθείας, μετ' ἧς καὶ τὰ ἀστρονομικά. Οἱ ἀστρολόγοι τῆς Χαλδαίας, ἐξαρτῶντες τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολὰς καὶ αὐτὰ τὰ κοινωνικὰ πράγματα ἐξ ἀστρονομικῶν φαινομένων, προέλεγον οὐ μόνον τὴν βροχὴν, τὰς χιόνας, τὸν ἄνεμον, τὸν κεραυνὸν καὶ καθόλου πᾶν ὅ,τι ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν καιρὸν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ πολιτικὰ γεγονότα, ἀπαραλλάκτως ὅπως οἱ σημερινοὶ τυπογράφοι, χρέη ἀστρολόγων ἐκτελοῦντες, προφητεύουσι στερεοτύπως εἰς τοὺς ἐτησίως ὑπ' αὐτῶν συντασσομένους καὶ ἐκδιδομένους Κιζιμίας πᾶν ὅ,τι μέλλει νὰ συμβῇ ἀνὰ πᾶν σεληνιακὸν τέταρτον ὁλοκλήρου τοῦ ἔτους, ἥτοι βροχάς, παγετούς, ψύχη, καύματα, θυέλλας, τρικυμίας, σεισμούς, θανάτους ἡγεμόνων καὶ πτώσεις ὑπουργείων ἐνίοτε!

Παρὰ τῶν Χαλδαίων καὶ Αἰγυπτίων παρέλαβε καὶ μετέφερεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, μετὰ τῆς ἀκριβοῦς ἀστρονομικῆς ἐπιστήμης καὶ τὰς τοιαύτας προγνώσεις ὁ Θωλῆς· ὁ Μιλήσιος φιλόσοφος

* Συνέχεια ἐκ σελ. 549.

φαίνεται, ὅτι, κατ' ἀπομίμησιν τῶν Αἰγυπτίων, ἔγραψε ποίημα, ἐν εἶδει ἡμερολογίου, ἐν ᾧ προέλεγε τὰ ἀτμοσφαιρικά καὶ ἀστρονομικά φαινόμενα τοῦ ἔτους. Κατὰ δὲ τὸν P. Tanneery, τὰ τοιαῦτα ἔργα, κατ' οὐδὲν διαφέροντα τῶν σημερινῶν ἡμερολογίων, ὑπῆρξαν ἐπὶ πολὺ ἢ κυριωτέρα ἀσχολία τῶν Ἑλλήνων ἀστρονόμων. Τὰ ἡμερολόγια ταῦτα, τὰ ὅποια περιεῖχον προγνώσεις ἀστρονομικῶν καὶ μετεωρολογικῶν φαινομένων, οἱ Ἕλληνες ἐκάλουν ἀπὸ τοῦ 5^{ου} π. Χ. αἰῶνος *Παραπήγματα* τὰ ἐξέλετον, ὡς τὰ σημερινὰ μετεωρολογικὰ δελτία τῶν Μετεωροσκοπείων, εἰς τὴν ἀγορὰν πρὸς γνῶσιν ὅλου τοῦ κόσμου.

Ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀράτου Θέων λέγει περὶ τούτων τὰ ἑξῆς:

«Οἱ δὲ μετὰ Μένωνα ἀστρονόμοι καὶ πίνακας ἐν ταῖς πόλεσιν ἔθηκαν περὶ τῶν τοῦ Ἥλιου περιφορῶν, τῶν ἐννεακαιδεκατηρίδων, ὅτι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τοιόσδε ἔσται χειμὼν καὶ τοιόνδε ἔαρ καὶ τοιόνδε θέρος καὶ τοιόδε ἀνεμοὶ καὶ πολλὰ πρὸς βιωφελεῖς χρεῖας τοῖς ἀνθρώποις... Ἰάλλαι γὰρ αἰδέεται καὶ ἄδεται καὶ φανερά τοις Ἕλλησι γέγονεν. Ἐδέξαντο δὲ αὐτὸ οἱ Ἕλληνες παρ' Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων».

Τῶν παραπηγμάτων τούτων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀστρονόμων διεσώθησαν ἱκανὰ ἀποσπάσματα, ἰδίως εἰς τὰ *Διωσημεῖα* τοῦ Ἀράτου, ἐν τῇ *Εἰσαγωγῇ* εἰς τὰ *Φαινόμενα* τοῦ Γεμίνου, καὶ εἰς τὰς *Φάσεις* τῶν ἀπλανῶν τοῦ Πτολεμαίου.

Ἀλλὰ ποῦ βασιζόμενοι οἱ ἀρχαῖοι ἀστρονόμοι συνέτασσαν τὰς ἐν τοῖς Παραπήγμασιν αὐτῶν μετεωρολογικὰς προρρήσεις; Ἄν καὶ ἕκαστος τούτων εἶχε καθῆκον νὰ γνωρίζῃ καὶ προλέγῃ τὰ τοῦ καιροῦ καὶ συνεπῶς, ἐκτὼν ἄκων, συνέτασσε καὶ ἐξέθετε τὸ Παραπήγμά του, ἐν τούτοις πολλὰ τῶν προγνώσεων αὐτῶν δὲν ἦσαν ὅλως ἀδάσιμοι καὶ τυχαῖαι, ἀλλ' ἐστηρίζοντο ἐπὶ πολυετῶν παρατηρήσεων· τοῦτο ἐξηγῶν ὁ Γεμῖνος, ἐν τῇ *Περὶ ἐπισημιασίων τῶν ἀστρον* κεφαλαίῳ τῆς *Εἰσαγωγῆς* του, γράφει:

«Αἱ δὲ γινόμεναι προρρήσεις τῶν ἐπισημιασίων ἐν ταῖς παραπήγμασιν οὐκ ἀπὸ τινῶν παραγγελμάτων ὠρισμένων γίνονται, οὐδὲ τέχνη τινὶ μεθοδεύονται, κατηναγκασμένον ἔχουσαι τὸ ἀποτέλεσμα. Ἀλλ' οἱ ἐκ τοῦ ὡς ἐπίπαν γινόμενου διὰ τῆς καθ' ἡμέραν παρατηρήσεως τὸ σύμφωνον λαμβάνοντες, εἰς τὰ παραπήγματα κατεχώρισαν. Ἐγένετο δὲ ἡ σύστασις καὶ ἡ παρατήρησις τοῦ τρόπου τούτου. Λαμβάνοντες γὰρ ἀρχὴν ἐνιαυτοῦ, καὶ πρὸς τὴν μοῖραν ἀναγράφοντες καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ μῆνα τὰς γενο-

μένας ὁλοσχερεῖς μεταβολὰς τῶν ἀέρος, πνευμάτων, ὁμίρων, χαλάζης, παρετίθεσαν ταῖς τοῦ ἡλίου ἐποχαῖς κατὰ ζῆδιον καὶ κατὰ μοῖραν. Τοῦτο ἐπὶ πλείονα ἔτη παρατηρήσαντες, τὰς μάλιστα περὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου τοῦ ζηδιακοῦ γενομένας μεταβολὰς ἐν τοῖς παραπήγμασιν ἐγεγράψαντο, οὐκ ἀπὸ τινος τέχνης οὐδὲ μεθόδου ὠρισμένης λαβόντες τὴν ἀναγραφὴν, ἀλλ' ἐκ τῆς πείρας τὸ σύμφωνον, ὡς ἔγγιστα, λαβόντες... Ἐπειδὴ οὐκ ἐδύναντο οἱ καθ' ἡμέραν, οἷτε μῆνα, οἷτε ἐνιαυτὸν ὠρισμένον ἀναγράψαι, ἐνᾷ τι τούτων ἐπιτελεῖται, διὰ τὸ τὰς ἀρχὰς τῶν ἐνιαυτῶν μὴ παρὰ πᾶσιν εἶναι τὰς αὐτάς, μὴδὲ τοῦς μῆνας τοῦς αὐτοῦς εἶναι παρὰ πᾶσι ταῖς ὁνομασίαις, μὴδὲ τὰς ἡμέρας ὁμοίως ἀγεσθαι, ἱσταμένοις τισι σημείοις ἠθέλησαν ἀφορίσαι τὰς μεταβολὰς τοῦ ἀέρος. Ὅθεν ταῖς τῶν ἀστρον ἐπιτολαῖς κατὰ τοῦς καιροῦς ἀφορισμέναις αἱ μεταβολαὶ τοῦ ἀέρος γίνονται, οὐχ ὡς τῶν ἀστρον δύνανται ἔχοντων πρὸς τὴν μεταβολὴν τῶν πνευμάτων καὶ τῶν ὁμίρων, ἀλλ' ὡς σημείου χάριν παρεληφμένον πρὸς τὸ προγινώσκειν ἡμᾶς τὰς περὶ τὸν ἀέρα περιστάσεις... Διὸ πολλάκις διαφεύδεται. Ὅθεν οὐδὲ κατηγορητέον ἐστὶ τῶν ἀστρολόγων, ἐὰν ἀποτυγχάνωσιν ἐν ταῖς ἐπισημιασίαις. Ἰδὼν δ' ἐκλείψιν προειπὼν τις ἢ ἐπιτολὴν ἀστρου διαμάρτη, εὐλόγως καὶ τὸ ἐπιτήδευμα καὶ ὁ μεταχειριζόμενος κατηγορίας ἀξιωθήσεται».

Ὅθεν, κατὰ τὸν Γεμῖνον, αἱ περὶ τοῦ καιροῦ, ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἀστέρας, προγνώσεις τῶν ἀρχαίων ἦσαν ἀπλᾶ ἐκ πολυχρόνιων παρατηρήσεων συμπεράσματα, ἀναφερόμενα πρὸς αὐτοὺς ὡς πρὸς ὠρισμένας δι' ἕκαστον τρόπον ἐποχὰς τοῦ ἔτους· αἱ ἀνατολαὶ καὶ αἱ δύσεις τῶν ἀστέρων δὲν ἐθεωροῦντο ὡς τὰ αἷτια τῶν ἀτμοσφαιρικῶν φαινομένων, ἀλλ' ἐλαμβάνοντο ὡς χρονολογίαι, καθ' ἃς ταῦτα συνήθως συνέβαινον. Πολλάκις δέ, λέγει ὁ Γεμῖνος, αἱ τοιαῦται προγνώσεις (ὡς καὶ μέχρι σήμερον συμβαίνει) ἀπετύγχανον, προκαλοῦσαι βεβαίως καὶ τότε τὰς ἐπικρίσεις καὶ τὰς μεμφιμοιρίας τῶν ἐξ ἀγνοίας τῶν πραγμάτων συγγερόντων τὰς ἀκριβεῖς καὶ βεβαίας ἀστρονομικὰς προρρήσεις πρὸς τὰς αὐθαγὰς μόνον μετεωρολογικὰς τοιαύτας· διὸ, ὁρθῶς διευκρινῶν τὸ ζήτημα τοῦτο ὁ Γεμῖνος, προσθέτει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κατηγορώμεν τοὺς ἀστρολόγους, ἐὰν ἀποτυγχάνωσιν εἰς τὰς ἐπισημιασίας ταύτας, ἐνᾷ, ἐὰν ἀποτύχωσιν εἰς τὰς προρρήσεις τῶν ἐκλείψεων ἢ ἄλλων ἀστρονομικῶν φαινομένων, εὐλόγως, λέγει, ἢ Ἐπιστήμη καὶ ὁ ἐπιστήμων θὰ κατηγορηθῇ.

Ἰδὼν τούτοις τὰς περὶ τοῦ καιροῦ προγνώσεις τῶν οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἐστήριξαν πάντοτε εἰς μόνην τὴν ἐκ τῆς τακτικῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς πολυετοῦς πείρας τοῦ παρελθόντος συναγομένην πείραν τῶν μέλλοντος κατάστασιν· ἀλλ' ὅπως καὶ σήμερον

ὁ λαὸς, καὶ ἰδίᾳ οἱ ναυτικοί, οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ ποιμένες, ἐδάσιζον αὐτάς καὶ ἐπὶ συγχρόνων μετεωρολογικῶν, ἀστρονομικῶν καὶ ἄλλων διαφόρων φυσικῶν φαινομένων, τὰ ὅποια ἐθεώρουν ὡς αἷτια ἢ προδρόμους ποικίλων ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν. Αἱ φάσεις τῆς Σελήνης, αἱ δύσεις τοῦ Ἡλίου, τὰ χρώματα καὶ ἡ μορφή τῶν νεφῶν καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα φυσικὰ φαινόμενα παρατηροῦντο μετὰ προσοχῆς καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς καὶ σήμερον πρὸς πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ· ὁ Ὅμηρος, ὁ Ἡσίοδος, ὁ Θεόφραστος, ὁ Βιργίλιος, ὁ Ἄρατος, ὁ Σενέκας, ὁ Πλίνιος καὶ ἄλλοι ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι συγγραφεῖς συνέλεξαν καὶ ἀναφέρουσιν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν τὰς λαϊκὰς ταύτας παραδόσεις, κρᾶμα πλάνης καὶ ἀκριβῶν ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων, τυχαίων συμπτώσεων καὶ δημωδῶν προλήψεων.

Τὰ τοιαῦτα προγνωστικὰ σημεῖα τῶν ἀρχαίων, πολλὰ τῶν ὁποίων διεσώθησαν καὶ εἶναι ἐν χρήσει μέχρι σήμερον, δὲν εἶναι ἀδόσιμα οὐδ' ἄχρηστα ἐν τῇ πρακτικῇ ἐφαρμογῇ· τοῦναντίον, πολλὰ ἐξ αὐτῶν, ἐπὶ πραγματικῶν αἰτίων, ἐπιστημονικῶς ἤδη ἐξηγουμένων, στηριζόμενα, εἶναι πάντοτε πολὺ χρήσιμα, καὶ δύνανται πολλάκις νὰ παράσχωσι μέχρι τοῦδε σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τὴν τοπικὴν πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ.

Ἐκ τῶν προγνωστικῶν τούτων τῶν ἀρχαίων θὰ ἀναφέρωμέν τινα ἐνταῦθα (ἐκ τῶν Σχολίων τοῦ Θέωνος εἰς Ἀράτου Διοσημεῖα) συμφωνοῦντα πρὸς τὰς νεωτέρας λαϊκὰς δοξασίας.

«Τριταία οὐσα (ἡ Σελήνη) εἰ μὲν λαμπρὸν ἢ τὸ φῶς, εὐδίας ἐστὶ σημαντική· εἰ δὲ πυρρὸν καὶ ξανθόν, ἀνεμον δηλοῦ· εἰ δὲ μέλαν καὶ ζοφῶδες, χειμῶνος καὶ ὕετοῦ».

Ὡς εἶδομεν ἤδη, αἱ αὐταὶ περίπου ἰδέαι ἐπικρατοῦσι μέχρι σήμερον παρὰ τῷ λαῷ περὶ τῆς σημασίας τοῦ χρώματος καὶ τῆς λάμπσεως τῆς Σελήνης· αἱ ἐνδείξεις δὲ αὐταὶ εἶναι βásiμοι, εὐκόλως ἐξηγούμεναι ἐπιστημονικῶς.

«Ἐάν, φησὶν (ὁ Ἄρατος), τριταίαν ἡμέραν ἄγουσα, μῆτε ὑπτιάζῃ μῆτε ἐπινεύῃ τοῖς κέρασι, τότε προσδέχου τοὺς ἐσπερίους ἀνέμους, τουτέστι τοὺς ἀπὸ δύσεως, οἷον ζεφύρους καὶ ἀργέστεας· ἐνθὺς γὰρ ὢν ὁ ἀήρ, εἰς τὰ τοιαῦτα πνεύματα τὴν μεταβολὴν λαμβάνει, διὰ τὴν ἐσπερινὴν ψύξιν· ἐάν μὲντοι ἐπιμένῃ καὶ τῇ δ' ἡμέρᾳ τοιαύτας τὰς κεφαλὰς ἔχουσα, λέγω δὴ ὀρθὰς, χειμῶνός ἐστι σημαντική».

Ἡ αὐτὴ δοξασία περὶ τῆς διευθύνσεως τῶν κεραίων τῆς Νέας Σελήνης, ἐν σχέσει πρὸς τὸν καιρὸν, ἐπικρατεῖ μέχρι σήμερον παρὰ τοῖς ναυτικοῖς καὶ τοῖς ἀγροτικοῖς πληθυσμοῖς ἐν Ἑλλάδι· ὅταν ἡ Σελήνη κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας αὐτῆς ἔχῃ, περὶ τὴν δύσιν τῆς, ὀρθὰς τὰς κεφαλὰς, ἦτοι καθέτως πρὸς τὸν ὀρίζοντα, ὅτε ὁ μηνίσκος τῆς φαίνεται πλαγιασμένος ἐπ' αὐτοῦ, προβλέπεται, ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῆς θὰ ἐπικρατήσῃ τρικυμία, βροχὴ καὶ ἐν γένει κακοκαιρία· τοῦναντίον δὲ, ὅταν ἔχῃ τὰς κεφαλὰς παραλλήλως πρὸς τὸν ὀρίζοντα, ἀναμένεται εὐδία καὶ ξηρασία. Ἐντεῦθεν καὶ τὸ ναυτικὸν δίστιχον:

ὀρθὸν φεγγάρι, δίπλα οἱ μαρινάροι (ἢ ὁ κυραβοκύρης),

δίπλα φεγγάρι, ὀρθοὶ οἱ μαρινάροι (ἢ ὁ κυραβοκύρης).

«Ὅταν ἴδῃς, φησὶν, περὶ τρίτην ἡμέραν κύκλον τινὰ ἐρυθρὸν περὶ αὐτὴν (τὴν Σελήνην) ἔχουσαν, σημεῖόν ἐστι χειμῶνος· καὶ ὅση μάλλον πυρρότερος ὁ κύκλος θεωρεῖται, χειμῶνα σημαίνει σφοδρότερον. Ἢ ἐάν αὐτὴν τριταίαν οὐσαν κύκλος περιοχῇ ἐρευθόμενος πανταχόθεν, χειμῶνα γενησόμενον ἴσθι».

Ἀνάλογοι ἰδέαι περὶ τοῦ στέμματος καὶ τῆς ἄλλω τῆς Σελήνης ἐπικρατοῦσι καὶ σήμερον.

Στέμμα εἶναι ὁ μικρὸς ἐρυθρὸς κύκλος, ὅστις περιβάλλει ἐνίοτε τὸν δίσκον τῆς Σελήνης, ὅταν οὗτος καλύπτεται ὑπὸ τῶν φαιῶν ἰδίως νεφῶν, τὰ ὅποια καλοῦνται σωρεῖται (cirrus), ἄλλως δὲ εἶναι ὁ μέγας κύκλος, ὁ περιβάλλων ἐνίοτε τὸν σεληνιακὸν δίσκον, ἐάν καλύπτεται οὗτος ὑπὸ τῶν λεπτῶν, λευκῶν, διαφανῶν νεφῶν, τὰ ὅποια καλοῦνται θύσανοι (cirrus). Τὰ πρῶτα νέφη, τὰ παράγοντα στέμμα, οἱ σωρεῖται, ἀποτελοῦνται ἐξ ὑδροσταγόνων· ἐνῷ τὰ δευτέρα, τὰ παράγοντα ἄλλω, ἀποτελοῦνται ἐκ παγοκρυστάλλων. Τὸ φῶς τῆς Σελήνης, διερχόμενον μεταξὺ τῶν ὑδροσταγόνων τῶν πρώτων ὑφίσταται περίθλασιν (diffraction) καὶ σχηματίζει τὸ στέμμα· διερχόμενον δὲ διὰ τῶν παγοκρυστάλλων τῶν δευτέρων ὑφίσταται διάθλασιν καὶ ἀνάκλασιν καὶ παράγει τὴν ἄλλω. Ὅση μεγαλείτεροι εἶναι αἱ ὑδροσταγόνες, τόση μικρότερον εἶναι τὸ στέμμα· ἀλλ' ὅση μείζονες εἶναι αἱ ὑδροσταγόνες, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ νέφος, τόσον εὐκολιότερον καὶ ταχύτερον ἀναλύεται τοῦτο εἰς βροχήν. Ὅθεν ὅση μείζων εἶναι ἡ ἀκτίς τοῦ περὶ τὴν Σελήνην στέμματος, τόση μάλλον ἀπίθανος εἶναι ἡ βροχὴ, καὶ ὅση μικρότερον γίνεται τὸ

στέμμα, τόσῃ πιθανωτέρα πρέπει νὰ θεωρηταὶ αὕτη. Ἄφ' ἐτέρου ἢ ἐμφάνισις τῆς ἄλλω δεικνύει τὴν παρουσίαν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ τῶν ἐκ παγοκρυστάλλων νεφῶν (θυσανοστρωμάτιων), τὰ ὅποια, ὡς εἶδομεν ἤδη, εἰς τὰ μέσα πλάττη, εἶναι συχνάκις πρόδρομοὶ τῶν ὑφέσεων καὶ συνεπῶς τῶν κακοκαιριῶν.

«Ἐὰν μέλλοντος αὐτοῦ (τοῦ Ἥλιου) ἀνατέλλειν ἴδῃς τὸν κύκλον μὴ ἔχοντα λαμπρὸν καὶ εἰλικρινές τὸ φῶς, γίνωσκε χειμῶνα ἐπιγεννησόμενον· ἐὰν δὲ δύνειν μέλλων καθαρὸς καὶ ἀνεπιθόλωτος ἐπὶ τὴν δύσιν χωρῇ, τῆς ἑξῆς ἡμέρας εὐδίαν προσδόκα».

«Ἐὰν οὖν, φησὶν (Ἄρατος), ἐρευθῆς γέννηται (ὁ Ἥλιος), οἷαν χροῖαν συμβαίνει γίνεσθαι πολλάκις περὶ τοῖς νέφεσι, δύναντος αὐτοῦ ἢ μελανίζων, ὅταν μὲν ἀχλωδέστερος θεωρηταί, ὕδωρ σημαίνει· ὅταν δὲ ἐρευθῆς, ἀνέμους· ὅταν δὲ ἀμφοτέρω τὰ σημεῖα περὶ τὸν Ἥλιον φαίνεται, ὥστε μέρη μὲν αὐτοῦ κύκλον μελανίσθαι, τότε δεῖ καὶ ἀνέμιον καὶ ὕμβρον προσδοκᾶν».

«Ἐὰν δὲ ὁ Ἥλιος αὐτὸς δίχα νεφελῶν δύνῃται, ἀνωτέρω δὲ αὐτοῦ νεφέλαι ὑπάρχωσιν ἐρυθραί, καταδύναντος αὐτοῦ καὶ ἤδη δεδυκός τις εὐδίαν ἴσθαι ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ καὶ τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ γεννησόμενῃ. Λίτιον δὲ τούτου τὸ μὴ σφόδρα πυκνὰ εἶναι τὰ νέφη, ἀλλ' ἀραιὰ, καὶ οὕτως ἐνδιαυγεῖσθαι. Ἦξ αὐτοῦ δὲ τοῦ Ἥλιου νεφέλαι φαίνονται καθάπερ χρυσιζούσαι, ὅταν σφόδρα αὐταὶ καθαρὸν δέχωνται τὸ φῶς· ὅταν δὲ πυκνῶνται, οὐ πάνυ τοι καθαρὸν δέχονται τὸ φῶς· ἀλλ' ἔστι μὲν εὐδία τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ τε καὶ ἡμέρᾳ, οὐχ ἑξῆς δὲ ἄλλων ἡμερῶν· ὅταν δὲ χρυσιζῶσι, καθαρὸν ἐδέξαντο τὸ φῶς· διὸ καὶ ἑξῆς εὐδαινός ὁ καιρὸς ἔσται».

Τὰ προγνωστικὰ ταῦτα σημεῖα τῆς δύσεως τοῦ Ἥλιου ἐπικρατοῦσι σχεδὸν ἀμετάδλητα, ὡς εἶδομεν ἤδη, μέχρι τοῦδε, καὶ εἶναι ὄντως ἐνδεικτικά, μετὰ μεγάλης πιθανότητος, τοῦ καιροῦ τῆς ἐπομένης ἡμέρας· διότι, ὄντως, ἡ φυσικὴ κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας, παράγουσα τὰ κατὰ τὴν δύσιν τοῦ Ἥλιου παρατηρούμενα συνήθως ποικίλα ὀπτικὰ φαινόμενα, δύναται δι' αὐτῶν νὰ παράσχῃ εἰς τὸν ἐπισταμένως παρακολουθοῦντα καὶ παρατηροῦντα τὸν οὐρανὸν βασίμους ἐνδείξεις περὶ αὐτῆς καὶ συνεπῶς σημειᾷ τινα περὶ τοῦ καιροῦ τῆς ἐπομένης.

Πλὴν ὅμως τῶν ἐκ τοῦ Ἥλιου, τῆς Σελήνης καὶ τοῦ οὐρανοῦ ἐν γένει προγνώσεων, οἱ ἀρχαῖοι, ὡς καὶ σήμερον ὁ λαὸς, συνήγον τοιαύτας καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης, τῶν ζώων, τῶν ἐπὶ τῶν ὀρέων νεφῶν, καὶ ἄλλων πολλῶν τοιούτων φυσικῶν φαινομένων καὶ σημείων. Οὕτω π.χ. ὁ Θέων λέγει περὶ τοῦ Ἀράτου:

«Καὶ τὰς ἐπὶ τῶν ὀρῶν δὲ μηχανομένους νεφέλας πνεύματος εἶναι, φησί, σημαντικὰς».

Ὁ δὲ Θεόφραστος ἀναφέρει σὺν ἄλλοις καὶ τὰς ἑξῆς περὶ τοῦ Ὑμηττοῦ:

«Ὑμηττός ἐλάττω, ἀνυδρὸς καλούμενος, ἐὰν τῇ κοίλῃ νεφέλιον ἔχῃ, ὕδατος σημεῖον· καὶ ἐὰν ὁ μέγας Ὑμηττός τοῦ θέρους ἔχῃ νεφέλας ἀνωθεν καὶ ἐκ πλαγίου, ὕδατος σημεῖον... Ὑῆς δὲ νυκτός, ὅταν τὸν Ὑμηττὸν κάτωθεν τῶν ἀκρῶν νεφέλῃ διαζώσῃ λευκῇ καὶ μακρᾷ, ὕδωρ γίνεται ὡς τὰ πολλὰ μετρίων ἡμερῶν. Καὶ ἐὰν ἐν Αἰγίνῃ ἐπὶ τοῦ Διὸς τοῦ Ἑλλανίου νεφέλῃ καθίζηται, ὡς τὰ πολλὰ ὕδωρ γίνεται».

«Ἐπὶ πλειάδι θυσιμένη, ἐὰν λάμψῃ κατὰ Πάρνηθα καὶ Βρυληττὸν καὶ Ὑμηττὸν, ἐὰν μὲν ἀπαντα καταλάβῃ, μέγαν χειμῶνα σημαίνει, ἐὰν δὲ τὰ δύο, ἐλάττω, ἐὰν δὲ Πάρνηθα μόνην, εὐδαινόν· καὶ ἐὰν χειμῶνος ὄντος, νεφέλῃ μακρᾷ ἐπὶ τὸν Ὑμηττὸν ἢ, χειμῶνος ἐπίτασιν σημαίνει».

Τὰς ἐκ τῶν νεφῶν τοῦ Ὑμηττοῦ προγνώσεις, ὡς εἶδομεν ἤδη, διατηρεῖ μέχρι τοῦδε ὁ λαὸς τῶν Ἀθηναίων.

Καὶ ὁ Βιργίλιος δὲ, εἰς τὰ Γεωργικά του, ἀφοῦ ἀναφέρῃ ἐν ὥρᾳ παιητικῇ γλώσσῃ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους, τὰς προσφοριωτέρας εἰς τὰ διάφορα γεωργικὰ ἔργα καὶ δώσῃ τὰς σχετικὰς ὁδηγίας εἰς τοὺς γεωργοὺς, ὁμιλεῖ περὶ τῆς Σελήνης καὶ τῆς καλῆς ἢ κακῆς ἐπιδράσεως τῶν φάσεων αὐτῆς, ἐκθέτων τὰς μέχρι σήμερον, ὑπὸ διάφορον ἐνίοτε μορφήν, κρατούσας δημῶδεις παραδόσεις περὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ δορυφόρου ἡμῶν ἐπὶ τῶν γηίνων πραγμάτων.

«Ἡ Σελήνη, λέγει, δεικνύει, διὰ τῆς ἀνωμάλου πορείας τῆς, τὰς ἡμέρας τὰς καταλλήλους εἰς τὰ διάφορα ἔργα. Φοβοῦ τὴν πέμπτην... Μετὰ τὴν δεκάτην ἡμέραν τῆς Σελήνης, ἢ ἐδδόμη εἶναι ἢ εὐτυχεστέρα διὰ τὰς φυτείας τῶν ἀμπελίων κτλ.».

Κατόπιν περιγράφει τὰ φαινόμενα, τὰ παρατηρούμενα ἐπὶ τῶν ζώων κατὰ τὴν προσέγγισιν τῆς κακοκαιρίας: «Ἡ χελιδὼν, λέγει, μὲ ὀξείας φωνὰς ἵπταται ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν λιμνῶν...» Ὑποθέτων δὲ τὰ σημεῖα, τὰ ὅποια ὁ γεωργὸς θεωρεῖ ὡς προδρόμους τῆς εὐδίας, περιγράφει ἀκολούθως τὰ ἐκ τῆς ὕψεως τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν ἀστέρων συναγόμενα.

Καὶ ἐκ τῶν προγνωστικῶν τούτων σημείων τοῦ Βιργιλίου ἄλλα μὲν εἶναι συνέπεια λαϊκῶν προλήψεων καὶ ἄλλα, τοῦναντίον, ἀποτελέσματα σοβαρῶν παρατηρήσεων· οὕτως ὁ μέγας ποιητῆς ἦτο συγχρόνως καὶ παρατηρητῆς τῆς φύσεως οὐχὶ τυχαῖος.

ΤΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ

Τὰ ἀρχαῖα παρατήρηματα, ἐν οἷς οἱ Ἕλληνες ἀστρονόμοι, ὡς εἶδομεν ἤδη, ἀπὸ τοῦ 5^{ου} π. Χ. αἰῶνος, τὸ παράδειγμα τοῦ Θαλοῦ ἀκολουθοῦντες, ἐκθέτουσι τὰ τοῦ ἡμερολογίου καὶ τὰς προγνώσεις τοῦ καιροῦ, δὲν ἐξέλιπον μετ' ἐκείνων. Εἰς πᾶσαν ἐποχὴν καὶ παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς λαοῖς ὑφίστανται ταῦτα, ἀλλαχοῦ μὲν γραπτὰ, ὑπὸ ποικίλα ὀνόματα, καὶ ἀλλαχοῦ προφορικὰ ὑπὸ τῶν ἀστρολόγων ἢ τῶν μάγων ἐν εἴδει προφητειῶν μεταδιδόμενα.

Μέχρις αὐτῶν τῶν τελευταίων αἰώνων καὶ ἐν τῇ μέσῃ λαῶν προηγμένων εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰς ἐπιστήμας, τὰ προφητικά περὶ τοῦ καιροῦ ἡμερολόγια ἐξηκολούθησαν κυκλοφοροῦντα, χάριν κερδοσκοπικῶν λόγων καί, δυστυχῶς, οὐχὶ πάντοτε ὑπὸ ἀγυρτῶν, ἐκμεταλλευσόμενων τὴν ἀμάθειαν τοῦ λαοῦ· ἐνίοτε, τοῦναντίον, ταῦτα προήρχοντο ἐκεῖθεν, ἐνθα ἔπρεπε πάντοτε νὰ λάμπῃ τὸ ὕγιες τῆς Ἐπιστήμης φῶς. Αὐτὴ ἡ Ἀκαδημία τοῦ Βερολίνου ἐδημοσίευσε μέχρι τινός, ἐντὸς τοῦ ἐτησίου ἡμερολογίου τῆς, προγνωστικὰ τοῦ καιροῦ, ἐπὶ οὐδεμιᾶς ἐπιστημονικῆς βάσεως στηριζόμενα· ὁ Λαγο διηγεῖται, ὅτι ἡ Ἀκαδημία αὕτη εἶχεν ἄλλοτε ὡς κύριον εἰσόδημα τὸ προῖδον τῆς πωλήσεως τοῦ ἡμερολογίου τούτου. Διακεκριμένος ἐπιστήμων, ἐκ τῶν σπουδαιότερων μελῶν αὐτῆς, αἰσχυρόμενος νὰ βλέπῃ ἀναγραφόμενος ἐν τῇ ἀκαδημαϊκῇ αὐτῇ ἡμερολογίῳ, μετὰ τῆς λοιπῆς σοβαρᾶς ἐπιστημονικῆς ὕλης, παντοειδεῖς προγνώσεις, ἐπὶ οὐδεμιᾶς ἀληθοῦς ἐπιστημονικῆς ἀρχῆς στηριζόμενας, προέτεινε νὰ τὰς ἀφαιρέσῃ καὶ νὰ ἀντικαταστήσῃ αὐτὰς διὰ γνώσεων σαφῶν, ἀκριδῶν καὶ θετικῶν, περὶ θεμάτων, τὰ ὅποια ἐπίστευεν, ὅτι ἐνδιέφερον τὸ κοινόν. Πράγματι, ἡ πρότασις ἐγένετο δεκτὴ καὶ ἡ μεταρρύθμισις ἐπραγματοποιήθη· ἀλλ' ἡ διάδοσις τοῦ ἡμερολογίου περιορίσθη τοσοῦτον, καί, συνεπῶς, τὸ εἰσόδημα τῆς Ἀκαδημίας ἡλαττώθη τόσον πολὺ, ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς πρώτας ἀποπληγῆσεις, καὶ ν' ἀναγράφωσιν ἐκ νέου προγνώσεις, τὰς ὁποίας αὐτοὶ οἱ γράφοντες δὲν ἐπίστευον!

Ἀνάλογον γεγονὸς συνέβη, πρὸ τινῶν ἐτῶν, καὶ παρ' ἡμῖν. Τὰ προφητικὰ ἡμερολόγια, τὰ ὑπὸ τὸν τίτλον *Καζαμίαι* κατ' ἔτος παρ' ἡμῖν εἰσέτι, δυστυχῶς, ἐκδιδόμενα, ἐθιωρῆσαμεν πάντοτε, ὡς καὶ εἶναι πράγματι, οὐ μόνον στίγμα τῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπιζήμια εἰς τὸν λαόν· ἐνίοτε μάλιστα τὰ ἀγυρτικὰ ταῦτα δημοσιεύματα γίνονται πρόξενα μεγάλης βλάβης καὶ καταστροφῶν εἰς τὸν τόπον. Εἶναι γνῶστόν, ὅτι οἱ ἡμέτεροι γεωργοί, καὶ μάλιστα οὐ μόνον οἱ χωρικοί, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν κατοικούντων τὰς πόλεις, ἔχουσι τόσον βαθέως ἐρριζωμένην τὴν πρὸς τὰς προφητείας τοῦ Καζαμίου πεποίθησιν, ὥστε ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν αὐτῇ ἀνοήτων προρρήσεων, τὰς ὁποίας τακτικῶς καὶ μετὰ πίστεως συμβουλεύονται, καλλιεργοῦν, σκάπτουν, σπείρουν, κλαδεύουν, θειώνουν, τρυγοῦν, θερίζουν καὶ ἐν γένει κανονίζουν τὸ πλεῖστον τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν αὐτῶν. "Οἷον εἶναι προφανὲς ἡ μεγάλη ζημία, τὴν ὅποیان ὑφίσταται ἡ γεωργία καὶ ἡ παραγωγή ἡμῶν καθόλου ἐκ τῆς πλάνης τῶν ἀπατηλῶν τούτων προγνώσεων· ἡ συχνὴ ἀποτυχία αὐτῶν, ἐπὶ τῆς τύχης καὶ τῶν συμπτώσεων μόνον στηριζομένων, εἶναι βεβαία καὶ ἀφευκτος.

Πρὸς παρεμπόδισιν τῆς δημοσιεύσεως τῶν τοιούτων ψευδῶν ἡμερολογίων ἀπεφασίσαμεν, πρὸ τινῶν ἐτῶν, ν' ἀρνηθῶμεν εἰς τοὺς ἐκδότας αὐτῶν τὰς περὶ τῶν φάσεων τῆς Σελήνης καὶ τῶν ἐκλείψεων καὶ ἄλλας τοιαύτας ἐτησίαις ἀστρονομικὰς πληροφορίας. Εἰς τινὰ τούτων, ἐπιμένοντα νὰ τὰς λάβῃ, εἶπομεν, ὅτι εὐχαρίστως θὰ τὰς ἐδίδομεν, ἐὰν ὑπέσχετο ἡμῖν, ὅτι δὲν θὰ ἐδημοσίευσεν πλέον τὰς περὶ τοῦ καιροῦ συνήθεις προφητείας· ἀντ' αὐτῶν δὲ ἀνελάβομεν νὰ δώσωμεν ἡμεῖς εἰς αὐτὸν ἄλλην σοβαρὰν καὶ χρήσιμον ὕλην. Πράγματι, ὁ πτωχὸς τυπογράφος ἔδωκε καὶ ἐτήρησε τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην· μετ' ὀλίγον ἐξέδωκε τὸν *Καζαμίαν* τοῦ ἄνευ τῶν τοιούτων ψευδῶν προγνώσεων. Ἀλλὰ, μετὰ ἓνα μῆνα περὶπου, εἶδομεν αὐτὸν πρῶτον τινὰ εἰς τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, ἐλθόντα, ὅπως ἀποσύρῃ τὴν ὑπόσχεσίν του, καὶ παρακαλέσῃ ἡμᾶς νὰ τὸν συγχωρήσωμεν, διότι θὰ δημοσιεύσῃ καὶ πάλιν τὸν *Καζαμίαν* τοῦ μετὰ τῶν προγνωστικῶν τοῦ καιροῦ· οὐδεὶς, ἔλεγε μετὰ πόνου, ἀγοράζει αὐτὸν ἄνευ τούτων. (Ὁ ἄνευ ἀγυρτικῶν προγνώσεων *Καζαμίαι* ἔμειναν ἀπώ-

λητοι, ἡ δὲ συμβουλὴ ἡμῶν, ὥς ἐκ τούτου, ἐγένετο πρόξενος εἰς τὸν πτωχὸν ἐκδότῃν ἀρκετῆς ζημίας.

Εἶναι καιρὸς, ἐν τούτοις, νὰ ληφθῇ ἐν μέτρον, ἐμποδίζον τὴν δημοσίευσιν τῶν τοιούτων ἀγυρτικῶν καὶ βλαβερῶν ἡμερολογίων· γίνονται πρόξενα μεγάλων ζημιῶν εἰς τὸν ἕξ αὐτῶν πλανώμενον γεωργικὸν ἰδίως πληθυσμὸν ἡμῶν. Ἡμερολόγια, περιέχοντα ἀντὶ τῶν ἀγυρτικῶν αὐτῶν πρακτικὰς γνώσεις καὶ ὠφελίμους πληροφορίες, ὥς ἦτο ὁ *Καζαμίς* τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Ἐστίας καὶ ἄλλα, ἃ ἀπαρεῖχον πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς πάσας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας.

Πλὴν ὅμως τοῦ Καζαμίου ὁ λαὸς ἡμῶν ἔχει καὶ ἄλλον, ἐπίσης σφαλερὸν τοῦ καιροῦ προφήτην, καὶ ἐπιζήμιον πολλάκις σύμβουλον· οὗτος εἶναι τὰ κοινῶς καλούμενα ἡμερομήνια. Ἀγνωστον πῶς καὶ διατὶ ἐπεκράτησε παρὰ τῇ λαῷ ἡ πρόληψις, ὅτι ὁ καιρὸς τῶν ἕξ πρώτων ἡμερῶν τοῦ Αὐγούστου εἰκονίζει τὴν ἀτμοσφαιρικὴν κατάστασιν τῶν δώδεκα μηνῶν τοῦ ἔτους· ἕκαστον ἡμῶν τῶν ἡμερῶν τούτων ἀντιστοιχεῖ εἰς ἕκαστον, κατὰ σειράν, τῶν μηνῶν. Περιττὸν βεβαίως νὰ εἴπωμεν ἐνταῦθα, ὅτι καὶ ἡ λαϊκὴ αὕτη δοξασία, ὥς καὶ πολλὰ ἄλλα τῆς αὐτῆς φύσεως (ὥς π. χ. ὅτι τὴν *Πέμπτην* πέρτει ὁ ἄνεμος καὶ ἐπομένως διορθοῦται ὁ καιρὸς κλπ.) εἶναι ὅλως ἀβάσιμος καὶ πεπλανημένη· ἐν τούτοις τακτικῶς κατ' ἔτος τηρεῖται παρὰ πολλῶν σημειώσεις τοῦ καιροῦ τῶν ἕξ πρώτων ἡμερῶν τοῦ Αὐγούστου, καὶ συμφώνως πρὸς αὐτὸν κανονίζονται πολλὰ σοβαρὰ ἔργασια· εἶναι δὲ τοιαύτη ἡ πεπολθῆσις πρὸς τὰς ἐκ τῶν ἡμερομηνίων τούτων συναγομένους προγνώσεις, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ πείσῃτε τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτὰς περὶ τῆς προφανοῦς πλάνης των.

Καὶ ἡ Σελήνη; ἡ Σελήνη, περὶ τῆς ὁποίας ὅλος ὁ κόσμος ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος, ὥς εἶδομεν ἤδη, φρονεῖ ἀδιστακτικῶς, ὅτι ἐπιδρᾷ σπουδαίως, οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ καιροῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πολλῶν ἄλλων γηγένων ὑποθέσεων καὶ πραγμάτων; Ἡ ἐπὶ τὴν ἐνεργὸν ἀνάμιξιν τοῦ δορυφόρου ἡμῶν εἰς τὰ φαινόμενα τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ τὰς ὑποθέσεις τῶν ἀνθρώπων τοῦ γηγένου κόσμου πεπολθῆσις ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἀκλόνητος· οὐδεὶς δύναται νὰ πείσῃ καὶ οὐδεὶς εἶναι δια-

τεθειμένος νὰ πεισθῇ περὶ τοῦ ἐναντίου μέχρι σήμερον. Οὐ με πείσεις, καὶ με πείσης, σὰς ἀπαντῶσι πανταχοῦ καὶ πάντες! Ὁ Αἰαγό λέγει περὶ αὐτῆς: «Οἱ ἀστρονόμοι, οἱ φυσικοὶ καὶ οἱ μετεωρολόγοι φαίνονται ἐν γένει πεπεισμένοι, ὅτι ἡ Σελήνη δὲν ἔχει οὐδεμίαν αἰσθητὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαίρας ἡμῶν· ἀλλ' ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι μόνοι αὐτοὶ εἶναι τῆς γνώμης ταύτης. Ὁ πολὺς κόσμος πιστεύει ἀδιστακτικῶς εἰς ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν τοῦ δορυφόρου ἡμῶν. Οἱ γεωργοί, καὶ πρὸ πάντων οἱ ναυτικοὶ λέγουν, ὅτι παρατήρησαν, εἰς μυρίας περιστάσεις, ὅτι πᾶσα μετάβασις ἀπὸ μιᾶς φάσεως τῆς Σελήνης εἰς ἄλλην ἐπιφέρει ἀφεύκτως ἀλλαγὴν τοῦ καιροῦ»¹. Ἦ λοιπὸν συμβαίνει;

Ἦν πρώτητος, ὡς ἀπαλλαγῶμεν τῶν παρανοήσεων τοῦ λαοῦ· πολλὰ φαινόμενα συνήθως παρανοοῦνται εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ἐκλαμβάνωνται παρὰ τοῦ πλήθους τὰ ἀποτελέσματα ὡς αἷτια. Τοῦτο συμβαίνει ἐνίοτε καὶ μὲ τὸν καιρὸν. Οὕτω π. χ. εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου οἱ γεωργοὶ θεωροῦσι τὴν Σελήνην ὡς αἰτίαν τῆς συνήθως, κατὰ τὰς αἰθρίας καὶ σεληνοφωτίστους νύκτας τοῦ χειμῶνος, καὶ ἰδίως τοῦ ἔαρος καὶ τοῦ φθινοπώρου, παρατηρουμένης πάχνης καὶ δροσοπάχνης. Πλάνη! Ἡ Σελήνη εἶναι ὅλως ἄσχετος πρὸς τὸ φαινόμενον τοῦτο καὶ ἀθήα τῶν σχετικῶν τῆς βλαστήσεως καταστροφῶν! Ἐὰν δὲ κατὰ τὰς νύκτας, καθ' ὡς ἰδίως σχηματίζεται δροσοπάχνη, φαίνεται καὶ ἡ Σελήνη, ἡ ἐμφάνισις αὐτῆς ὀφείλεται εἰς τὸ αὐτὸ αἷτιον, εἰς ὃ καὶ τὰ τοιαῦτα φαινόμενα. Ἦ αἷτιον δὲ τοῦτο εἶναι τὸ ἀνέφελον τοῦ οὐρανοῦ· ἐὰν ὁ οὐρανὸς ἦτο νεφοσκεπὴς καὶ οὐχὶ αἰθριος, οὔτε πάχνη θὰ παρήγετο, οὔτε τὰ φυτὰ θὰ ἐκαίοντο, οὔτε ἡ Σελήνη θὰ ἐφαίνετο.

Ὅταν ὁ οὐρανὸς εἶναι αἰθριος, ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς, ὥς γνωστόν, ψύχεται ἰσχυρῶς· διότι ἡ ἀκτινοβολία θερμότητος, εὐρίσκουσα ἐλευθέραν τὴν ἔξοδον πρὸς τὸ διάστημα, ἀπέρχεται εἰς πολὺ μείζονα ποσότητα ἐκείνης, τὴν ὁποίαν χάνει ἡ Γῆ, ὅταν καλύπτεται ὑπὸ νεφῶν· τὰ νέφη ταῦτα, χρησιμεύοντα ὡς σκέπασμα, οὕτως εἰπεῖν, αὐτῆς καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς φυτῶν, ἀνακλῶσι

¹ F. Arago, *Sur la prédiction du temps*, σελ. 2.

πρὸς τὸ ἔδαφος καὶ ἐμποδίζουσι τὰς γηΐνας ἀκτῖνας νὰ φύγω-
σιν εἰς τὸ ἄπειρον. Ἡ ἐντεῦθεν προερχομένη ἰσχυρὰ ψῦξις τῆς
ἐπιφανείας τῆς Γῆς καὶ τῆς ἀτμοσφαίρας αὐτῆς, κατὰ τὰς
αἰθρίας νύκτας, προκαλεῖ τὴν παραγωγὴν τῆς δροσοπάχνης
καὶ τὴν καύσιν τῶν φυτῶν. Εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην μάλιστα
οἱ γεωργοὶ ἐδιδάχθησαν πῶς νὰ ἐμποδίζωσι τὴν διὰ τῆς αἰθρίας
παραγομένην καταστρεπτικὴν ψῦξιν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς προερ-
χομένην καταστροφὴν τῶν φυτῶν· διότι πρέπει νὰ σημειωθῇ
ἐνταῦθα, ὅτι καὶ ἡ καύσις τῶν φυτῶν προέρχεται οὐχὶ ἀμέσως
ἐκ τῆς δροσοπάχνης, ὡς κοινῶς πιστεύεται, ἀλλ' ἐκ τῆς μεγά-
λης καταπτώσεως τῆς θερμοκρασίας τῶν φυτῶν, συνεπεία τῆς
ἰσχυρᾶς νυκτερινῆς ἀκτινοβολίας· ἡ ψῦξις αὕτη τῶν φυτῶν, ἀκο-
λουθουμένη ὑπὸ ἀποτόμου ὑψώσεως τῆς θερμοκρασίας, κατὰ
τὴν στιγμὴν τῆς ἀνατολῆς τοῦ Ἡλίου, καταστρέφει τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς καὶ τοὺς νέους βλαστοὺς αὐτῶν. "Οθεν ἡ δροσοπάχνη δὲν
εἶναι ἡ αἰτία τῶν τοιούτων καταστροφῶν, ἀλλ' ἀποτέλεσμα καὶ
αὐτὴ τῆς ἐξ ἀκτινοβολίας ψύξεως· πρὸς πρόληψιν λοιπὸν αὐτῶν,
ἄρκει νὰ ἐλαττώσωμεν τὴν δύναμιν τῆς ἀκτινοβολίας ταύτης,
καλύπτοντες τὰ φυτὰ δεόντως καὶ ἐγκαίριως. Πρὸς τοῦτο καλοῦνται
τὸ ἑσπέρας χόρτα καὶ ἄλλαι τοιαῦται οὐσίαι, παράγουσαι πολὺν
καπνὸν καὶ, ἐπομένως, τεχνητὰ νέφη, ἐπὶ τῶν φυτῶν· τὰ ἐκ
καπνοῦ ταῦτα νέφη δὲν δύνανται νὰ διατηρηθῶσιν ἢ ὅταν εἶναι
νηνεμία· ἀλλὰ τότε κυρίως εἶναι χρήσιμα, διότι, τότε, ὡς γνω-
στόν, εἶναι ἐπικίνδυνος ἡ ἐξ ἀκτινοβολίας ψῦξις. Διὰ τῆς ἐγκαί-
ρου παρατηρήσεως τοῦ ψυχομέτρου δυνάμεθα μάλιστα νὰ προῤ-
δωμεν συνήθως τὴν δροσοπάχνην καὶ νὰ λάβωμεν τὰ κατάλ-
ληλα μέτρα πρὸς προφύλαξιν τῶν φυτῶν. Πράγματι, ἐάν, κατὰ
τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, τὸ ὑγρὸν θερμομέτρον τοῦ ψυχομέ-
τρου δεικνύῃ θερμοκρασίαν πολὺ χαμηλοτέραν τῆς τοῦ ξηροῦ,
καὶ κατέρχεται μάλιστα πλησίον τοῦ μηδενός, τοῦτο εἶναι
σημεῖον, ὅτι ὁ ἀήρ εἶναι πολὺ ξηρὸς καὶ, ἐπομένως, πολὺ δια-
φανής· ὅθεν ἡ ψῦξις θὰ εἶναι πολὺ ἰσχυρὰ τὴν νύκτα, καὶ πρέ-
πει νὰ ληφθῶσι προφυλάξεις κατὰ τῆς δροσοπάχνης ἢ μάλλον
τῆς ἐκ τῆς ἀκτινοβολίας ψύξεως. Ἐάν, τοῦναντίον, τὸ ὑγρὸν
θερμομέτρον κατέρχεται, ἐντὸς τῆς ἡμέρας, ὀλίγον μόνον ὑπὸ
τὸ ξηρὸν, ὁ ἀήρ εἶναι ὑγρὸς· ὅθεν ὁ οὐρανὸς θὰ εἶναι νεφροσκε-

πῆς τὴν νύκτα, ἢ, ἐάν εἶναι αἰθριος, θὰ παραχθῇ ἐπὶ τῆς ἐπι-
φανείας τοῦ ἔδαφους πυκνὴ δμίχλη, ἣτις θὰ προφυλάξῃ τὰ φυτὰ
ἀπὸ μεγάλης θερμικῆς ἀκτινοβολίας καὶ ψύξεως. "Οθεν οὔτε ἡ
δροσοπάχνη, οὔτε ἡ Σελήνη ἔχουσιν ἐπιδράσιν τινα ἐπὶ τῆς διὰ
τοῦ φύχους καύσεως τῆς βλαστήσεως· ἀμφότεραι εἶναι ἀπλοὶ
μάρτυρες αὐτῆς.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνη ἡ πρόληψις αὕτη, ἣτις ἐπικρατεῖ περὶ
τῆς Σελήνης· ἕκαστος τόπος, ἕκαστον ἐπάγγελμα, ἕκαστη ἐποχὴ
ἔχει τὰς ἰδικὰς τῆς. Ὁ Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς Bouquet de la
Grye γράφει περὶ τούτων τὰ ἑξῆς: «Οἱ ἀρχαῖοι ἀστρονό-
μοι δὲν ἐδίσταζον νὰ βεβαιώσιν, ὅτι ἡ Σελήνη ἔχει ἄμεσον
ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ καιροῦ· μετ' αὐτοὺς αἱ ἀστρολόγοι τῆς
Ἀναγεννήσεως ἐδίδασκον εἰς τὴν Αὐλὴν καὶ εἰς τὴν πόλιν,
ὅτι αἱ φάσεις αὐτῆς ἐκανόνιζον τὴν πορείαν τοῦ πεπρω-
μένου ἡμῶν καὶ ἐπέδρων ἐπὶ τῶν νόσων μας. Ἀφ' ἑτέρου, οἱ
γεωργοὶ φρονοῦν, ὅτι ἡ ξανθὴ Σελήνη (rousse) ἐπιφέρει τὴν
πτῶσιν τῶν ἐσχηματισμένων ἤδη ὀφθαλμῶν τῶν δένδρων, καὶ
ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν νὰ σπείρωμεν κατὰ τὸ τελευταῖον
τέταρτον· οἱ ναυτικοὶ πιστεύουν, ὅτι αἱ συζυγαὶ προξενοῦν τοὺς
κυκλῶνας, καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ συνόλου τούτου τῶν δοξα-
σιῶν, αἵτινες βασιζονται ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ δορυφόρου ἡμῶν,
τὰ ἡμερολόγια, τὰ κυκλοφοροῦντα ἀνὰ τοὺς ἀγρούς, δεικνύουσι
δι' εἰδικῶν συμβόλων, ὅτι ἡ δεῖνα περίοδος εἶναι κατάλληλος
διὰ τὸ κούρευμα, τὸ ξύρισμα καὶ τὴν ἀποκοπὴν τῶν ὀνύχων».¹

Ἀνάλογοι δοξασαὶ ἐπικρατοῦσι καὶ ἐν Ἑλλάδι· οἱ ἡμέτεροι
ἀμπελουργοὶ φυτεύουν, κλαδεύουν, σκάπτουν καὶ ἐν γένει καλ-
λιεργοῦν τὴν ἀμπελον πάντοτε περὶ τὴν πανσέληνον (γιόμισις
τοῦ φεγγαριοῦ) καὶ οὐδέποτε περὶ τὸ τελευταῖον τέταρτον (λεῖ-
ψις τοῦ φεγγαριοῦ). Εἰς πολλὰ μέρη δὲν πίνουν ὕδωρ, ὅπερ
εἶδεν ἡ Σελήνη· καὶ ἀλλαχοῦ ἄλλαι ἐπικρατοῦσι δεισιδαιμονίαι,
σχετικαὶ πρὸς τὸν δορυφόρον ἡμῶν.

Δὲν σκοποῦμεν βεβαίως ἐνταῦθα νὰ ἀναιρέσωμεν τὰς τοιαύ-
τας προλήψεις περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς Σελήνης ἐπὶ τῆς ἀμπέ-

¹ Bouquet de la Grye, *Ondes atmosphériques lunaires* (Bul. Soc. Astr. de France, 1893 IV).

λου, τῶν γεωργικῶν ἔργων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἐν γένει ὑποθέσεων καὶ πραγμάτων· θὰ ᾔτο ματαιοπονία! Πρὸς τοῦτοις καὶ αἱ ἐπὶ σεισμικῶν φαινομένων σεληνιακαὶ ἐνέργειαι δὲν εἶναι, ἀναμφιδόλως, μᾶλλον βέβαιοι· αἱ μελέται τῶν ἐν Ἑλλάδι πολυπληθῶν σεισμῶν πείθουσιν ἡμᾶς περὶ τούτου. Ἀλλ' εἶναι ἄρα γε βέβαιον, ὅτι ἡ Σελήνη δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν μετεωρολογικῶν φαινομένων; Ἐὰν ὁ δορυφόρος ἡμῶν δὲν εἶναι πρόξενος ὧν τῶν ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀποδιδομένων εἰς αὐτὸν καλῶν ἢ κακῶν, δὲν ἔπεται, ὅτι εἶναι ὅλως βέβαιον ἤδη ἐν τῇ Ἐπιστήμῃ, ὅτι οὐδεμίαν ἀπολύτως ἐπίδρασιν ἔχει ἐπὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν φαινομένων. Τὸ ζήτημα δὲν ἐλύθη εἰσέτι ὀριστικῶς· οἱ ἐπιστήμονες εἶναι διηρημένοι καὶ διαφωνοῦσιν. Οἱ μὲν δέχονται, ὅτι ὑπάρχει μικρά τις ἐπίδρασις, αἰσθητὴ ὅπωςδὴποτε, συνεπεία τῶν παλιρροίων ἢ, κατ' ἄλλους, συνεπεία τῶν μεταβολῶν τοῦ δρόμου τῶν θυελλῶν, τὰς ὁποίας μεταβολὰς παράγει ἡ σεληνιακὴ ἑλξις ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαίρας· οἱ δὲ ἀρνοῦνται, ὅτι αἱ ἀσθιενεῖς αὗται παλίρροιαι τοῦ ἀέρος δύνανται νὰ ἔχωσιν αἰσθητὰ ἀποτελέσματα ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς καταστάσεως. Πῶς θέλετε, λέγουσιν εὐλογοφανῶς, ἡ σεληνιακὴ ἐνέργεια νὰ εἶναι πραγματική; ἐδῶ βρέχει, ἐκεῖ εἶναι ὥρατος καιρὸς, ἐνῷ ἡ αὐτὴ Σελήνη ἐνεργεῖ ἐφ' ὅλης τῆς Γῆς. Μήπως παράγει, κατ' ἐκλογὴν, τὴν βροχὴν καὶ τὸν ὥρατον καιρὸν;

Πρὸς ὀριστικὴν λύσιν τοῦ ζητήματος ἀπαιτοῦνται μακρὰ καὶ λεπταὶ παρατηρήσεις καὶ μελέται· τὰ φαινόμενα τῆς ἀτμοσφαίρας, προερχόμενα ἐκ πολλῶν καὶ ποικίλων αἰτίων, ὁμοῦ καὶ χωριστὰ ἐνεργούντων, ἐπιβάλλουσι πολλὰς καὶ λεπτομερεῖς ἐρεῦνας πρὸς ἀνακάλυψιν αὐτῶν. Εἰδικαὶ μελέται γίνονται ἤδη πολλοῦ τοῦ κόσμου· ὅς ἐλπίσωμεν δέ, ὅτι δὲν θὰ βραδύνωσι νὰ παράσχωσι τὴν ὀριστικὴν καὶ ἀκριβῆ λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου, ὅπερ, πλὴν τῆς καθαρᾶς Ἐπιστήμης, ἐνδιαφέρει καὶ τὰς πρακτικὰς ἐφαρμογὰς αὐτῆς.

Δ. ΑἰΓΙΝΗΤΗΣ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΟΥ¹

ΕΙΣ ΤΑ ΕΝΔΟΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

*Σιδηροδρόμοι ἐπὶ τὴν θάλασσαν. — Τὸ δόγμα τῆς ἰσότητος. — Σπάθαι Αἰμοκλέους. — «Ταχυτητομῶνα». — Μαγικὸν παλάτιον πετῶν ἐν τῇ ἐρημίᾳ. — Ὁ οὐρανοξύστης ἐν μέσῳ παραγγῶν. — Ἡ Λουὰς τοῦ ἄλλου. — Λέμβοι ἐπὶ τῶν χιόνων. — Τύτοι παίδων τῆς ἀγορᾶς. — Ὁ ὥρατος πορτοκαλλῆς. — Μικροὶ ἔρμαϊ καὶ μικροὶ φῆμαι ὡς ἀγγελιαφόροι. — Οἱ φανοὶ τοῦ Αἰογέ-
ρους. — Προκατάληψις κατὰ τοῦ οἰκονομικοῦ. — Ἐν σοφῶν μέτρον.*

Ἡ πόλις τῆς Νέας Ὑόρκης εἶναι ἐπιμήκης νήσος, μεταξὺ δὲ αὐτῆς καὶ τῆς ξηρᾶς ἐκτείνεται εὐρύς ποταμὸς ἢ μᾶλλον βραχίον τῆς θαλάσσης. Ἀλλοτε ἡ μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τῆς ξηρᾶς συγκοινωνία ἐξετελεῖτο μόνον διὰ πορθμείων καὶ ἀτμοπλοίων, σήμερον ὁμοῦς κατεσκευάσθησαν καὶ κατασκευάζονται, ὅχι μία, ἀλλὰ πολλὰ ὑπόγειοι σήραγγες ὑπὸ τὴν θάλασσαν, αἱ ὁποῖαι ἐνώνουν τὴν νήσον μετὰ τῆς ξηρᾶς, ὥστε ὁ ἐπιβάτης τοῦ σιδηροδρόμου διερχόμενος κάτωθεν τῆς θαλάσσης δὲν ἐννοεῖ ποσῶς ποῦ τελειώνει ἡ νήσος καὶ ποῦ ἀρχίζει ἡ ἡπειρος τῆς Ἑπαγγελίας.

Τέλος πάντων εὐρισκόμεθα ἐντὸς τῆς ἀμαξοστοιχίας καὶ ταξιδεύομεν, πρὸς δυσμὰς, ἐννοεῖται, — πάντοτε «πρὸς δυσμὰς». Θαυμάζομεν τὴν πολυτέλειαν καὶ εὐμάρειαν τῆς σιδηροδρομικῆς ἀμάξης, ἡ ὁποία ἀπλέτως φωταγωγημένη μᾶς κἀμνει ἐντύπωσιν αἰθουρᾶς παλατίου.

Οἱ ταξιδιώται εἶναι σιωπηλοὶ ἢ συνδιαλέγονται χαμηλοφῶνως, ὅλοι μὲ πρόσωπα σοβαρά, ξυρισμένα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Τέλος λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ ἐρωτήσω ἓνα συνταξιδιώτην, ὁ ὅποιος, καίπερ σοβαρὸς καὶ «ποζῶτος», δίδει ἐν τοῦτοις εὐγενέστατα πᾶσαν πληροφορίαν.

— Διατί, κύριε, αἱ συνήθειαι ἀμαξοστοιχίαι ἔχουν μόνον ἀμάξας πρώτης θέσεως;

— Ἀπλούστατα, διότι εἰς τὴν Ἀμερικὴν οἱ πολῖται εἶναι

¹ Ἴδ. καὶ σελ. 404.

ὅλοι ἴσοι καὶ δὲν ἀνέχονται νὰ διαιρῶνται σιδηροδρομικῶς εἰς ἐπιβάτας πρώτης, δευτέρας καὶ τρίτης ποιότητος! Οἱ Ἀμερικανοὶ πολῖται, εἴτε ἐργάται εἴτε δισεκατομμυριοῦχοι εἶναι, βλέπετε, ὅλοι «τζέντλεμαν» καὶ φέρονται ὡς τοιοῦτοι.

— Εὐχαριστῶ· τώρα πληροφορήσατέ με, παρακαλῶ, τί σκοπὸν ἔχουν ἐκεῖναι αἱ ἀξίαι καὶ ἄλλα ἐργαλεῖα, τὰ ὅποια ὡς σπάθαι Δαμοκλέους κρέμονται ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν ἐπιδατῶν εἰς ἐκάστην ἀμαξάν;

— Αὐτὰ τὰ ἐργαλεῖα εἶναι σιμύδια καὶ εἶναι χρησιμώτατα «δσάκις ἢ ἀμαξοστοιχία ναυαγεῖ». Εἰς τοὺς Ἀμερικανικοὺς σιδηροδρόμους, ἕνεκα τῆς μεγάλης αὐτῶν ταχύτητος, συμβαίνουν πολλὰ δυστυχήματα, συγκρούσεις καὶ ἐκτροχιάσεις.

Ὅταν λοιπὸν ἐκτροχιασθῇ μία ἀμαξοστοιχία καὶ ἀνατραποῦν αἱ ἀμαξαι, οἱ ἐντὸς ἐπιβάται λαμβάνουν τὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των πριόνια καὶ ἀξίνας καὶ ἀνοίγουν διέξοδον, μετ' ὃ τρέχουν πρὸς τὰς περισσότερας παθούσας ἀμάξας καὶ ἐξάγουν τοὺς πληγωμένους καὶ νεκρούς.

— Ἐννοῶ, ἀλλὰ διατί δὲν διαμαρτύρεται τὸ κοινὸν κατὰ τῶν συχνῶν ἐκτροχιάσεων;

— Οἱ διεύθυνται τῶν σιδηροδρόμων νίπτουν τὰς χεῖράς των, ἀποδεικνύοντες ὅτι ἡμεῖς οἱ Ἀμερικανοὶ εἴμεθα ὅλοι *speed man*, ἥτοι «ταχυτητομανεῖς». Ὅλοι προτιμοῦν τὴν ταχυτέραν ἀμαξοστοιχίαν μιᾶς γραμμῆς καί, ὅπου ὑπάρχουν δύο ἢ περισσότεραι γραμμαὶ μεταξὺ δύο σημείων, πάντοτε προτιμᾶται ἡ ταχυτέρα. Φαντάσθητε ὅτι ἔχομεν καὶ ταχείας φορτηγοὺς ἀμαξοστοιχίας.

— Καὶ τί φορτῶνουν εἰς αὐτάς;

— Διάφορα πράγματα. Ἴδου μία ἀμαξοστοιχία, ἡ ὅποια εἶναι *milk train*, ἥτοι «τραῖνον γάλακτος»· δέχεται μόνον γάλα νωπὸν ἀπομεμακρυσμένων μερῶν, καὶ τὸ μεταφέρει μετ' ἱλιγγιώδη ταχύτητα πρὸς μίαν τῶν μεγαλοπόλεων τῆς δύσεως. Ἄλλο τραῖνον εἶναι φορτωμένον «φράολες» καὶ μεταφέρει τὸν εὐφθαρτον αὐτὸν καρπὸν ἐκ τῶν μεσημβρινῶν Πολιτειῶν πρὸς τὰς βορείους μετ' πυρετώδη ταχύτητα. Ἄλλο φορτῶνει εἰδικῶς σέλινα ἢ μαρούλια.

— Κάτι ἄλλο ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς ἐρωτήσω: Πῶς γίνεται ὅλα τὰ καθίσματα ἐντὸς τῆς ἀμάξης νὰ εἶναι ἐστραμμένα πρὸς τὰ ἔμπροσ;

— Αὐτὸ ἐξηγεῖται ἴσως ψυχολογικῶς· ἡμεῖς οἱ Ἀμερικανοὶ εἴμεθα τόσον φιλοπρόδοι, ὥστε θέλομεν καὶ εἰς τὸν σιδηρόδρομον ἀκόμη νὰ ἔχωμεν τὸ πρόσωπον πάντοτε πρὸς τὰ ἔμπροσ ἐστραμμένον, καὶ τοῦτο ἠνάγκασε τοὺς σιδηροδρόμους νὰ ἐπινοήσουν καθίσματα, τὰ ὅποια ὁ ἐπιβάτης μόνος του νὰ δύναται νὰ τοποθετῇ οὕτω πως, ὥστε νὰ βλέπῃ πρὸς τὰ ἔμπροσ.

Πολυδάπανοι βεβαίως εἶναι οἱ Ἀμερικανικοὶ σιδηροδρόμοι, ἀλλ' ἀναπαυτικώτατοι διὰ τοὺς εὐπόρους. Ἐπάρχουν ἀμαξαι μετ' κλίνας, ὅπου ἡσυχῶς ἀναπαύονται οἱ ταξιδιώται (ἐπὶ ἰδιαιτέρᾳ πληρωμῇ, ἐννοεῖται), καθ' ἣν ὥραν ἡ ἀμαξοστοιχία διασχίζει τὰς ἀτελευτήτους ἐρήμους καὶ τὰ μαῦρα δάση εἰς τὸ σκότος τοῦ μεσονυκτίου. Ἐπάρχει ἐστιατόριον πολυτελέστατον, πλουσιώτατα φωτισμένον, θερμότατον καὶ ἀνθροσκόλιστον, ἁληθινὸν μαγικὸν παλάτιον, τὸ ὅποτον ἡ ἀσθμαίνουσα ἀτμομηχανὴ μεταφέρει ὡς δαίμων παραμυθίου διὰ μέσου τῶν πάγων καὶ τῶν χιόνων. Ἐντὸς αὐτοῦ οἱ ἐπιβάται μακαρίως τρώγουν λουκούλια γεύματα καὶ παγωτὰ διὰ νὰ δροσιθοῦν, διότι ἐπικρατεῖ θερμὴ κρᾶσις θερινή, ἀρωματιζομένη ὑπὸ τῶν ἀνθέων, τὰ ὅποια στολίζουν τὴν τράπεζαν, καὶ τῶν ἀρωμάτων, τὰ ὅποια ἐκπέμπονται ἐκ τῶν μεταξωτῶν μανδηλίων ἀδρῶν κυριῶν καὶ δεσποινίδων. Ἰδίᾳ ὁμιᾷ συρρίζει ὁ βορρᾶς καὶ τρίβουν οἱ πάγοι καὶ βογγοῦν τὰ σκοτεινὰ δάση ὑπὸ τὸ βάρος τῶν χιόνων.

Σχεδὸν ἀρχίζω νὰ φθάνω τὴν τύχην τοῦ περιποιητικοῦ μαύρου ὑπηρέτου τοῦ μαγικοῦ ξενοδοχείου, ὅστις δικαιούται νὰ ζῇ συνεχῶς ἐντὸς τοῦ ἐπὶ τροχῶν παλατίου, ἐνῷ ἡμᾶς θὰ μᾶς ἀφήσῃ τὸ τραῖνον εἰς κάποιον μικρὸν κοιμισμένον, χιονισμένον καὶ ἔρημον σταθμὸν ἐν τῇ μέσῃ τῶν δασῶν, ὅπου προσδοκῶμεν νὰ εἴρωμεν εὐθηνὰς γαίας πρὸς ἀγοράν.

Ποῦ; πῶς; πότε;

Ἄλλ' αἰφνης ἡ σκηνὴ ἀλλάσσει· πλησιάζομεν εἰς σταθμὸν ἡλεκτροφώτιστον καὶ τὸ ἡλεκτρικὸν φῶς λούει μίαν λευκὴν χιονισμένην πλατεῖαν.

Ἴδου ἐπαρχιακὴ πόλις, μία ἐκ τῶν χιλιάδων πόλεων, αἱ ὅποια ὅλαι ἔχουν τὴν αὐτὴν ὄψιν μετ' μικρὰς ξυλῖνας οἰκίας,

δμοιαζούσας πρὸς παραπήγματα. Μεταξὺ αὐτῶν ὑφούται χάριν ποικιλίας εἰς πελώριος «οὐρανοξύστης», ὡς τὸν ὀνομάζουν, ἦτοι κτίριον λίθινον μὲ περίπου εἴκοσι πατώματα. Ὡς γνωστόν, τοιαῦτα περίεργα κτίρια χρησιμεύουν κυρίως ὄχι ὡς κατοικίαι, ἀλλ' ὡς ἐμπορικὰ γραφεῖα. Οὕτως ἑκατοντάδες ἐμπόρων ἔχουν τὰ γραφεῖά των ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην καὶ ὅλη ἡ ἐμπορικὴ κίνησις μιᾶς πόλεως εὐρίσκεται συγκεντρωμένη.

Ἐκείνην τὴν ὥραν ὁ μονήρης ὑψηλὸς οὐρανοξύστης μοῦ ἐφάνη, ἐν τῇ μέσῃ τῶν διεσκορπισμένων εἰς τοὺς πόδας τοῦ λευκῶν οἰκιῶν, ὡς μέγας ὄνος βόσκων ἐν τῇ μέσῃ ποιμνίου λευκῶν προβάτων. Μὲ βραδεῖαν σχεδὸν πένθιμον κωδωνοκρουσίαν ἀνέρχεται ἡ ἀμαξοστοιχία εἰς τὸν σταθμόν. Μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἐκκινεῖ πάλιν σιωπηλῇ ἀνευ συριγμοῦ καὶ διέρχεται διὰ τῆς πόλεως μὲ τὸν βραδὺν βαθὺν ἤχον τοῦ μεγάλου κώδωνός της.

Ἡ θύρα τῆς ἀμάξης ἀνοίγει καὶ προστίθεται μία νέα συνοδοιπόρος. Βλέπομεν ἀρχικῶς ἐν στρογγύλον «προσωπάκι» ῥοδοκόκκινον, ἀλλ' ἐφ' ὅσον «ξετυλίγεται» ἀπὸ τὰ διάφορα ἐπανωφόριά της, διακρίνομεν μίαν ὠραιστάτην νέαν, μὲ κομψὸν ἀνάστημα καὶ καλλιτεχνικὴν «τουαλέτταν», ἡλικίας ἴσως δεκαοκτῶ ἐτῶν. Τὸ ὕφος της εἶναι σεμνὸν καὶ ἡ συμπεριφορὰ της ἀποφασιστικὴ καὶ σοβαρά. Μὲ ἐλαφρὸν μειδίαμα καὶ ἀνεπαίσθητον κλίσειν τῆς κεφαλῆς της εὐχαριστεῖ ἓνα νέον, ὁ ὁποῖος τῆς παραχωρεῖ τὴν παρὰ τὴν θερμάστραν θέσιν του. Οὐδεὶς ἐτόλμησεν ἐν ἀρχῇ νὰ τὴν ἀτενίσῃ. Τὴν ἐκύτταξαν μόνον, ἀφοῦ αὕτη ἡσύχως, ὡς νὰ ἦτο εἰς τὸ σπῖτι της, ἀπεκοιμήθη ῥυθμικῶς ἀναπνέουσα. Μετὰ μίαν ὥραν (ἦτο περίπου δύο μετὰ τὸ μεσονύκτιον) ἐξύπνησα καὶ τὴν εἶδα νὰ διασχίζῃ τὸν διάδρομον μὲ βῆμα ἐλαστικὸν καὶ νὰ ἐξέρχεται μὲ κομψὸν πῆδημα εἰς τινὰ μικρὰν στάσιν, ὅπου τὸ τραῖνον εἶχε σταματήσῃ ἐν τέταρτον τοῦ δευτερολέπτου. Ἦδη ἡ ἀμαξοστοιχία ἐκκινεῖ καὶ βλέπω τὴν ὥραϊαν συνοδοιπόρον μας, μὲ βῆμα πετακτὸν πάντοτε, νὰ διευθύνεται πρὸς τὸ πλησίον δάσος, ὅπου τὴν ἐκρυφαν τὸ νυκτερινὸν σκότος καὶ τὰ δένδρα. — Μήπως ἦτο καμμία Δρυὰς τοῦ ἄλλους; Μὴ τυχὸν αἱ Δρυάδες τῶν δασῶν συνη-

θίζουν εἰς τὴν Ἀμερικὴν νὰ ταξιδεύουν, ἐν μεσονυκτίοις ποθ' ὥραις, σιδηροδρομικῶς; Τέλος πρέπει νὰ μάθω τί συμβαίνει καὶ ἐρωτῶ ἓνα γείτονα.

— Ποῖα ὑποθέτετε ἦτο ἡ μυστηριώδης αὐτὴ νέα;

— Μυστηριώδης; ὄχι δά, δὲν ἦτο διόλου μυστηριώδης, ἦτο, ὡς ὑποθέτω, νέα καλῆς οἰκογενείας καὶ καλῆς ἀνατροφῆς.

— Ἀλλὰ διατί νὰ νυκτοπεριπατῇ καὶ νὰ νυκτοταξιδεύῃ.

— Ἀ! κύριε, εἰσθε ξένος καὶ δὲν ἐνοήσατε ἀκόμη τὴν Ἀμερικὴν. Ἐδῶ αἱ γυναῖκες καὶ αἱ δεσποινίδες θεωροῦνται καὶ φέρονται ὡς ἄνθρωποι, ἔχουν δηλαδὴ τὰ αὐτὰ δικαιώματα μὲ τοὺς ἄνδρας καὶ ἡμποροῦν κάλλιστα νὰ ὁδοιποροῦν διὰ νυκτὸς ἐν τῇ μέσῃ ξένων ἀνδρῶν.

— Ἀλλὰ χωρὶς «καβαλλιέρον», ἀντέταξα, μοῦ φαίνεται τὸ τοιοῦτον ἐπικίνδυνον. Τὸ αἷμα νερὸ δὲν γίνεται, καὶ ἡ ἐλευθέρα συνάντησις νέων καὶ δεσποινίδων μετὰ τὸ μεσονύκτιον πάντως μοῦ φαίνεται ἀκατάλληλος.

— Χρὶ Ἀπῆντησε φιλοσοφικῶς ὁ ἄλλος, κάποιος κίνδυνος ὑπάρχει, ἀλλ' ὄχι διὰ τὴν νέαν.

— Μὰ διὰ ποῖον λοιπόν;

— Διὰ τοὺς νέους, τοὺς ὁποῖους συναντᾷ. Ἡ νέα αὐτὴ τὴν ὁποίαν εἶδατε, πιθανώτατα ἦτο κόρη κανενὸς γεωργοῦ καὶ μετέβη σήμερον σιδηροδρομικῶς εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ ψωνίσῃ εἰς τὰ ἐμπορικά. Τὴν ἐσπέραν, φαίνεται, διῆλθε πλησίον συγγενικῆς οἰκογενείας, καὶ ἴσως εἶχαν εὐχάριστον συναναστροφὴν, ὥστε ἐπροτίμησε νὰ μείνῃ ἐκεῖ μέχρι τοῦ μεσονυκτίου.

— Καὶ οἱ γονεῖς της δὲν ἀνησυχοῦν;

— Ὅχι, διότι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰδοποιήθησαν τηλεφωνικῶς μὲ ποῖον τραῖνον θὰ φθάσῃ ἡ κόρη των.

— Καὶ ἂν τυχὸν ἡ νέα συνήντησε κατὰ τὸ ταξιδιὸν της κανένα νέον μὲ εὐφλεκτον καρδίαν, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ὁ νέος τῆς ἔκαμεν ἐντύπωσιν, ἡ νέα δὲν θὰ διέτρεχε κανένα κίνδυνον;

— Ἀπλούστατα, θὰ συνελάμβανε τὸν νέον εἰς τὰ δίκτυά της. «Ὁ νόμος προστατεύει ἀποτελεσματικώτατα τὰς νεάνιδας. Ὅταν μία νέα γνωρίσῃ νέον, ἐνδιαφερόμενον δι' αὐτήν, τοῦ προτείνει νὰ ἔλθῃ καμμίαν Κυριακὴν νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ, νὰ τὸν συστήσῃ

εἰς τοὺς γονεῖς τῆς καὶ νὰ γνωρισθοῦν καλλίτερα.— Ἀφοῦ γνωρισθοῦν «καλλίτερα» καὶ ἀφοῦ συζητηθῇ ἐν οἰκογενειακῇ συμβουλίᾳ, θν ὁ φαρευθεὶς νέος εἶναι «καλὸ ψάρι», ἢ νέα θὰ «προτείνῃ» εἰς τὸν νέον νὰ τῆς ὑποσχεθῇ γάμον. — Ἄν ὁ νέος ἀρνηθῇ τοιαύτην ὑπόσχεσιν, αἱ σχέσεις διακόπτονται. Ἄν ὁμοῦς δώσῃ ὑπόσχεσιν γάμου, τετέλεσται — ἢ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ τήν πάρῃ, ἢ ἐν ἡ περιπτώσει μετανόησιν βραδύτερον, θὰ καταδικασθῇ νὰ πληρώσῃ ὀλόκληρον περιουσίαν ὡς ἀποζημιώσιν δι' ἀθέτησιν ὑποσχέσεως γάμου.

* *

Οἱ πτερωτοὶ τροχοὶ μᾶς κυλῖουν πρὸς δυσμάς—πάντοτε πρὸς δυσμάς,—ἀρχίζει νὰ ἐξημερώνῃ καὶ βλέπομεν τέλος τὴν χώραν ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Μὲ μονότονον ἀλληλοδιαδοχὴν παρελαύνουν λόφοι καὶ κοιλάδες, περίφρακτα λιβάδια καὶ δάση. Μικραὶ πόλεις καὶ ἀπομεμονωμέναι γεωργικαὶ ἐπαύλεις κρυπτόμεναι πάντοτε ἐντὸς ἄλσους μηλεῶν, δίδουν ζωὴν εἰς τὴν τοποθεσίαν. Ἐπὶ τῶν δρόμων κυκλοφοροῦν γοργῶς μικρὰ κομψὰ ἑλκηθρα συρόμενα ὑπὸ ἐνὸς ἵππου—καὶ μεγάλα φορτηγὰ ἑλκηθρα χρησιμεύοντα πρὸς μεταφορὰν καυσοξύλων. — Ἀλλὰ καὶ τὰ ἑλκηθρα φέρουν τὴν σφραγίδα τῆς ἀμερικανικῆς σιωπηλότητος, ὡς λέμφοι διασχίζουν τὴν χιονισμένην πεδιάδα, ἐν νεκρικῇ σιγῇ, χωρὶς νὰ παράγουν τὸν ἐλάχιστον κρότον,—οὔτε ὁ βηματισμὸς τῶν ποδῶν τῶν ἵππων ἀκούεται—τελεία σιγῇ—ὡς παράστασις σιωπηλοῦ κινηματογράφου. Εἰς ἄλλας βορείους χώρας συνηθίζουν νὰ ἔχουν κωδωνίσκους εἰς τὰ ἑλκηθρα, ἀλλ' ἐνταῦθα εἶναι τώρα τῆς τελευταίας «μόδας» νὰ οὐσιάζωνται οἱ «χωριάτικοι» κωδωνίσκοι εἰς τὴν θεὰν «Σιωπὴν» καὶ ὡς φαντάσματα ἀλαλα διασχίζουν τὰ ἑλκηθρα ἀψοφητὶ τὴν κρύαν πεδιάδα.

Ἔχω ἐν ἀόριστον συναίσθημά, μίαν ἀβάσιμον ἴσως πρώτην ἐντύπωσιν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐδῶ εἶναι μὲν εὐποροὶ καὶ πολυάσχολοι καὶ εὐχαριστημένοι ἐκ τῶν ἐργασιῶν των, ἀλλὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μελαγχολικοί. Δὲν ἤκουσα οὔτε ἐν φαιδρὸν ἄσμα, δὲν ἤκουσα οὔτε ἓνα ἡχηρὸν ἀπὸ καρδίας γέλωτα, καὶ ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ταξιδίου, πάντες σιωπηλῶς σπεύδουν.

Εἰς τὴν ἄμαξαν εἰσέρχεται πλαγύδιος πωλητῆς μὲ ἐφημερίδας καὶ ἐδώδια δια τὸς πτωχοτέρους, ὅσοι ἀποφεύγουν τὸ ἐντὸς τοῦ τραίνου ἐστιατόριον. Ἀγοράζω ἐν ὥρατον πορτοκάλιον.

— Πόσον παρακαλῶ;

— Δέκα σέντς, κύριε.

— Ἦ! δέκα σέντς (=55 λεπτά) δι' ἓνα πορτοκάλι; αὐτὸ εἶναι παραπολύ!

Ἐτοιμάζομαι νὰ ἐπιστρέψω τὸν δαπανηρὸν καρπὸν, ἀναμετρῶν μὲ βλέμμα ἀγανακτήσεως τὸν πωλητὴν. Ἀλλὰ τὸ βλέμμα τοῦτο μὲ ἀφοπλίζει. Βλέπω ἓνα ὥρατον καὶ ὑπερήφανον παῖδα, μὲ «κασκέττον», τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Σιδηροδρόμου Ἰσως, τὸ ὅποιον τοῦ δίδει ὕψος μαθητοῦ στρατιωτικῆς σχολῆς, καὶ ἐνδυμασίαν στενὴν «μπλέ-μαρέν», ἢ ὅποια πηγαίνει θαυμασίως εἰς τὸ εὐσταλὲς ἀνάστημά του.

— Ἄν ἦτο κανένας ρυπαρὸς ρακένδυτος «κουλουρτζῆς», βεβαίως θὰ τὸν ἀπέπεμπον. Ἀλλὰ τοιοῦτος νέος, ὅστις ἴσταται ἐνώπιόν μου ὑπερήφανος, χωρὶς καὶ νὰ λαμβάνῃ τὸν κόπον νὰ μὲ πείσῃ, μειδιῶν ἄδρως καὶ ἴσως ὀλίγον εἰρωνικῶς διὰ τὴν ἀμηχανίαν μου, εἶναι ἀπλούστατα ἐπιβλητικός. Καὶ πληρώνω, (ὦ τῆς σπατάλης!) χωρὶς νὰ θέλω, 55 λεπτά δι' ἓν πορτοκάλιον.

Περίεργοι αὐτοὶ οἱ Ἀμερικανόπαιδες! καθ' ἣν ἡλικίαν ἄλλα παιδία εἶναι ἀκόμη ρυπαροὶ ἡμιάγριοι τῶν ἀγρῶν, ἢ «στραβά γαλόπουλα» τῶν πόλεων, ἐνδυόμενα ἀπὸ τὴν «μαμάν», οἱ Ἀμερικανόπαιδες εἶναι πλέον Κύριοι. Ἐκφράζονται μὲ ὕψος σεμνὸν καὶ μετρημένον, κατέχοντες τελείως τὴν γλῶσσάν των καὶ ἀποφεύγοντες πᾶσαν χυδαίαν λέξιν, κινοῦνται μὲ δεξιότητα καὶ αὐτοπεποίθησιν, καὶ φέρονται ἄδρως ὡς νὰ ἦσαν ὅχι παῖδες τῶν δρόμων, ἢ τῆς ἀγορᾶς, ἀλλὰ σπουδαῖοι Κύριοι. Ἀφ' ἐνὸς δὲ διὰ τῆς ἀξιοπρεποῦς στολῆς των καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς ἀμέλειτου συμπεριφορᾶς των κáμνουν σχεδὸν ἐντύπωσιν δοκίμων στρατιωτικῆς τινος ἢ ναυτικῆς σχολῆς καταγομένων ἐκ καλῶν οἰκογενειῶν. (Ὅτι δὲν εἶναι σπάνιον πλούσιος καὶ πολυάσχολος Ἀμερικανός, ὅταν δὲν εὐκαιρῇ μόνος του νὰ συνοδεύσῃ τὴν κυρίαν του εἰς τὸ μελόδραμα, νὰ προσκαλέσῃ ἓνα λοῦστρον διὰ «καθαλλιέρον» καὶ νὰ τοῦ ἀναθέσῃ νὰ οδηγήσῃ τὴν κυρίαν του εἰς τὸ θέατρον, νὰ τῆς κάμῃ συντροφίαν καὶ

νά τὴν περιποιηθῇ. Καὶ ὁ «λοδοστρὸς», μὲ ὅλην τὴν σοβαρότητα, θὰ προσφέρῃ μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως τὸν βραχίονά του εἰς τὴν κυρίαν του καὶ θὰ τὴν ὀδηγήσῃ ἀσφαλῶς ἐν τῇ συνωστισμῇ τῶν ἐξερχομένων θεατῶν μέχρι τῆς οἰκίας της. Ἀλλοτε πάλιν μῆτηρ, μὴ ἔχουσα καιρὸν νὰ συνοδεύῃ μόνη της τὰ τέκνα της εἰς τὸν περίπατον, ζητεῖ τηλεφωνικῶς ἓνα «λοδοστρὸν», εἰς ὃν τὰ ἐμπιστεύεται.

Ἡ τάξις τῶν μικρῶν βιοπαλαιστῶν Ἀμερικανοπαίδων μοι ἐφάνη ἀξία μνημονεύσεως, διότι, ὡς γνωστόν, ὅλοι σχεδὸν οἱ δισεκατομμυριοῦχοι Ἀμερικανοὶ ἤρχισαν τὸ στάδιόν των ὡς πλανόδιοι παῖδες. Ἐννοεῖται ὅτι εἰς τὴν χώραν τῶν «ἀπεριορίστων ἀπιθανοτήτων» ἀνεφάνησαν εἰς τινὰς πόλεις ἤδη καὶ κοράσια ἐκτελοῦντα ὑπηρεσίας ὁμοίας, ἐν πάσῃ σεμνότητι καὶ κοσμίῳ ἐνδεδυμένα.

Ὅταν κανεὶς θέλῃ νὰ στείλῃ ταχέως ἔγγραφον ἢ ἄλλο τι καὶ νὰ λάβῃ ἀπάντησιν ἀμέσως, ζητεῖ τηλεφωνικῶς παρὰ τοῦ πλησιεστέρου «γραφείου ἀγγελιαφόρων» ἓνα ἀγγελιαφόρον καὶ μετ' ὀλίγα λεπτά θὰ ἴδῃ ἐμφανιζόμενον ἐνώπιόν του παῖδα (messenger boy) ἢ παιδίσκη (messenger girl). Μόνον οἱ θεοὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων εἶχαν τοιαύτας εὐκολίας διὰ τοῦ πτεροσανδάλου Ἑρμοῦ καὶ τῆς ταχυπτέρου Φήμης, πρὸς μετάδοσιν εἰδήσεων.

Ἐπὶ τέλους ἀφοῦ διεσχίσσαμεν ἀπείρους λοφοσειράς καὶ ἀναριθμήτους μικρὰς κοιλάδας, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν στάθμὸν τοῦ προορισμοῦ μας, μικρὰν πολίχνην ἔχουσαν ἀπαραλλάκτως τὴν αὐτὴν ὄψιν ὡς τόσαι προηγούμεναι.

Ἐξερχόμεθα εἰς ἀγνωστον μέρος καὶ εὕρισκόμεθα ἐν τῇ μέσῃ χιονισμένης εὐρείας λεωφόρου εἰς τόπον ἐντελῶς ξένον. Οἱ Ἕλληνες μεταβαίνουν κατ' ἀρχὴν συνήθως εἰς πόλεις ὅπου ὑπάρχουν ἤδη ἄλλοι Ἕλληνες ἐγκατεστημένοι, βασιζόμενοι εἰς τὴν συνδρομὴν αὐτῶν πρὸς πρώτην ἐγκατάστασιν. Ἡμεῖς ὁμῶς, ἐπειδὴ γνωρίζομεν τὴν Ἀγγλικήν, «ἐξεμπαρκάραμεν» κατ' εὐθείαν εἰς νέον τόπον, ὅπου οὐδεὶς Ἕλληνα ὑπάρχει. Ἐῤῥαμεν πληροφορηθῇ ὅτι εὕρισκονται ἐκεῖ πολλὰ ἐγκαταλελειμμένα κτήματα, πωλούμενα ὑπὸ συμφέροντας ὁρῶν, καὶ τοῦτο μᾶς

προσελκυσε. Ἡ πολίχνη ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν παραλλήλων ὁδῶν, ὧν ἡ κεντρικὴ μεγάλη ὁδὸς ἔχει τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου. Ἐννοεῖται ὅτι αἱ οἰκίαι εἶναι διεσπαρμέναι ἀραιῶς ἐν τῇ μέσῃ κήπων. Διακρίνομεν μερικὰ ὠραία κτίρια, μίαν θαυμασίαν λαϊκὴν βιβλιοθήκην, ἀξιοπρεπὲς ταχυδρομεῖον, καλὸν δημοτικὸν σχολεῖον, μίαν «Ἀκαδημίαν», ἣτοι ἀνιοτέραν πρακτικὴν σχολὴν πάσης τέχνης καὶ ἐπιστήμης, διάφορα ἐμπορικὰ καταστήματα πολυτελέστατα, τὰ ὅποια ἡδύναντο νὰ στολίσουν οἶαν δῆποτε κεντρικὴν ὁδὸν μιᾶς μεγαλοπόλεως, τέσσαρας ἢ πέντε ἐκκλησίας διαφόρων θρησκευμάτων καὶ πολλὰς κομφᾶς ἰδιωτικὰς ἐπαύλεις. Τέλος καταλύομεν εἰς τὸ ἕτερον τῶν δύο ξενοδοχείων. Ὅλα αὐτὰ τὰ μεγαλεῖα τὰ εὕρομεν εἰς πόλιν 1500 μόνον κατοίκων. Ταχέως ὁμῶς ἐνόησα, ὅτι ἡ πόλις ὁλόκληρος εἶναι κυρίως μόνον τὸ διοικητικὸν ἐμπορικόν, σιδηροδρομικόν, ταχυδρομικὸν καὶ βιομηχανικόν, κέντρον εὐρείας περιφερείας, ὅπου χιλιάδες εὐπόρων γεωργῶν κατοικοῦν διεσπαρμένοι ἀνὰ τὰς ἐξοχὰς εἰς τὰς μονήρεις ἐπαύλεις των. Εἶναι δηλαδὴ πόλις, τῆς ὁποίας οἱ κυρίως πολῖται κατοικοῦν ἐκτὸς αὐτῆς εἰς τὴν ἐξοχὴν δι' ὅλου τοῦ ἔτους.

Περὶ ἔργον μοι ἐφάνη, ὅτι ἐν πλήρει ἡμέρᾳ ἔκαιαν οἱ φανοὶ τοῦ φωταερίου. Ὁ ἀρχαῖος Διογένης θὰ ἔλεγεν ἴσως, ὅτι ἡ ἄνευ σχεδὸν κατοίκων μεγαλεπήβολος πόλις ζητεῖ ἀνθρώπους ἐν πλήρει ἡμέρᾳ. Τῇ ὄντι, κἄτι παραπλήσιον συμβαίνει ἡ δημοτικὴ Ἀρχὴ τῆς πόλεως δὲν ἡμπορεῖ νὰ εὕρῃ ἀνθρώπους ν' ἀνάπτουν τοὺς φανοὺς ἐκάστην ἑσπέραν, διότι καὶ ἐδῶ, ὅπως εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἀμερικῆς, οὐδεὶς εὐκαιρεῖ, οὐδεὶς εἶναι διαθέσιμος, καὶ οὕτω τὸ ἀερίοφως καλεῖ νυχθημερὸν ἐπὶ μῆνας, ἐπὶ ἔτη. Ἴδναι ἄλλως τε εὐθηγόν, φυσικὸν φωταερίον, τὸ ὅποion ἐξέρχεται ἐκ τῆς γῆς εἰς τινὰς θέσεις, ἐκ πηγῶν φωταερίου φυσικοῦ.

Μένομεν ἐν τῇ ξενοδοχείῳ προσδοκῶντες νὰ σχετισθῶμεν πρὸς τοὺς κατοίκους καὶ βλέπομεν διὰ τῶν μεγάλων κρυσταλλίνων ὑαλοπινάκων τῶν παραθύρων ὅτι ἔξω χιονίζει, ἐνῶ εἶναι τέλη Μαρτίου. Ἀλλὰ δὲν κρυβόνομεν, διότι, ὡς γνωστόν, ἀκριβῶς εἰς τὰς ψυχροτέρας χῶρας ἔχουν τὰς τελειότερας θερμάστρας.

Ἐν τῇ ξενοδοχείῳ μας κατὰ τὰς ὥρας τοῦ φαγητοῦ δὲν ἐπι-

τρέπεται οὔτε οἶνος, οὔτε ζύθος. Ἐπικρατεῖ εἰς τινὰς ἐπαρχίας ἡ ἰδέα, ὅτι εἶναι σημεῖον κακῆς ἀνατροφῆς νὰ πίνη τις οἶνον ἢ ζύθον κατὰ τὰ γεύματα. Οὔτε εἰς τὴν αἰθουσαν, οὔτε εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ ξενοδοχείου ἐπιτρέπονται ποτά. Μόνον εἰς τὸ βάλος τοῦ κυρίου, πλησίον τοῦ κοιμητηρίου, ὑπάρχει μικρὸς ἀπόκρυφος χώρος, εἰδικὸς διὰ τοὺς προστύχους ἀνθρώπους, προστύχως ἐπιπλωμένος, μὲ χυδαίας εἰκόνας καὶ βλακώδεις ἐπιγραφάς, οἷας: «ἡ καμήλα ἀντέχει ἡμέρας χωρὶς νὰ πίνη τίποτε, ἐσεῖς θέλετε νὰ εἰσθε καμήλες;» Ἀλλοίμονον ἂν κανεῖς ἀνακαλυφθῇ μεταδίνων ἐκεῖ! Ὁ προϊστάμενός του θὰ τὸν παύσῃ, ἡ μνηστή του θὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ, ὁ πλούσιος θεὸς του θὰ τὸν ἀποκληρώσῃ καὶ ἡ κοινωνία θὰ τὸν ἀποφύγῃ, γαιοκτήμιων δὲν θὰ τοῦ ἐνοικιάσῃ γαίαν, ἡ Ἰράπεζα θὰ τοῦ κόψῃ τὰς πιστώσεις, οἱ πελάται του θὰ ἐγκαταλείψουν τὸ κατὰστημά του.

Εἰς τὰς μεγάλας πόλεις ἡ vox populi ἐμποδίζει συνήθως τὰς ἀρχὰς νὰ καταργήσουν ἐντελῶς τὸ «πίνειν», ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἡ βακχοφοδία λαμβάνει περιέργους μορφάς. Οὕτως ἐν Βοστώνῃ ἀπαγορεύεται νὰ ἔχουν παραπετάσματα εἰς τὰ παράθυρα τῶν «μπάρ». Ἡ ἀστυνομικὴ σοφία ἀπαιτεῖ νὰ ἐκτίθενται χάριν τιμωρίας εἰς τὴν δημοσίαν θέαν καὶ περιφρόνησιν οἱ διαπράττοντες ἀκατονομάστους πράξεις, οἷον τὸ πίνειν φιάλῃν ζύθου ἢ ποτήριον οἶνου!

Εἰς μίαν Πολιτείαν οἱ περὶ ἀπαγορεύσεως οἰνοπνευματωδῶν νόμοι ἦσαν τόσο ἀυστηροί, ὥστε ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον νὰ γίνῃ εἰδικὸς πρόσθετος νόμος ἐπιτρέπων τὴν χρῆσιν τοῦ οἶνου διὰ τὴν Ἀγίαν Μετάδοσιν τοῦλάχιστον.

Τὸ μόνον, τὸ ὅποῖον μοῦ ἤρρεσεν ἐν τῇ σωρῇ τῶν μεσαιωνικῶν τούτων ἀπαγορεύσεων, εἶναι μία ἀστυνομικὴ διάταξις ἀπαγορεύουσα εἰδικῶς τὴν πώλησιν πνευματωδῶν ποτῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἐκλογῶν. Τοῦτο, ὑποθέτω, συντελεῖ πολὺ εἰς τὴν νηφαλιότητα καὶ τὴν εὐσχημοσύνην τῶν κατὰ τὰς ἐκλογὰς τελουμένων — probatum est.

P. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Αὐγουστος — Δεκέμβριος

Μία ἀπὸ τὰς συνηθεστέρας τροφὰς ἡμῶν καὶ **Η ΓΙΑΟΥΡΤΗ** δλων ἐν γένει τῶν κατοίκων τῆς Ἀνατολῆς, ἡ «γιαούρτη», κανεῖς δὲν θὰ ἐφαντάζετο ποτὲ ὅτι θὰ ἐκίνει, ὡς τὴν σήμερον, εἰς τόσον βαθμὸν τὴν προσοχὴν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐπιστημόνων καὶ θὰ κατήντα νὰ θεωρῆται ὅχι μόνον ὡς ἐλαφρὰ καὶ εὐπεπτος τροφή, ἀλλὰ καὶ ὡς αὐτόχρημα φάρμακον πρὸς ἰασιν πολλῶν καὶ ἐπικινδύνων ἀσθενειῶν καὶ ὡς μέσον διὰ νὰ φθάσῃ τις εἰς γῆρας βαθὺ καὶ ἄνοσον.

Ἰς τὸ Σουλτὰν Ἰσιφλίκ, ἄσημον ἄλλως χωρίον ἐγγὺς τῆς Σηλυβρίας καὶ ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Προποντίδος κείμενον, παρασκευάζεται ἡ καλλιτέρα, ἡ λεγομένη σηλυβριατὴ γιαούρτη, ἡ τόσον προσφιλεῖς εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἰανουαρίου, τοῦ καιροῦ ἐπιτρέποντος, δλόκληρος στολίσκος πλοιαρίων ἐκκινεῖ καθ' ἐκάστην ἑσπέραν ἀπὸ τῆς Σηλυβρίας καὶ τὴν χαραυγὴν φθάνει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μεταφέρον τὴν γιαούρτην εἰς ἀπειραρίθμους τερεκέδες, οἱ ὅποιοι ἀμέσως παραδίδονται εἰς τὰ διάφορα ἐν τῇ πόλει κέντρα τῆς καταναλώσεως, διότι ἡ γιαούρτη δὲν ἀντέχει εἰς τὰς περιπετείας τοῦ ταξιδίου καὶ πρέπει νὰ καταναλωθῇ ὅσον τὸ δυνατόν γρηγορῶς. Ὡς τοιαύτη δὲ ἰδιαιτέρως προτιμᾶται ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῶν Βουλγάρων καὶ εἰς τὰς λαϊκὰς τάξεις αὐτῶν ἐπικρατεῖ ἡ γνώμη, ὅτι ἡ γιαούρτη εἶναι ὅχι μόνον καλὴ καθημερινὴ τροφή, ἀλλὰ καὶ μέσον πρὸς παράτασιν τῆς ζωῆς.

Δὲν θὰ ἦτο δὲ ἴσως παράλογον νὰ πιστεύσωμεν τοῦτο, ἀφοῦ μεταξὺ τῶν καταναλωτῶν τῆς γιαούρτης βλέπομεν ἐδῶ πολλοὺς, οἱ ὅποιοι, μολονότι διάγουν βίον ἄθλιον καὶ ἀνθυγιεινόν, ἐν τούτοις φθάνουν εἰς γῆρας βαθύ, ἐὰν δὲ πιστεύσωμεν καὶ εἰς τὰς στατιστικὰς πληροφορίας ἀνθρώπων ἀξιοπρίστων¹,

¹ Allgemeine med. Central-Zeitung. 1907 σελ. 631.

οἱ ὅποιοι μᾶς λέγουν ὅτι εἰς τὴν Βουλγαρίαν μὲ πληθυσμὸν 4 περίπου ἑκατομ. ψυχῶν ὑπάρχουν 3,000 γιαουρτοφάγοι ὑπερβαίνοντες τὴν ἡλικίαν τῶν 100 ἐτῶν, ἐν ᾧ εἰς τὴν Γερμανίαν μὲ πληθυσμὸν 61 ἑκατομμυρίων μόλις ἀριθμοῦνται 78 ἄνθρωποι ἡλικίας ἄνω τῶν 100 ἐτῶν, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ γνώμη αὕτη πιθανὸν νὰ μὴ στερεῖται πάσης ὑποστάσεως.

Ὁ τρόπος τῆς παρασκευῆς τῆς γιαούρτης εἶναι καὶ γνωστὸς καὶ εὐκολος, ἀλλὰ τὸ ὀλιγώτερον γνωστὸν, νομίζομεν, εἶναι ὅτι ἡ γιαούρτη τῶν μερῶν μας τὰς καλὰς τῆς ἰδιότητος χρεωστεῖ κυρίως εἰς τὴν ἰδικὴν τῆς μαγιάς, ἢ ὅποια μόνον εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀναπτύσσει τὰς ἰδιότητάς τῆς καὶ οὐδέποτε κατωρθώθη ἕως τώρα νὰ μεταφερθῇ εἰς τὴν Εὐρώπην ἀναλλοίωτος.

Ἐπιστημονικῶς τὴν ἐμελέτησε πρῶτος εἰς Βούλγαρος, ὁ ἰατρὸς Γρηγόριος εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Μασσὸλ ἐν Γενεύῃ, καὶ κατόπιν ἰδιαιτέρως ὁ ἐν Παρίσι εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Παστέρ διδάσκων Ῥώσος ἰατρὸς Μετσνικόφ, ὅς ἐν τῇ μεταξὺ ὁ Δυόβσκης, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1904, ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Ἱατρικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Παρισίων, ὅτι ηὐτύχησε ν' ἀπομονώσῃ καὶ νὰ καλλιεργήσῃ χωριστὰ τὴν ἀνατολικὴν μαγιάς τῆς γιαούρτης. Δὲν ἤργησαν μετὰ ταῦτα ν' ἀκολουθήσουν τὸ παράδειγμα τοῦ Μετσνικόφ καὶ ἄλλοι ἰατροί, ἰδίως μετὰ τῶν μαθητῶν του, καὶ οὕτω βαθμωδὸν ἐξήφθη τὸ ἐνδιαφέρον, ὅχι μόνον τῶν Γάλλων ἐπιστημόνων, ἀλλὰ καὶ τῶν ξένων, ἰδίᾳ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Ἑλβετῶν, διὰ τῶν μελετῶν τῶν ὁποίων καὶ νῦν καθημερινῶς ἀνακαλύπτονται καλὰ ἰδιότητες τῆς γιαούρτης κατὰ τὰς διαφόρους ἀσθενείας.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος γνωρίζομεν, ὅτι τὰ πλεονεκτήματά τῆς ἢ γιαούρτης χρεωστεῖ κυρίως εἰς τρία ἐνεργὰ συστατικά, τὰ ὅποια περιέχοντα ἐντὸς αὐτῆς ὡς βακτηρίδια.

α') Εἰς τὸν ἐπονομασθέντα βουλγαρικὸν βιάκιλλον τῆς μαγιάς (Massol), βακτηρίδιον χονδρὸν καὶ ἐπίμηκες, δυσκίνητον, ἐμφανιζόμενον κατὰ μόνους ἢ κατὰ στίχους γραμμικοῦς. Ἐὰν τὸν θέσωμεν εἰς γάλα ἀπεστερωμένον, τὸ πηγνύει ἐντὸς 12 ὥρῶν διὰ τῆς ἀναπτύξεως γαλακτικοῦ ὀξέος. Ἡ εὐνοϊκωτέρα θερμοκρασία δι' αὐτὸν εἶναι 45° K., διότι ἐκ θερμοκρασίας 50° ἀρχίζει ν' ἀδρανῇ καὶ εἰς 60° ἀποθνήσκει ἐντὸς ἡμισείας ὥρας.

β') Εἰς ἓνα διπλόκοκκον ἀναπτυσσόμενον ἐντὸς ὑγρῶν γλυκέων ἐκ θερμοκρασίας 37° K. καὶ προκαλοῦντα γαλακτικὴν ζύμωσιν.

γ') Εἰς ἓνα στρεπτόκοκκον ὑπὸ μορφὴν ἀλύσεων ἐκ κοινῶν βακτηριδίων. Ἀναπτύσσεται δὲ οὗτος εἰς σακχαρώδη διαλύματα καὶ πηγνύει τὸ γάλα εἰς 14 ὥρας διὰ τῆς ἀναπτύξεως γαλακτικοῦ ὀξέος. Ἡ καλλιτέρα θερμοκρασία δι' αὐτὸν εἶναι 45° K. ἐνῷ εἰς θερμοκρασίαν 70° K. ἀποθνήσκει ἐντὸς μιᾶς ὥρας.

Οἱ τρεῖς αὗτοι μικροργανισμοὶ παράγουν τὴν πῆξιν τοῦ γάλακτος εἰς 14 ὥρας καὶ εἰς θερμοκρασίαν 45° K. Τὸ παραγόμενον προϊόν εἶναι ἡ γιαούρτη, ἡ ἐνέργεια δὲ καὶ τῶν τριῶν ἀπεδείχθη ὡφελιμιωτάτη, ἰδίως εἰς τὰς παθήσεις τοῦ γαστρεντερικοῦ σωλήνος, ἐπειδὴ ἐξουδετερώνει τὰς τοξικὰς ἐνεργείας τῶν πλείστων παθογόνων βακτηριδίων καὶ παραλύει τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν ἐν τῇ ἐντερικῇ σωλήνῳ. Τοῦτο ἀπέδειξαν τὰ πειράματα τοῦ Δυκλῶ ἐν τῇ ἐργαστηρίῳ τοῦ Παστέρ, κατὰ τὰ ὅποια, ἐν ᾧ πρὸ τῆς χρήσεως τῆς γιαούρτης εἰς τὰ ἀποχωρήματα ὑπῆρχαν 26.000.000 βακτηριδίων εἰς ἕκαστον δεκατόγραμμον, μετὰ μηνιαίαν μόνον τακτικὴν βρῶσιν αὐτῆς εὐρέθησαν μόλις 12.000 καὶ ταῦτα ἦσαν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, βακτηρίδια τῆς γαλακτικῆς ζύμωσης.

Ἡ χρῆσις τῆς γιαούρτης ὁλονὲν ἐπεκτείνεται εἰς τὴν θεραπείαν πολλῶν νόσων καὶ ἰδίως, καθὼς ἐλέχθη ἀνωτέρω, τῶν νοσημάτων τοῦ ἐντέρου καὶ τοῦ ἥπατος, τῶν γενικῶν δυσκρασιῶν παθήσεων, καὶ πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ προώρου γήρατος, τὸ ὅποιον κατὰ τὸν Μετσνικόφ, εἶνε χρονία γαστρεντερικὴ αὐτοδηλητηρίασις.

Ἦν Χαλκηδόνι,

Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΛΛΑΣ

Ἐπερατώθη τὸ παρὰ τὸν Ἰλισὸν ἱδρυθὲν κτίριον τῆς Προτύπου Σκοπευτικῆς Σχολῆς δαπάνη τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ὁμογενοῦς κ. Παρίση Μπελλένη. Τὸ κτίριον παραδιδόμενον εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων θὰ χρησιμεύσῃ, κατὰ τὰ ὑπὸ ταύτης ἀποφασισθέντα, ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς ἀσκήσιν τῶν μαθητῶν τῶν ἐν Ἀθήναις σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, ἐξ ἄλλου δὲ πρὸς παρασκευὴν τῶν μελλόντων νὰ διδάξουν τὴν Σχολικὴν Σκοπευτικὴν εἰς τὰς ἐπαρχίας. Τὰ ἐπίσημα ἐγκαίνια τῆς Προτύπου Σκοπευτικῆς Σχολῆς θὰ τελεσθοῦν λίαν προσεχῶς. Διὰ τὴν ἀσκήσιν τῶν ἐν τῇ Σχολῇ διδασκόμενων θὰ χρησιμοποιηθοῦν, παραχωρούμενα ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς Διάδοσιν Ὠφελίμων Βιβλίων, τὰ εἰς τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Μουσεῖον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δωρηθέντα ὑπὸ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Ἀδελφῶν Βόλτων ὀπλα, φυσίγγια καὶ σκοπευτικὰ ὄργανα.

— Παρεστάθη τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου τῶν Ἀθηνῶν Ὁ Οἰδίου ἐπὶ Κολωνῶν τοῦ Σοφοκλέους κατὰ μετάφρασιν Ἀγγέλου Βλάχου.

— Κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου θὰ δημοσιεύσῃ εἰς τὴν Ἐπετηρίδα τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου ἑκάστου ἔτους ἀναγραφὴ πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ τῶν ἐν ἄλλαις χώραις ὑπὸ Ἑλλήνων συγγραφομένων ἢ ἐκδιδομένων βιβλίων καὶ διατριβῶν, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν περιεχομένων εἰς περιοδικὰ δημοσιεύματα. Ἡ σύνταξις τῆς ἀναγραφῆς ταύτης ἀνετέθη εἰς τὸν καθηγητὴν κ. Ν. Γ. Πολίτην. Ἡ Πρυτανεῖα τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἐπιθυμοῦσα ὅπως τὸ ἔργον

τοῦτο καταστῇ κατὰ τὸ δυνατόν πλήρες, παρακαλεῖ τοὺς συγγραφεῖς καὶ ἐκδότας βιβλίων καὶ περιοδικῶν συγγραμμάτων ν' ἀποστέλλωσιν ἢ αὐτὰ ταῦτα ἢ ἀκριβῆ σημείωσιν τῆς ἐπιγραφῆς, τοῦ σχήματος, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σελίδων καὶ τῆς τιμῆς αὐτῶν πρὸς τὸν καθηγητὴν κ. Ν. Γ. Πολίτην. Τὰ ἀποστέλλόμενα θὰ κατατίθενται εἴτε εἰς τὴν Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην, εἴτε εἰς τὰς βιβλιοθήκας τῶν φροντιστηρίων ἢ ἐργαστηρίων τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου.

ΑΓΓΛΙΑ

Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὁξφόρδης ἱδρύθη ἔδρα τῆς βυζαντινῆς καὶ νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας. Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τοῦτου, ἐγκαινιζομένου ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους, ἦτοι ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1908, ἀνετέθη εἰς τὸν γνωστὸν λόγιον κ. Σ. Μενάρδον, διατελοῦντα νῦν ἐπόπτην τῆς Παιδείας ἐν Κύπρῳ.

— Ὁ λόρδος Κούρζων τέως ἀντιβασιλεὺς τῶν Ἰνδιῶν, νῦν δὲ πρῶτανις τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης, ἐξεφώνησεν ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου λόγον περὶ συνόρων. Τὸ θέμα τοῦ ἡτο, ὅτι οἱ κυριώτεροι πόλεμοι τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος εἶχαν ἀφορμὴν τὰ σύνορα. Μεταξὺ ἄλλων εἶπε τὰ ἑξῆς περὶ τῶν Βρεττανικῶν κτήσεων: «Ἡ Μεγάλη Βρετανία ἔχει ἑκτασιν συνόρων ὑπερβαίνουσιν κατὰ τὸ μήκος πᾶσης ἄλλης ἐπικρατείας τὰ σύνορα. Εἰς τὴν Ἰσπανίαν Ἀμερικὴν τὴν χωρῖται ἀπὸ τῆς Ἡνωμένης Πολιτείας γραμμὴ 3,000 ἀγγλικῶν μιλίων. Εἰς τὰς Ἰνδίας συνορεύει ἐπὶ 6,000 περίπου μίλια μετὰ τῆς Περσίας, τῆς Ρωσίας, τοῦ Ἀφγανιστάν,

τοῦ Τιβέτ, τῆς Κίνας, τοῦ Σιάμ καὶ τῶν γαλλικῶν κτήσεων. Εἰς τὴν Ἀφρικὴν ὑπερβαίνουν τὰς 12,000 μιλίων τὰ σύνορά της μετὰ τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Πορτογαλλίας καὶ τοῦ Κόγκου, παρεκτὸς τῶν Ἰθαγενῶν κρατῶν ἢ φυλῶν. Ὅλα τὰ σύνορα ταῦτα ἀνάγκη νὰ ἐρρίζωνται, νὰ διαγράφωνται καὶ νὰ ὑπερασπίζωνται. Γίνεται συνήθως λόγος περὶ τῆς Μεγάλης Βρετανίας ὡς τῆς μεγαλειτέρας θαλασσίας ἀνάμειος, λησιμονεῖται ὅμως ὅτι εἶναι καὶ ἡ μεγαλειτέρα ἐπίγειος δύναμις τῆς Οἰκουμένης».

— Πρὸ δεκαοκτῶ περίπου μηνῶν ἱδρύθη ἐν Ἀγγλίᾳ ἐταιρεία σκοπὸν ἔχουσα τὴν εἰς τὰς ἀποικίας τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν πτωχῶν Ἀγγλοπαίδων, καὶ ἰδίως τὴν γεωργικὴν μόρφωσιν τῶν εἰς ἀγροκήπια, ὅπου ὑπὸ δροῦς ὑγιεινοῦς θὰ μανθάνουν νὰ ἐργάζωνται καὶ νὰ γίνωνν πολῖται χρηστοί, χρήσιμοι, σεβόμενοι ἑαυτοὺς καὶ παρεσκευασμένοι ἐπαρκῶς διὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ βίου. Ὡς πρώτη δοκιμὴ ἡγοράσθη εἰς Νέαν Βρουμβίκεν τοῦ Καναδᾶ ἀγρός ἐδρύχωρος, ὅπου ἐστεγάσθησαν εἴκοσι παῖδες ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φύλων, τρεῖς ἐπιμεληταὶ ἢ διδάσκαλοι, δύο διδασκάλισσαι καὶ μία νοσοκόμος. Αἱ δύο διδασκάλισσαι διδάσκουσιν εἰς τὴν κοράσια νὰ μαγειρεύουν, νὰ πλύνουν καὶ τὴν οἰκιακὴν ἐν γένει οἰκονομίαν. Εἰς ἀπόστασιν τινα ἀπὸ τοῦ ἀγροκήπιου ὑπάρχει δημοτικὴ σχολή. Ἐν ὀνόματι τῆς ἐταιρείας ἔγινεν ἐκκλησίαις πρὸς εἴρεσιν χρημάτων διὰ νὰ δοθῇ μεγαλειτέρα ἑκτασις εἰς τὴν ἐπιχείρησιν. Ἐν εἰσπραχθῶν πέντε χιλιάδες ἀγγλικά λίρα, ἡ ἐταιρεία θὰ δυνάμει ν' ἀγοράσῃ γαίαν καταλλήλως εἰς διαφόρους ἄλλας ἀποικίας.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ

Ἐδημοσιεύθη τὸ πρόγραμμα τοῦ δευτέρου διεθνoῦς Ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου, τὸ ὅποion θὰ συνέλθῃ τὸ 1909 εἰς Κόπρον. Τὸ πρόγραμμα ἀνα-

γράφει τὰ ἑξῆς πρὸς συζήτησιν θέματα: 1) Προκλασσικὴ Ἀρχαιολογία, 2) Κλασσικὴ Ἀρχαιολογία, 3) Παπυρολογία, 4) Θρησκευτικὴ Ἀρχαιολογία, 5) Νομισματικὴ καὶ Γεωγραφία, 6) Βυζαντινὴ Ἀρχαιολογία.

ΑΜΕΡΙΚΗ

Τὸ μεγαλειτέρον τεχνητὸν φῶς τοῦ κόσμου πρόκειται νὰ ἀναρτηθῇ προσεχῶς ὑπεράνω τοῦ νέου σταθμοῦ τῆς Λακαθάννας εἰς Νέαν Γερσέην τῆς Β. Ἀμερικῆς. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς φωτεινῆς σφαίρας, ἡ ὅποια ἔχει διάμετρον δύο μέτρων θὰ τοποθετηθοῦν 49 ἡλεκτρικαὶ λυχνίαι, ἔχουσαι δυνάμιν 81 αἰσθῶν ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἑκατομμυρίου κηρίων.

— Ἡ δημοσία βιβλιοθήκη τῶν τυφλῶν εἰς Νέαν Ὑόρκην κατήρτισε πλήρη κατάλογον τῶν βιβλίων, 88 αἰσθῶν περιλαμβάnei, βιβλίων τυπωμένων διὰ προσεχόντων σημείων καὶ προωρισμένων νὰ ἀναγινώσκωνται ἀπὸ τοῦς τυφλοῦς διὰ τῆς ἀφῆς. Καὶ ὁ κατάλογος τούτων, ἀποτελούμενος ἐκ 3,000 δελτίων, εἶναι προσιτός εἰς τοὺς τυφλοῦς, οἱ ὅποιοι ψηλαφούντες τὰ διάφορα δελτία θύνανται νὰ εἴρουν τὸ ζητούμενον βιβλίον μετὰ ταχύτητα καὶ οἱ βλέποντες.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ὁ νέος Πρῶτος ὑπουργός τῆς Παιδείας Dr. Hollo διέταξε τὴν εἰσαγωγὴν σωματικῶν ἀσκήσεων εἰς τὰ σχολεῖα κατὰ τὰς ἡμέρας, καὶ ὅς δὲν ὑπάρχει μάθημα Γυμναστικῆς. Ἡ διάρκεια τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων ὁρίσθη δεκάλετος, κατόπιν διαλείματος, κατὰ προτίμησιν ἐν ὑπαίθρῳ.

— Εἰς τὴν βαρλοναίαν ἐφημερίδα Vossische Zeitung ἐδημοσιεύθη μακρὰ ἐπιφυλλίς ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Der Kampf um die Venus von Milo, ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐν τῇ Μελέτῃ δημοσιευθεῖσαν ἱστορικὴν πραγματείαν τοῦ μακαρίτου Ἀντωνίου Μετλαράκη.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ

ΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἀγγλικά :

Albany Review (Λονδίνον, Νοέμβριος).—Ὁ L. Dickinson καταπολεμῇ ὡς πρόληψιν τὴν γνώμην τῶν φρονούντων ὅτι ὁ πόλεμος δὲν θὰ ἐκλείψῃ ποτέ, καὶ υποστηρίζει ὅτι πρὸς ἀσκήσιν τοῦ ἥρωϊσμοῦ, πλὴν τῶν πεδίων τῆς σφαγῆς, ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἐπίσης εὐγενῆ πεδία.

Edinburgh Review (Ἐδιμβούργον, Οκτώβριος).—Ὁ Σιδηρόδρομος τῆς Βαυαρίας δὲν τρομάζει τὸν ἀνώνυμον ἀρθογράφον, ὅσον ἄλλους Ἀγγλους, τὸνναντίον τὸν κρίνει εὐμενῶς καὶ φρονεῖ ὅτι ἡ Γερμανία διὰ τοῦτου ἐπιδιώκει, ὅτι ἡ Ἀγγλία εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἡ Γαλλία εἰς τὴν Τύνιδα.

Nineteenth Century (Λονδίνον, Νοέμβριος).—Ὁ A. Carnegie ζητεῖ ῥιζικὴν κοινοβουλευτικὴν μεταρρύθμισιν διὰ τῆς καταργήσεως τῆς ἐτέρας τῶν ἀγγλικῶν βουλῶν. Φρονεῖ ὅτι μία μόνη βουλή ἀρκεῖ, συγκεντροῦσα πᾶσαν τὴν δύναμιν καὶ πᾶσαν τὴν εὐθύνην τῶν πράξεών της. —Ψεῖται τὴν ἀγαθοεργίαν, ὡς ἐφαρμόζεται εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἡ E. Sellers καὶ ἐξάγει ὡς πρὸς τοῦτο τὴν μικρὰν Δανίαν, ὅπου ὁ ἀποβλήτης καὶ ὁ γέρον εἶναι βέβαιοι ὅτι δὲν θ' ἀποθάνουν τῆς πείνης, ἐνθ' ἄλλαχού καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐπίσης, μόνον καταφύγιον ἔχουν τὴν ἐπαιτείαν.

Ἀμερικανικά :

Review of Reviews (N. Ὀρκη, Νοέμβριος).—Ὁ O. Nelson προλέγει τὴν πλήρη καταστροφὴν τῶν ἀμερικανικῶν δασῶν, ἐν τῆς χρήσεως τοῦ ξύλου εἰς τὴν κατασκευὴν χάρτου. Ἐάν ἐξακολουθήσῃ ἡ καταπληκτικὴ κατανάλωσις, ἰδίως τοῦ χάρτου τῶν ἐφημερίδων, ἐντὸς 25 ἐτῶν δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον οὔτε ἐν δένδρον εἰς

τάς Ἠνωμένας Πολιτείας. Ὡς παράδειγμα ἀναφέρει, ὅτι μία μόνη ἐφημερίδα τῆς N. Ὀρκης, ἐκδιδομένη εἰς 80 σελίδας καὶ ἑκάστην, χρειάζεται 9.779 δένδρα ὕψους 20 μέτρων διὰ τὸν χάρτην της.

The Pedagogical Seminary (Worcester, Ἰούλιος).—Ὁ H. Brittain δημοσιεύει μελέτην περὶ φαντασίας, ἐπὶ τῇ βάσει πειραματικῆς ἐρεῖνης του. Ἡ πειραματικὴ αὕτη ἐρευνα ἐγένετο ὡς ἐξῆς : Ἐπρόβαλε 19 ἐρωτήματα πρὸς 19 μαθητὰς ἡλικίας ποικιλοῦσης ἀπὸ τοῦ 13-20οῦ ἔτους, καὶ τὰ αὐτὰ ἐρωτήματα εἰς 21 μαθητρίδας τῆς αὐτῆς ἡλικίας. Τὰ παιδιά ὅλα εἶχαν ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς καὶ γονεῖς καὶ μόνον δύο ἀδελφοὶ ἐστεροῦντο γονέων, ἀνατραφεῖσαι ὑπὸ θεῶν. Τὰ προφορικῶς προταθέντα ἐρωτήματα ἀνεφέροντο εἰς τὸ ἰδανικόν, τοὺς διὰ τῆς φαντασίας πόθους, καὶ ἦσαν : «Τί ἐπιθυμῶντες νὰ σπουδάσῃς; Προσέκοψες εἰς τάξιν τινά; Εἰς ποίαν ἀκριβῶς ἡλικίαν; Ἐγραφές ποτε στίχους; Εἰς ποίαν ἡλικίαν; Μεταξὺ τοῦ 6ου καὶ 12ου ἔτους τῆς ἡλικίας σου ἠγάπησες τοὺς μύθους; Ἐώρα τοὺς ἀγαπᾷς;» κτλ. Ἐκ τῶν δοθείσων εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα ἀπαντήσεων ὁ Brittain συνάγει θαυμασία συμπεράσματα, καθορίζων μετὰ μαθηματικῆς ἀκρίβειας τὴν ποσότητα τοῦ ἰδανικοῦ, τὸ ὅποιον ἐκάτερον τῶν φύλων τρέφει διὰ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα. Ἐπὶ παραδείγματι : τὰ ἄρρενα διμελοῦντα περὶ χρήματος ἀναφέρονται εἰς ὠρισμένον χρηματικὸν ποσὸν καὶ μικρόν, ἐν ᾧ τὰ θῆλαια ἀναφέρονται εἰς μέγα ποσὸν καὶ συνήθως ἀόριστον, ἐξ οὗ συμπεραίνεται ὅτι τὰ ἄρρενα εἶναι μάλλον πρακτικὰ ἢ τὰ κοράσια. Ἡ ἐργασία αὕτη ἰδὲ ὠφέλησεν πολὺ εἰς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἀναλυτικῶν προγραμμαμάτων τῶν σχολείων, ὡς καθορίζουσα τί δέον νὰ

διδάσκειται εἰς ἐκάτερον τῶν φύλων συμφώνως πρὸς τὸ ἰδανικόν αὐτῶν. —Ὁ F. E. Smith διὰ νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ἀνάγνωσιν τὴν γινομένην προαιρετικῶς ὑπὸ τῶν μαθητῶν, ἀσχέτως πρὸς τὰ ὑποχρεωτικὰ εἰς αὐτοὺς μαθήματα, θέτει τὰς ἐξῆς βάσεις : Πόσον δύνανται οἱ μαθηταὶ τῶν ἀνωτέρων τάξεων τῶν σχολείων νὰ ἀναγινώσκουσιν ἐκουσίως; Ὑπάρχει σχέση μεταξὺ τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς προαιρετικῆς ἀναγνώσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ὑποχρεωτικῆς εἰς τὰ σχολεῖα ἀναγνώσεως ὑπὸ τῶν αὐτῶν μαθητῶν; Μέχρι τίνας σημείου αἱ σχολικαὶ βιβλιοθήκαι εἶναι σπουδαῖαι παράγοντες εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς συνήθειας τοῦ ἀναγινώσκειν; Πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ θέματος τοῦ δ. κ. Smith ὑπέβαλεν εἰς 915 μαθητὰς καὶ 1,284 μαθητρίδας τῶν Σχολείων τῆς Ἰωνν τὰ ἐξῆς τρία ἐρωτήματα : 1) Πόσα περιποῦ βιβλία ἐξέλεξας μόνος σου νὰ ἀναγνώσῃς μέχρι τοῦ τελευταίου Σεπτεμβρίου; (ὅχι τὰ βιβλία τοῦ σχολείου). 2) Ἀναγινώσκεις ἐφημερίδας; 3) Ποῖα περιοδικὰ ἀναγινώσκεις; Αἱ ληφθεῖσαι ἐγγραφὴ ἀπαντήσεις τῶν μαθητῶν ἐκατέρου τῶν φύλων βοῶσιν ὅτι ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐκουσίως ἀναγινώσκονται τὰ γεγραμμένα. Ἦν συμπεράσματι ἐπιλέγει «τὸ νὰ εἴπωμεν εἰς τὸ παιδίον νὰ ἀναγνώσῃ ὠρισμένον βιβλίον, συνήθως ἀγαπᾷ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀναγνώσεως τοῦ βιβλίου, ἔστιν καὶ ἐν τοῦτο εἶναι τὸ ἀπολαυστικώτατον». —Ὁ L. Anderson διεκτραχηλὸν τὴν κατὰστασιν τῶν μεταπολεμικῶν σχολείων, τῶν ὁποίων κύριον ἔργον ἦτο ἡ σπουδὴ τῆς Λατινικῆς γλώσσης καὶ τῶν ἐπὶ ταύτῃ λεγόμενων ἐλευθερίων τεχνῶν, ἀνακονίζει βλεπὼν ὅτι σήμερον εἰς ὅλον τὸν πολιτισμένον κόσμον, τοῦλάχιστον τὰ Σχολεῖα τοῦ Λαοῦ, τὰ Δημοτικά, παρασκευάζουν τὸν ἀνθρώπον διὰ τὴν ἐν τῇ βίᾳ εὐδαιμονίαν.

Γαλλικά :

Revue Pédagogique (Παρίσις, 15 Ὀκτωβρίου).—Ὁ J. Andrieux καὶ ὁ H. Lagarde διὰ τὸν M. Pellissier.

Ἐκ τῆς πραγματικῆς ταύτης μανθάνομεν ὅτι ὁ μέγας Δανὸς μυθογράφος εἶχε συμπληρώσῃ τὸ 30ὸν ἔτος, ὅταν ἔγραφε τὰ πρῶτα παραμύθια πρὸς τοῦτου εἶχε γράψῃ λυρικά ποιήματα, σατύρας, δραματικὰ δοκίμια καὶ ἐν μυθιστόρημα «Ὁ Αὐτοσχεδιαστής». Ἡ ἐκδοσις τῶν πρώτων παραμυθίων του (1835) παρήλθε σχεδὸν ἀπαρατήρητος, ἐκρίθησαν δὲ ταῦτα διασκεδαστικὰ μόνον, ὅχι ὅμως καὶ κατάλληλα διὰ τὴν παιδικὴν μόρφωσιν. Ὁ πρῶτος θαυμαστής των ἦτο ὁ μέγας φυσικός Oersted, ὁ ὅποιος καὶ ἐνίσχυσε τὸν Ἀνδρῆσον εἰς τὴν συγγραφὴν καὶ ἄλλων ὁμοίων. Ὡς τὸς ἀπὸ τοῦ 1836 μέχρι τοῦ 1846 ἐξέδωκεν ἕξ ἀκόμη συλλογὰς παραμυθίων, τῶν ὁποίων ἡ ὑποδοχὴ ἦτο ἐπίσης μετρίαι. Ἀλλ' ἐκτοτε ἤρχισεν ἡ πλήρης δόξης περίοδος τῆς ζωῆς του, ἥτις διήρκεσε μέχρι τοῦ θανάτου (1875). Ὡς γνωστόν, Παραμύθια τοῦ Ἀνδρῆσον κατ' ἐκλογὴν ἔχουν μεταφρασθῇ ἐλληνιστὶ ὑπὸ Δ. Βικέλα καὶ ἐξεδοθήσαν εἰς τὴν σειρὰν τῆς «Παιδικῆς Βιβλιοθήκης» τοῦ Συλλόγου πρὸς Διάδοσιν Ὠφελίμων Βιβλίων. —(15 Νοεμβρίου) Μελέτη περὶ τοῦ ἐσχάτως ἀποθανόντος Γάλλου ποιητοῦ *Sully Prudhomme* ὑπὸ P. Hanka. Ἐξάγει ἰδίως τὴν ἀγάπην του πρὸς τὰ παιδιά καὶ θεωρεῖ πολλὰ τῶν ποιημάτων του ὡς ἐξόχως παιδαγωγικά. —Μακρὰ ἐκθεσις περὶ τοῦ ἐν Λονδίνῳ διεθνoῦς Συνεδρίου Σχολικῆς Ὑγιεινῆς τοῦ συνελευθέντος κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος, ὑπὸ C. Chabot. Πολλὰ τῶν συζητηθέντων θεμάτων ἐνδιαφέρουν ἰδιαζόντως τὴν ἐλληνικὴν ἐκπαιδεύσιν, ὡς ἡ ἱατρικὴ ἐπιβλεψὶς τῶν σχολείων, ἡ ὑγιεινὴ τοῦ διδασκαλικοῦ προσώπου, ἡ διδασκαλία τῆς ὑγιεινῆς εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς μαθητὰς, ἡ σωματικὴ ἀγωγή, τὰ σχολικὰ κτίρια καὶ τὰ διδασκαλικά σκεύη. Ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς σωματικῆς ἀγωγῆς συζήτησις διεξήχθη μεταξὺ τῶν ὁπαδῶν τῆς γυμναστικῆς καὶ τῶν προτιμούντων ταύτης τὰς ὑπαιθρὺς παιδείας. Ἀλλ' ἐπὶ τῇ ὡς μέσον συμβιβασμοῦ ἡ καθιέρωσις τοῦ Σουηδικoῦ συστήματος, τοῦ ὁποῦ ἄλλως ἐπεδειχθήσαν τὰ

Θαυμάσια ἀποτελέσματα διὰ φωτογραφίων, εικόνων, στατιστικῶν πινάκων κλπ. — Ὁ Α. Vannier διὰ μακρῆς πραγματείας πειράται ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἐκ τῆς γλώσσης μαρτυροῦνται τὸ πνεῦμα καὶ τὰ ἦθη ἐνὸς ἔθνους.

Revue Générale des Sciences (Παρίσι, 13 Νοεμβρίου). — Ἐτησίαι ἐπιθεώρησις τῆς Γεωλογίας ὑπὸ J. Revil. — (30 Νοεμβρίου) Ἀνέκδοτος γεωμετρικὴ πραγματεία τοῦ Ἀρχιμήδους, κατὰ μετάφρασιν τοῦ Th. Reinach μετὰ προεισαγωγῆς ὑπὸ P. Painlevé. Τὸ κείμενον τῆς πραγματείας ταύτης ἀνευρέθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ὁμογενοῦς λογίου Παπαδοπούλου Κεραμέως κατὰ τὸ 1899 προσερχόμενον ἐκ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ μονῆς τοῦ Ἀγίου Σάββα. Ἐκ τῶν δημοσιευθεισῶν ὑπ' αὐτοῦ περικοπῶν λαβὼν ἀφορμὴν ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κοπεγχάγης Heiberg, ἐκδότης τῶν ἔργων τοῦ Ἀρχιμήδους, μετέβη εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου εἶχον ἤδη μεταφέρει τὸ πολύτιμον χειρόγραφον, κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1906, καὶ ἐπέδωκεν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ. Ἐδεδωκέναι ὅτι εἶναι τὸ πληρέστατον ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν χειρογράφων τοῦ μεγάλου μαθηματικοῦ καὶ ἀληθῶς πολυτιμώτατον, περιέχει δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀγνωστα ἔτι συγγράμματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ «Ἐφεοδος» ἥτοι πραγματεία περὶ τῆς μεθόδου. Ταύτην ἐδημοσίευσαν ἐν πρωτοτύπῳ εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦ Βερολίνου Hermes, μετέφρασαν δὲ ταυτοχρόνως ὁ Th. Reinach γαλλιστὶ καὶ ὁ H. G. Zeuthen γερμανιστὶ εἰς τὴν Bibliotheka Mathematica τοῦ Teubner (27 Ἰουνίου 1907). Τὸ ἀρχαῖον κείμενον ἐλόκληρον θά ἐκδοθῇ προσεχῶς ὑπὸ τοῦ Heiberg. — Ἄλλαν ἐπαινετικὴν βιβλιογραφίαν διὰ τὸν Δ' τόμον τῶν Χρονικῶν τοῦ Ἀστεροσκοπείου Ἀθηνῶν δημοσιεύει ὁ Α. Lebeuf. «Ὁ τόμος οὗτος, λέγει, ἀποτελούμενος ἐξ 600 σελίδων περίπου, εἶναι προϊόν σημαντικῆς ἐργασίας καὶ περιποιεῖ μεγάλαν τιμὴν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν δόξαν τοῦ Ἀστεροσκοπείου

Ἀθηνῶν καὶ τοῦ διευθυντοῦ του κ. Δ. Αἰγινήτου.» Ὅλοι οἱ φίλοι τῆς Ἐπιστήμης θά εἶναι πρὸς αὐτὸν εὐγνώμονες, διότι ἐδημιούργησε σταθμὸν παρατηρήσεων γεωφυσικῶν ἀμυλλώμενον πρὸς τοὺς ἀρίστους.

La Science au XXe Siècle (Παρίσι, 15 Νοεμβρίου). — Ἡ ἀναδόσσις ἐνὸς τόπου ὑπὸ L. de Nussac. — Τὸ ἔργον τοῦ Βερτελῶ ὑπὸ Dr R. Moog. Διὰ νὰ λάβῃ τις ἰδέαν γενικὴν περὶ τῆς τεραστίας ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τοῦ Βερτελῶ, ἀρκεῖ νὰ μάθῃ καὶ μόνον τὸν ἀριθμὸν τῶν συγγραμμάτων τοῦ εἰς δεκαπέντε ἀνέρχονται τὰ μεγάλα συγγράμματα του καὶ εἰς χιλιάς διακοσίας αἱ μικραὶ πραγματείαι καὶ ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις του. — Οἱ ἐργατικὸὶ κῆποι ὑπὸ E. Lynch. Πρόκειται περὶ τῆς δημιουργίας μικρῶν κήπων διὰ τὰς οἰκογενείας τῶν ἐργατῶν, ἰδίως ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν μεγάλα ὀρυχεῖα καὶ μεταλλεῖα, οἱ δὲ ἐργάται διέρχονται τὸ πλεῖστον τῆς ζωῆς αὐτῶν εἰς τὰ ἀνήλια βόθρη τῆς γῆς.

Après l'École (Παρίσι, 20 Νοεμβρίου). — Ἄλλαν ἐνδιαφέροντα τὰ περιεχόμενα τοῦ περιοδικοῦ τούτου, ἀρίστου διὰ διδασκάλους, διὰ σχολεῖα καὶ δι' οἰκογενείας. Ἰδίως ὅπου ὑπάρχει προβολὴς φωτεινῶν εἰκόνων τὸ περιοδικὸν τοῦτο εἶναι χρησιμώτατον διὰ τὰς μετὰ προβολῶν διαλέξεις του καὶ τὰς ἐπὶ διαφανοῦς χάρτου εἰκόνας του χρησιμοποιούμενας εἰς οἰονδήποτε προβολέα. Τὸ τεύχος τοῦτο περιέχει διάλεξιν περὶ τοῦ ἔτους μετὰ 12 προβολῶν. — (5 Δεκεμβρίου) Ὁ ἀνθρώπος κτίσις τοῦ αὐτοῦ, διάλεξις μετὰ 12 προβολῶν ὑπὸ Ch. Grimont καὶ ἄλλα ποικίλα. Ἐκδίδονται 18 τεύχη τὸ ἔτος. Ἐτησίαι συνδρομὴ διὰ τὴν Ἑλλάδα φρ. 8].

Le Volume (Παρίσι, 16 Νοεμβρίου). — Ἡ Ἀριθμητικὴ τῶν ἀγρίων φυλῶν καὶ τῶν ζώων κατὰ τὸν B. Marillier εἶναι ἐξ ἴσου στοιχειώδης καὶ ὁμοιάζει πολὺ. Οἱ Παταγόνες μετροῦν μέχρι τοῦ 2 καὶ ἐπαναλαμβάνουν τὴν ἀριθμῆσιν ἄλλαι φυλαὶ δὲν ἔχουν εἰς τὰς γλώσσας τῶν ἀριθμὸν μεγαλειώτερον τοῦ 4. Ὡς πρὸς τὰ ζῆα, ὑπάρχουν πειραματικαὶ ἀποδεί-

ξεις ἐπὶ τῶν σκύλων, ὅτι δύνανται νὰ μετρήσουν μέχρι τοῦ 10, καὶ ἐπὶ τῶν ἵππων ὅτι μετροῦν τὰς 7 ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, διότι γνωρίζουν ὅτι ἡ Κυριακὴ εἶναι ἡμέρα ἀργίας καὶ κοιμῶνται ἀμέριμνοι τὴν νύκτα τοῦ Σαββάτου. — Ἀέων Τολστήη, τὸ πρῶτον μέρος μελέτης περὶ τοῦ μεγάλου Ῥώσου συγγραφέως ὑπὸ P. van Tieghem. — (23 Νοεμβρίου) Τέλος τῆς περὶ Τολστήη μελέτης.

Revue Générale de l'Enseignement des Sourds-muets (Παρίσι, Ὀκτώβριος). — Ὁ C. Arnaud πραγματεύεται περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν κωφολάλων. Ἡ πρώτη σχολὴ πρὸς ἐκπαιδεύσιν τῶν κωφολάλων ἱδρύθη εἰς Παρίσιον κατὰ τὸ 1760. Σήμερον λειτουργοῦν εἰς ὅλον τὸν πολιτισμένον κόσμον 470 τοιαῦται σχολαί. Δυνάμεθα νὰ προσέσωμεν ὅτι καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα πρόκειται νὰ ἱδρυθῇ νῦν σχολὴ κωφολάλων διὰ δωρεὰς τοῦ κ. X. Σπηλιοπούλου, ἐδημοσιεύθη δὲ καὶ B. Διάγραμμα ἐγκρίνον τὸν κανονισμόν αὐτῆς. — Ἐκθέσεις περὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ Διεθνoῦς Συνεδρίου τῶν Κωφολάλων ἐν Ἰδιμβούργῳ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1907 ὑπὸ Ad. Bélauger.

Éducation physique (Παρίσι, 30 Νοεμβρίου). — Περὶ χορευτικῶν ὑπὸ E. Guitté, ἥτοι περὶ τοῦ τρόπου διὰ τοῦ ὁποῦ διδάσκονται αἱ χορευτικαὶ τῶν θεάτρων καὶ ἰδίως τοῦ Παρισίου Μελοδράματος.

L'Enfant (Παρίσι, 15 Νοεμβρίου). — Ἐξαιρετικὸν περιοδικὸν διὰ τοὺς διδασκόντας καὶ διὰ τοὺς ἔχοντας τέκνα. Τὸ τεύχος τοῦτο περιέχει ἐπιστολὴν τοῦ A. Binet περὶ ἀνατροπῆς τῶν ἀνωμαλῶν κινήσεων παιδίων. — Ἀξιοπρόσφορος πραγματεία τοῦ A. de Gouffet: εἰσία διὰ τὸν μαθητὴν. Ἐξάγει τὴν ἀνάγκην τῆς ἱδρύσεως ἀσύλων, ὅπου νὰ διέρχονται τὰς ὥρας τῶν μετὰ τὸ σχολεῖον οἱ μαθηταί, ὅσων αἱ γονεῖς ἐργάζονται ἐκτὸς τοῦ οἴκου καὶ ἐπομένως στεροῦνται τῶν περιθάλψεων τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας.

Correspondant (Παρίσι, 10 Νοεμβρίου). — Ἱστορικὴ μελέτη περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἑλληνικῆς Ὀμοσπον-

δίας ὑπὸ Landosle. Ὁ γράφων προσπαθεῖ νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὴν ἀκριβῆ ἱστορίαν ἀπὸ τῶν λαϊκῶν παραδόσεων, ἀποδεικνύει δὲ ὅτι πολλὰ ἀκόμη πλάναι ἐπικρατοῦν ἐν σχέσει πρὸς πλεῖστα συμβάντα. — Ὁ D. Bellet ὑποδεικνύει τί δυνάμεθα ν' ἀναμένωμεν ἐκ τῆς κυριαρχίας τοῦ αὐτοκινήτου.

Grande Revue (Παρίσι, 10 Νοεμβρίου). — Ἀρθρον τοῦ Βέλγου βουλευτοῦ G. Lorand περὶ τοῦ Κόγκου. Ἐξετάζει κατὰ πόσον συμφέρουν εἰς τὸ Βέλγιον αἱ κτήσεις τῆς Ἀφρικῆς, φρονεῖ δὲ ὅτι ἡ κοινὴ γνώμη εἶναι μᾶλλον ἐναντίον τοῦτων, ἐνθ' ὑπέρμαχοι ἀναφέρονται οἱ περὶ τὸν βασιλέα. — Ἡ Γυλλογερμανικαὶ σχέσεις πρὸ καὶ κατόπιν τῆς συνδιασκέψεως τῆς Ἀλγεσίρας ἐπασχολοῦν τὸν A. de Rounevillle, ὅστις ἀπονέμει ἔπαινον εἰς τὴν εὐκρίνειαν τοῦ πρίγκιπος Φραγκίσκου Ἀριμπεργ, μεγάλως ἐπιδράσαντος ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος κατὰ τὰς λίαν ἀνωμάλους ἐκεῖνας ἡμέρας, πρὸς τὸ συμφέρον ἀμφοτέρων τῶν Κρατῶν. — (25 Νοεμβρίου) Ὁ βίος τῶν στρατιωτῶν εἰς τὴν Γαλλίαν δὲν εἶναι ζηλευτὸς κατὰ τὸν βουλευτὴν Ch. Humbert, περιγράφοντα τὴν ἀθλιότητα πολλῶν στρατῶνων καὶ τὴν παρημελημένην διαίταν τῶν ἀνδρῶν. — (10 Δεκεμβρίου) Τέλος τοῦ ἀρθρου τοῦ Humbert. — Τὸ Ἀλκεδορικὸν πρὸβλημα, τελευταῖον μέρος τῆς πράγματεας τοῦ M. Paillards. Τὸ συμπέρασμα τοῦ εἶναι ὅτι τὸ Μακεδονικὸν πρόβλημα δὲν δύναται νὰ λυθῇ διὰ τῆς ἀναπλάσεως τῆς τουρκικῆς διοικήσεως. Εἶναι τόσον περιπλοκόν, ὥς ἐκ τῶν παντοειδῶν συμφερόντων, ἅτινα ἐκπροσωπεῖ, ὥστε ἀποτελεῖ ἀληθινὸν γόρδιον δεσμόν. «Τίς θά τὸν κόψῃ;» ἐρωτᾷ.

Nouvelle Revue (Παρίσι, 15 Νοεμβρίου). — Ἄλλαν ἐνδιαφέρον ἡμᾶς δημοσίημα τοῦ J. M. Bonniell περὶ τῆς ἐργασίας εἰς τὸν βυθὸν τῶν ὑδάτων καὶ τῶν κινδύνων, εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι ἐκτεθειμένοι οἱ διὰ σκαφάνδρων ἐργαζόμενοι σπογγαλιεῖς, οἱ θεμελιωταὶ γεφυρῶν κλπ. [Τὴν διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ τού-

του, τὸ ὅποσον ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως του διαπνέεται ὑπὸ φιλελληνικῶν αἰσθημάτων, ἀνέλαθεν ἡδὴ ὁ ἔγκριτος λόγιος καὶ "Ἑλλην τὴν καταγωγὴν κ. Ἐμ. Ροδοκανάκης].

Revue des Deux Mondes (Παρίσιοι, 15 Νοεμβρίου).—Συνέχεια καὶ τέλος τῶν "Ἐπιστολῶν τῆς Βασιλείας Βικτωρίας. Ἡ τελευταία φέρει χρονολογίαν 20 Δεκεμβρίου 1861 καὶ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν βασιλέα τοῦ Βαλγίου· ἐγράφη ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλξέρτου καὶ ἐκφράζει τὴν βαθυτάτην ὀδύνην τῆς Βικτωρίας. — Ἀρθρον τοῦ R. Pinon "Ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν Μεγάλων Δυνάμεων ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ. Οἱ μεγαλείτεροι προμηθευταὶ τῆς Τουρκίας κατὰ τὸ 1905 ἦσαν: Ἡ Ἀγγλία 200 ἑκατομμύρια φράγκων, παρκατὸς τῶν ἐκ τῶν ἀποικιῶν τῆς εἰσαχθέντων, ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Γερμανία ἀνὰ 100 ἑκατομμύρια ἑκάστη, ἡ Ἰταλία 70, ἡ Γαλλία 50.

Revue de Paris (Παρίσιοι, 15 Νοεμβρίου). — Ὁ V. Bernard προσδοκᾷ ἀγαθὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς εἰς Ἀγγλίαν μεταβάσεως τοῦ Γουλιέλμου Β'. Μελέτη τοῦ XX περὶ ναυτικῆς μεταρρυθμίσεως, ἰδιαζόντως ἐνδιαφέρουσα καὶ τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὅποσαν ἐπασχολεῖ τὸ ζήτημα τῆς ναυτικῆς ὁργανώσεως.

Journal des Economistes (Παρίσιοι, 15 Νοεμβρίου) Ἡ ἀγροτική οἰκονομία ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ F. Bytger. Κατὰ τὸν ἀρθρογράφον ἡ γεωργία μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον διατελεῖ εἰς παρακμὴν ἐκεῖ, πράγματι ὁμως ἡλλαξέ μορφήν, τραπέσια εἰς νέα εἶδη καλλιεργείας, ἰδίως δὲ ἐπιβοηθοῦσα τὴν κτηνοτροφίαν.

Revue (Παρίσιοι, 1 Δεκεμβρίου). — Δίαν ἐνδιαφέρουσαι λεπτομέρειαι περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τοῦ Τσάρου ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος S. R. C. Κατὰ τὸν γράφοντα, ἡ μαγειρικὴ τῆς ῥωσικῆς αὐλῆς, ὡς ἐκ τῶν καταχρήσεων τῶν τροφοδοτῶν, εἶναι ἐκ τῶν χειροτέρων τοῦ κόσμου. Ἀναφέρει καὶ πλεῖστα ἀνέκδοτα μαρτυροῦντα κλοπὰς καὶ καταχρήσεις τῆς περὶ τὸν Τσάρου ὑπηρεσίας. — Ἡ γυναι-

κεῖα φιλαρέσκεια, κατὰ τὴν Ραολά Lombrroso, συντελεῖ εἰς τὸ νὰ καθίστῃ τὸν σύγχρονον κοινωνικὸν βίον μᾶλλον εὐχάριστον, ἐπομένως πρέπει νὰ κρίνεται μετ' ἐπισκελίας. — Ἰνῶμαι ἐξεχόντων λογίων ὑπὲρ καὶ κατὰ τῶν βραβείων τῶν ἀπονεμομένων εἰς λογοτεχνικά ἔργα. Ὑπὲρ τῶν βραβείων κηρύσσονται ὁ Vogué, ὁ Paul Adam, ὁ Emile Faguet, ὁ Léon Frappié, ὁ Paul Margueritte κλπ., ἐναντίον δὲ τούτων ὁ Edouard Rod, ὁ Emile Verhaeren, ὁ Marcel Prévost κλπ.

Ἑ λ β ε τ ι κ ᾶ :

Bibliothèque Universelle (Λωζάννη, Νοέμβριος). — Τὸν ταγματάρχην E. Mayer ἐπασχολεῖ τὸ ζήτημα τῆς ἀεροπλοΐας ἀπὸ ἱστορικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως, προεικάζει δὲ καὶ τὴν ἐπίδρασιν ἐνδεχομένης δριστηκῆς ἐφευρέσεως τῶν πηδαλιουχομένων ἀεροπλοίων ἐπὶ τῆς τακτικῆς τοῦ πολέμου. — Περὶ νέας θεωρίας τῆς φυματιώσεως ὑπὸ H. de Varigny ἐξ ἀφορμῆς τοῦ βιβλίου τοῦ γερμανοῦ καθηγητοῦ H. Sahli ἐσχάτως μεταφρασθέντος γαλλιστί. — (Δεκέμβριος). Τέλος τῆς πραγματείας τοῦ E. Mayer. — Εἰς τὸ Κάτεργον τῆς Νέας Καληδονίας, περιγραφὴ ζωηροτάτη τοῦ οἰκτροῦ βίου τῶν ἐκεῖ καταδικῶν ὑπὸ J. Vardon.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Board of Education, Educational Pamphlets, N° 11. The Organisation of Physical Training in Sweden, with a Note on the System adopted in Denmark. London. [Τὸ Board of Education (Ἑκπαιδευτικὸν Συμβούλιον) τοῦ Λονδίνου ἐδημοσίευσεν εἰς ἰδιαιτέρον τεύχος ἀναλυτικωτάτην ἐκθεσιν περὶ τοῦ ὁργανισμοῦ τῆς Σουηδικῆς Γυμναστικῆς καὶ τῆς παρεχομένης ὑπ' αὐτῆς μεγίστης ὠφελιμότητος εἰς τὴν σωματικὴν εὐεξίαν τῶν κατὰ τὰ παραγγέλματα ταύτης ἀσκουμένων λαῶν. Συντάχεται τῆς ἐκθέσεως ταύτης εἶναι, ἀπὸ κοινοῦ ἐργασθέντες πρὸς τοῦτο, ὁ συνταγματάρχης Φόξ,

ἐπίτηδες ἀποσταλεῖς εἰς τὴν Σουηδίαν καὶ ὁ ἱασιλικὸς ἐπόπτης τῶν Σχολείων Φίλιξ συνοδεύσας τὸν πρῶτον. Τὰ προτιμηθέντα πρὸς ἐπιθεώρησιν Σχολεῖα εἶναι αἱ ὑπὸ ἀρίστως συνθήκας λειτουργοῦσαι νῦν Γυμναστικαὶ Σχολαὶ τῆς Στοκχόλμης καὶ ἄλλων πόλεων βιομηχανικῶν καὶ ἀγροτικῶν συνοικισμῶν. Τοῦ συστήματος τούτου τοῦ Λίγγ ἐξετάζονται πρῶτον αἱ βάσεις, δεύτερον ὁ σκοπός, ὅστις εἶναι ὁ ἀμειλικτός πόλεμος κατὰ πάσης σωματικῆς κινήσεως τεινύσεως νὰ παραγάγῃ μονομέρειαν εἰς τὴν ἀσκησιν τῶν διαφόρων δεξιότητων τοῦ σώματος πρὸς θεαματικὴν ἀπόλαυσιν, καὶ τρίτον τὰ ὑπὸ τῆς πολιτείας διατελλέντα μέσα πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ συστήματος τούτου, συμποσούμενα εἰς τὰ ἑξῆς δέκα: 1) Ἰδρύσεις Κεντρικοῦ Γυμναστηρίου. 2) Ἰδιωτικὸν Γυμναστήριον τοῦ Arvidson. 3) Εἰσαγωγὴ τῆς Γυμναστικῆς εἰς τὰ Πανεπιστήμια. 4) Γυμναστικαὶ Σχολαὶ πρὸς καταρτισμὸν γυμναστῶν διδασκάλων, ἀμφοτέρων τῶν φύλων. 5) Ἀσκήσεις τῶν γυμνα-

στῶν κατὰ τὰς διακοπὰς, προτιμωμένης ὡς θέσεως τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης, ἥτις θὰ κατέδαλλε τὰ ἐξοδα τῶν τε διδασκόντων καὶ τῶν διδασκομένων. 6) Εἰσαγωγὴ τοῦ συστήματος εἰς τὴν Μέσσην Ἑκπαιδευσιν. 7) Εἰς τὴν στοιχειώδη ἑκπαιδευσιν. 8) Τέλειαι ἀγῶνες. 9) Ἱατρικὴ ἐπιθεώρησις τῶν μαθητῶν. 10) Διάφορα μέσα σχετιζόμενα μὲ τὴν Γυμναστικὴν ἀσκήσιν. Εἰς παραρτήματα ἐπισυνάπτονται πίνακες ἐμφαίνοντες τὴν κατ' εἶδος, ποσότητα καὶ χρόνον διδασκαλίαν τοῦ συστήματος τούτου, ἐπίσης δὲ καὶ ἰδιαιτέρα ἐκθεσις τοῦ ταγματάρχου κ. Σαλμόν, ὅστις διὰ βραχυτάτων ἐκθέτει πῶς τὸ ἐν Δανίᾳ ὑπὸ τοῦ Νάχτιγαλλ ἐπινοηθὲν Γυμναστικὸν Σύστημα, κατόπιν πολλῶν καὶ πολυειδῶν ἀγῶνων, ὑπεχώρησε τέλος εἰς τὸ σύστημα τοῦ Λίγγ, ὅπερ θὰ εἶναι ἡ Γυμναστικὴ τοῦ μέλλοντος, τὰ δὲ κατὰ τοῦτο ἐξασκούμενα κοράσια θὰ ἔχουν (κατὰ τὴν ἐκθεσιν) τὸ προνόμιον νὰ καταστοῦν αἱ μητέρες τῆς μελλούσης ὑγιοῦς γενεᾶς. Ψ.]

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1907

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

	Σελ.
Πρόλογος	3
Ἀπομνημονεύματα Ἀνδρέου Συγγρού	5
Ἱστορία τριῶν λέξεων ὑπὸ Σ. Σανιλλασπούλου καθηγητοῦ	16
Ὁ κατὰ τῆς Ἑλλανοσίας ἀγὼν ὑπὸ Κ. Σάββα καθηγητοῦ	22
Ἡμερολόγιον Φιλέλληνας ὑπὸ Α. Βικέλα	32
Αἱ συντάξεις τῶν Ἑλλήνων ὑπαλλήλων ὑπὸ Π. Ε. Πρωτοπα- παδάκη βουλευτοῦ	48
Γινώμαι τοῦ Ρώσκιν (μετάφρασις Θ. Φ.)	52
Μανὰ διήγημα Λέοντος Φραπιέ (μετάφρασις ***)	53

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

Πότε ἤρχισαν οἱ Ἕλληνες νὰ νίπτωνται τὴν περὶαν ὑπὸ Χ. Τσοῦντα καθηγητοῦ	65
Ἀπομνημονεύματα Ἀνδρέου Συγγρού (συνέχεια)	70
Αἱ ἐργαζόμεναι Ἑλληνίδες ὑπὸ Σ. Λοβέρδου	82
Πῶς πρέπει νὰ τρώωμεν ὑπὸ Μαρίου Μελισσηροῦ ἱατροῦ	87
Ἡ σιοπευτικὴ ἄσκησις τοῦ Ἑθνους ὑπὸ Γεωργίου Δροσίνη	94
Γεωργικαὶ ἐπιστολαὶ (Ἐπιστολὴ Α') ὑπὸ Σπυρ. Χασιώτου	103
Γινώμαι τοῦ Ρώσκιν (μετάφρασις Θ. Φ.)	108
Διοκλῆς διήγημα Ἑρ. Σιέγκιεβιτς (μετάφρασις Κ.)	109
Φυσικὴ ἱστορία καὶ Λογοτεχνία ὑπὸ Ν. Χ. Αποστολίδου καθηγητοῦ	116

ΜΑΡΤΙΟΣ

Ἡ Γεωργικὴ Θεσσαλία ὑπὸ Κ. Τοπάλη βουλευτοῦ	129
Ἀπομνημονεύματα Ἀνδρέου Συγγρού (συνέχεια)	136
Ἡ διὰ τοῦ αἰθέρος Τηλεγραφία καὶ Τηλεφωνία ὑπὸ Τ. Ἀργυ- ροπούλου καθηγητοῦ	147
Ἡ Μήτηρ τοῦ Ψελλοῦ ἐκ τῶν Βυζαντινῶν εἰκόνας τοῦ Καρό- λου Δεῖλ (μετάφρασις Χ*)	152
Τὸ ἔργον τοῦ Δημητρίου Βερναρδάκη ὑπὸ Α. Κακλαμάνου	172
Ἡ χρῆσις τῆς κινίνης ὑπὸ Δρος * *	178
Διήγημα τοῦ Χειμῶνος ὑπὸ Ἰδίας Νέγρη (μετάφρασις Α.)	183

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Ἐντυπώσεις μετανάστου — Τὸ ταξίδιον τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου	193
Ἀπομνημονεύματα Ἀνδρέου Συγγρού (συνέχεια)	200
Ἡ ἀναγεννωμένη Ἰταλία (μετάφρασις Χ.)	212
Γεωργικαὶ ἐπιστολαὶ (Ἐπιστολὴ Β') ὑπὸ Σπυρ. Χασιώτου	220
Ἐπιστημονικὰ σημειώματα ὑπὸ Θ. Φλωρᾶ	224
Ὁ νόμος τοῦ ἐνὸς βιβλίου ὑπὸ Γεωργίου Δροσίνη	229
Ὁ Οὐραγκουτάγκος διήγημα Ρούδιαρδ Κίπλιγκ (μετάφρ. **)	239
Γινώμαι τοῦ Καρλάβλ (μετάφρ. *)	264

ΜΑΪΟΣ

Γρηγόριος Μαρασλής	257
Ἡ Μετανάστευσις καὶ τὸ Σχολεῖον ὑπὸ Ἀριστοτ. Κορυϊδου	258
Ἀπομνημονεύματα Ἀνδρέου Συγγρού (συνέχεια)	268
Ὁ θάνατος τῆς Καμηλοπαρδάλεως ὑπὸ Ν. Χ. Αποστολίδου	281
Ἐργέστος Μπέργμαν (1836-1907) ὑπὸ Θ. Χ. Φλωρᾶ	286
Ἱστορία ἐνὸς ξσματος ὑπὸ Χ. Ἀντίου	292
Τὰ μεταδοτικὰ νοσήματα καὶ τὰ κατοικίδια ζῷα ὑπὸ Β. Πατρικίου	301
Ἡ Τζέσση διήγημα Ἀνατόλ Φράνς (μετάφρ. ***)	309

ΙΟΥΝΙΟΣ — ΙΟΥΛΙΟΣ

Ἐπεῖγον ἔθνη καὶ καθῆκον ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδάκι καθηγητοῦ	321
Ἀπομνημονεύματα Ἀνδρέου Συγγρού (συνέχεια)	326
Ἡ ἀρπαγὴ τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου ὑπὸ † Ἀντωνίου Μηλιαράκη	339
Ἐντυπώσεις μετανάστου — Μετὰ τὴν ἀποβίβασιν ὑπὸ Ρ. Δημη- τριάδου	358
Ἡ καταπολέμησις τῆς Ἑλλανοσίας δι' ἀπλῶν μέσων ὑπὸ Κ. Σάββα καθηγητοῦ	367
Ἀνασταστάσις ἐργαλήματος διήγημα (μετάφρασις Α.)	373

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ — ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Ὁ καλλωπισμὸς τῆς ἀρχαίας ἑλληνίδος ὑπὸ Κ. Α. Ρωμαίου	385
Ἀπομνημονεύματα Ἀνδρέου Συγγρού (συνέχεια)	392
Ἐντυπώσεις Μετανάστου — Τὰ παράδοξα τοῦ Νέου Κόσμου ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου	404
Ἐπιστημονικὰ σημειώματα ὑπὸ Θ. Φλωρᾶ	415
Ὁ Ἑρμῆς Στωρὸς ὑπὸ Β. Πατρικίου	425
Γεωργικαὶ ἐπιστολαὶ (Ἐπιστολὴ Γ') ὑπὸ Σπυρ. Χασιώτου	436

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

	Σελ.
Ἡ πρόγνωσις τοῦ καιροῦ ὑπὸ Δ. Αἰγινήτου	449
Ἀπομνημονεύματα Ἀνδρέου Συγγροῦ (συνέχεια)	462
Διανοητικὴ ἐργασία καθ' ὕπνον ὑπὸ Ἀριστοτ. Κουρτίδου	476
Ἡ τέχνη τῆς συνδιαλέξεως (μετάφρασις ὑπὸ Χ.)	481
Τὰ Δάχανα (κατὰ τὸ ἀγγλικὸν ὑπὸ Β.)	490
Ἡ φυγὴ τοῦ Γαριβάλδη (κατὰ τὴν Ριχάρδαν Χούχ ὑπὸ Σ ⁴) . .	494

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

Κωνσταντῖνος Σεβαστόπουλος	514
Ἐγκλιμάτισις καὶ καλλιέργεια τῶν σπόγγων ὑπὸ Ν. Χ. Ἀπο- στολίδου καθηγητοῦ	514
Ἀπομνημονεύματα Ἀνδρέου Συγγροῦ (συνέχεια)	523
Ἡ πρόγνωσις τοῦ καιροῦ ὑπὸ Δ. Αἰγινήτου (συνέχεια)	537
Γεωργικαὶ ἐπιστολαὶ (Ἐπιστολὴ Δ') ὑπὸ Σπυρ. Χυσιώτου . . .	550
Ἡ λύσσα διήγημα Βλάσκο Ἰβάνεθ (μετάφρ. Δ. Κ.)	555
Ἡ ὕδρευσις Ἐργατικῆς Σχολῆς	566

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

Αἱ στολαὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ὑπὸ Χ. Ἀνρήου	577
Ἀπομνημονεύματα Ἀνδρέου Συγγροῦ (τέλος)	589
Ἡ πρόγνωσις τοῦ καιροῦ ὑπὸ Δ. Αἰγινήτου (τέλος)	603
Ἐντυπώσεις μετανάστου — Εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀμερικῆς ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου	617
Ἐπιστημονικὰ σημειώματα ὑπὸ Θ. Φλωρᾶ	627

Χρονικά Σελ. 58, 119, 188, 248, 313, 381, 442, 506, 571, 630
 Ἀναγνωστήριον : Ἐξένα περιοδικά — Νέα βιβλία Σελ. 63, 123, 190,
 251, 317, 382, 445, 508, 575, 632

ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ : Σελίς 17 στίχος 7, ἀντὶ 1805 πρέπει νὰ γραφῇ 1800.
 — Σελίς 289 στίχος 35, ἀντὶ Ρωσοτουρκικοῦ πολέμου πρέπει νὰ γραφῇ
 Ρωσοῦλπωτικοῦ πολέμου. — Σελίς 470 στίχοι 17 καὶ 40 ἀντὶ Κελήμης πρέ-
 πει νὰ γραφῇ Κλήμης. — Σελίς 524 στίχος 1, ἀντὶ Βαγούζης πρέπει νὰ
 γραφῇ Ραγούζης.